

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічна сутність та складові власного капіталу.....	7
1.2. Економіко-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з теми дослідження.....	18
1.3. Передумови організації та методології обліку, контролю та аналізу власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН».....	26
Висновки за розділом 1.....	41
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	43
2.1. Фінансовий облік власного капіталу підприємства.....	43
2.2. Узагальнення інформації про власний капітал у звітності підприємства.....	66
2.3. Організація обліку власного капіталу за умов застосування сучасних інформаційних систем.....	72
Висновки за розділом 2.....	84
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	86
3.1. Методика контролю власного капіталу підприємства.....	86
3.2. Система показників, інформаційна база і основні методи економічного аналізу власного капіталу підприємства.....	94
3.3. Методика економічного аналізу власного капіталу підприємства.....	102
Висновки за розділом 3.....	117
ВИСНОВКИ.....	119
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	123
ДОДАТКИ.....	135

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток ринкових відносин в Україні у процесі глобалізації, початку істотних реформ вітчизняної економіки та її поступової інтеграції до міжнародних стандартів та норм, сьогодні змушує по новому підійти до постановки питань проблем бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у всіх галузях фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, адже ефективна організація бухгалтерського обліку, достовірність даних в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил, внутрішніх положень суб'єктів господарювання, сьогодні є ключовим фактором для ефективного використання економічного потенціалу підприємства.

За сьогоднішніх нелегких економічних умов функціонування вітчизняних підприємств, фінансова стійкість та забезпеченість зобов'язань підприємства є одним з основних факторів ефективності діяльності підприємства. Ефективний контроль та управління власним капіталом підприємства є неможливим, без забезпечення необхідною інформацією що акумулюється системою бухгалтерського обліку та має відображення у фінансовій звітності підприємства. Власний капітал підприємства відіграє головну роль у складі загального-економічного потенціалу підприємства, так як являє собою не тільки основу для створення підприємства, його розвитку та функціонування, а і являє собою основний фактор фінансової стійкості підприємства, та за даними Державної служби статистики України, у продовж останніх років, власний капітал підприємств за всіма видами економічної діяльності, має стабільну тенденцію росту (дод. А), чим і зумовлена актуальність такої теми.

Удосконалення методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства надасть змогу збільшити ефективність управління власним капіталом підприємства, з метою підвищення фінансової стійкості підприємства в процесі його господарської діяльності.

Останніми роками, питання обліку, контролю та аналізу широко висвітлюються у працях провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, що

досліджують у своїх публікаціях власний капітал підприємства та його роль у фінансово-господарських процесах підприємства. Економічна сутність капіталу виступала предметом дослідження у працях класиків та неокласиків світової економічної думки, таких як: А. Маршал, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Кейнс, К. Маркс, П. Лоффер, Т. Мен, У. Стаффорд, Ф. Енгельс, Ф. Кене, та інших. Дослідження власного капіталу підприємства, мають широке відображення у наукових роботах провідних вітчизняних вчених та науковців. Дослідження сутності власного капіталу, його складових та функцій з економічної точки зору представлені у роботах учених: О.М. Чубка, М.П. Політило, І.М. Бойчик, І.І. Помінової, В.І. Рудик, Г.О. Сукрушева, Т.Ю. Гонтар, А.Ю. Савчук, Є.С. Шубенко, О.С. Патути, О.Ю. Березовської, О.О. Фальченко та інших вчених. Питання обліку власного капіталу підприємства розглядається у наукових роботах та монографіях таких вітчизняних вчених як: О.В. Артюх, С.О. Кузнецової, І.Б. Чернікової, Н.В. Гудзь, П.Н. Денчук, Р.В. Романів, Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко, Л.В. Івченко, Н.Л. Удовик, Н.О. Бугай, К.М. Вдовиченко, В. П. Пантелеєва, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В. Безверного та інших. Також, власний капітал підприємства, як об'єкт економічного аналізу, досліджується у роботах вчених: Т.О. Бочкарьової, Р.О. Кулинича, О.Є. Майбороди, І.П. Косаревої, А.О. Лесняк, Е.О. Соколової, Г.О. Чернявської, Г.Ю. Мішук, Т.М. Джигар, О.О. Шишкіної, Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник та інших.

Метою написання роботи є дослідження системи бухгалтерського обліку, контролю та економічного аналізу власного капіталу підприємства, розробка шляхів щодо їх удосконалення.

Завданнями роботи є:

- визначити економічну сутність власного капіталу, його складових та призначення;
- проаналізувати нормативно-правову бази та спеціальну літературу з питань обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства;

- дослідити передумови організації та методології обліку, контролю та аналізу власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН»;
- охарактеризувати методологію фінансового обліку власного капіталу підприємства;
- проаналізувати методику узагальнення інформації про власний капітал у звітності підприємства;
- дослідити процес організації обліку власного капіталу за умов застосування сучасних інформаційних систем;
- охарактеризувати методику контролю власного капіталу підприємства;
- проаналізувати систему показників, інформаційну базу і основні методи економічного аналізу власного капіталу підприємства;
- провести економічний аналіз власного капіталу досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження при написанні роботи виступає процес бухгалтерського обліку, контролю та аналізу власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, організаційних та методичних питань з обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства.

Наукова гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що удосконалення обліку, контролю та аналізу формування та використання власного капіталу підприємства призведе до підвищення якості управління підприємством в цілому.

Основними методами дослідження що використовувались при написанні роботи є діалектичний та структурно-функціональний методи, метод наукової гіпотези, системне, комплексне дослідження, опрацювання і використання інформації, методи та прийоми економічного і фінансового аналізу – статистичні прийоми, методи порівняння, групування, середніх та відносних величин, ряди динаміки, графічний метод.

Практична значущість роботи, полягає у тому, що на основі проведеного аналізу та практичного дослідження організації обліку, контролю та аналізу

власного капіталу підприємства, зроблені висновки та надані пропозиції, які у перспективі, матимуть подальше використання у практичній діяльності досліджуваного підприємства.

Апробація результатів дослідження. Питання особливостей відображення власного капіталу в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства, висвітлені у науковій статті «Власний капітал як об'єкт фінансової звітності підприємства» опублікованій у Віснику студентських наукових робіт КНТЕУ – «Облік і оподаткування у господарській діяльності»: 36. наук. ст. студ. денної форми навч. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та складові власного капіталу

Створення підприємства, та початок його господарської діяльності неможливий, без залучення початкових фінансових, матеріальних або нематеріальних ресурсів, тобто, певного «стартового» капіталу для початку роботи підприємства.

Саме поняття «капітал», у своїй глибокій сутності означає «головний» або «основа», тобто являє собою первинне джерело ресурсів, що може, у процесі їх використання, принести певну вигоду.

В античні часи під словом «капітал» розуміли в першу чергу багатство, обсяг нагромаджень. Першу спробу дати науковий аналіз процесу утворення капіталу зробив Аристотель, який розглядав капітал як набуте в результаті певної економічної діяльності багатство. На думку мислителя, капітал може бути двох видів:

- дане природою багатство, яке пов'язане з постійним нагромадженням засобів, необхідних для життя і корисних для держави чи домашнього об'єднання;
- накопичення грошей, необхідних для їх примноження [1, с. 427].

У сучасному суспільстві представники західної економічної науки трактують капітал як «блага довготривалого використання, що створені людиною для виробництва інших товарів і послуг». Таке визначення капіталу служить загальною основою для різних понять, використаних у вжитку і в економічній літературі [2, с. 177].

В процесі розвитку економічної думки, представниками різних економічних концепцій, надавались різні тлумачення такого економічного поняття. Огляд

основних підходів до тлумачення економічної сутності капіталу в історичному сенсі узагальнено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Тлумачення економічної сутності капіталу представниками різних економічних концепцій

Концепція	Представники концепції	Тлумачення концепції
Капітал як грошовий фактор	Т. Мен, Ф. Кене, У. Стаффорд, А. Монкретьєн, В. Мірабо.	Гроші є основним чинником виробництва, фундаментом економічного прогнозування і головним інструментом економічної політики держави.
Капітал як матеріально речовинний ресурс	А. Сміт, Д. Рікардо, Ст. Мілл, Ж-Б. Сей, А. Маршал, Р. Хікс, Дж. Кейнс.	Капітал – це цінності та послуги, за допомогою яких створюється новий дохід, макроекономічна природа капіталу проявляється у вигляді фінансово-грошового сектора економіки.
Капітал як виробничі відносини	К. Маркс, Ф. Енгельс, М. Фрідмен, П. Лоффер, Е. Хансен, Дж. Робінсон.	Капітал - відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців і відсутність таких у робітників.

Джерело: [2, с. 177].

Отже, як видно із табл. 1.1, хоча і прибічниками зазначених концепцій надаються доволі різні тлумачення поняття капіталу, проте усі вони, схиляються до того, що капітал – це певні «блага», які в свою чергу можуть принести їх власникам очікуваний дохід.

Сьогодні, поняття «капітал» за своєю економічною сутністю визначається як сукупність матеріальних ресурсів, які належать підприємцям і використовуються для створення товарів і послуг. До капіталу належать засоби виробництва, приміщення, а також запаси готової або незавершеної продукції, яку буде використано у подальшому виробництві [3, с. 31].

Капітал підприємства, в залежності від його право-належності підприємству поділяється на два види:

- Позиковий капітал підприємства - це капітал, сформований шляхом залучення коштів ззовні, незалежно від джерела та вартості його отримання. Джерелами позикового капіталу є банківські кредити, позики інших

інвесторів, тимчасово залучені кошти (кредиторська заборгованість) [4, с. 166].

- Власний капітал підприємства - характеризує загальну вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності [4, с. 166].

Для більш широкого розкриття сутності поняття «власний капітал підприємства», слід розглянути визначення даного поняття, що закріплюються на законодавчому рівні, проаналізувати дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, які у своїх роботах проводили дослідження такого економічного поняття, виходячи із визначення сутності за економічною та обліковою точками зору, дослідити складові та функції власного капіталу підприємства.

Так, Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, визначає власний капітал як «різницю між активами і зобов'язаннями підприємства» [5], водночас Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», надає визначення власного капіталу як «частини в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань» [6]. У закордонній економічній термінології відсутній термін «власний капітал», проте, еквівалентним за сутністю поняттям є «чисті активи». За міжнародними стандартами бухгалтерського обліку у Концептуальній основі фінансової звітності надається визначення такого терміну як «залишкова частка в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань» [7]. І як видно із наведених визначень, визначення за вітчизняними стандартами відповідає визначенню, що наводиться у Концептуальній основі фінансової звітності, вітчизняні стандарти передбачають визначення суми власного капіталу шляхом зменшення вартості активів підприємства на суму зобов'язань на звітну дату, що і відповідає визначенню за міжнародними стандартами.

Аналізуючи дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, що надали власне визначення поняття «власний капітал» з економічної точки зору, можна виділити декілька науковців.

У науковій статті В.І. Рудика, Г.О. Сукрушева та Т.Ю. Гонтар, власний капітал підприємства, визначається як «фінансові відносини щодо формування джерел фінансування підприємства за рахунок коштів засновників, а також суми реінвестованого чистого прибутку» [8, с. 437].

А.Ю. Савчук досліджуючи сутність власного капіталу та джерел його формування, визначила, що власний капітал є «основою фінансово-економічної бази підприємства, яка використовується для організації власної безперервної та стабільної фінансової діяльності» [9, с. 2].

Досліджуючи специфіку природи власного капіталу в умовах реорганізації господарських товариств, Є.С. Шубенко надає визначення власного капіталу підприємства, як «зобов'язання підприємства його засновникам, що зумовлено правовим змістом» [10, с. 112].

Проте, більш ґрунтовних визначень сутності власного капіталу, надали вчені, що підходили до дослідження такого поняття, з точки зору бухгалтерського обліку.

Так, вітчизняні вчені, С.О. Кузнецова та І.Б. Чернікова досліджуючи методологію бухгалтерського обліку та фінансової звітності за міжнародними стандартами, визначили сутність власного капіталу підприємства як «різниці між активами та зобов'язаннями що становить собою частину активів, що належать власникам». [11, с. 137].

Вчені Н.В. Гудзь, П.Н. Денчук та Р.В. Романів у своїх дослідженнях визначили власний капітал як «джерело формування активів підприємства за рахунок внесків його засновників (наприклад, статутний капітал) та власних резервів, накопичених в процесі діяльності (наприклад, нерозподілений прибуток)» [12, с. 254].

І.М. Бойчик, у своїй роботі, характеризує власний капітал підприємства як «загальну вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування своїх активів» [4, с. 166].

Отже, проаналізувавши дослідження науковців, які проводили дослідження поняття власного капіталу підприємства, виходячи із визначення сутності за

економічною та обліковою точками зору, можна виділити те, що розглядаючи власний капітал с економічної точки зору, автори, виділяють власний капітал більше як власність засновників, у той час коли, автори, що розглядали таку економічну категорії з облікової точки зору, виділяють власний капітал як саме джерело формування активів підприємства.

В процесі дослідження сутності власного капіталу, доцільно розглянути функції, через які проявляється сутність такої економічної категорії (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Функції власного капіталу підприємства та їх характеристика

Функція власного капіталу	Характеристика функції власного капіталу
Управління та контролю	Визначення ступеня влади кожного з власників щодо прийняття рішень з управління підприємством. Розмір власного капіталу визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство [13, с. 201].
Заснування та введення в дію підприємства	Власний капітал у частині статутного є фінансовою основою для початку діяльності нового суб'єкта господарювання [14, с. 57].
Відповідальності і захисту прав кредиторів	Відображений в балансі підприємства власний капітал є для зовнішніх користувачів мірилом відносин відповідальності на підприємстві, а також захистом кредиторів від втрати капіталу [13, с. 201].
Кредитоспроможності (захисна функція)	Чим більші обсяги власного капіталу, тим більш захищеним є підприємство від зовнішніх та внутрішніх загроз [8, с. 438].
Довгострокового фінансування	Внески у власний капітал можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості за позиками, протягом тривалого періоду часу [14, с. 57].
Бази для розподілу доходів	Частки окремих власників у капіталі є основою при розподілі фінансового результату та майна при ліквідації підприємства [13, с. 201].
Рекламна функція (функція відповідальності)	Достатні обсяги власного капіталу підприємства дають змогу кредиторам та інвесторам бути впевненими в платоспроможності контрагента [8, с. 438].

Як можна побачити із табл. 1.2, власний капітал підприємства виконує ряд функцій, що забезпечують основу для діяльності підприємства, забезпечує покриття зобов'язань та дає право контролю та забезпечує інвестиційну

привабливість як для кредиторів так і забезпечує рівень довіри потенційних покупців підприємства.

Власний капітал складається з таких складових [6]:

- зареєстрований (пайовий) капітал;
- капітал у дооцінках;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- вилучений капітал;
- неоплачений капітал.

Ці складові показують суму, яку власники передали в розпорядження підприємства як внески, чи залишили у формі нерозподіленого прибутку [15, с. 199].

Слід зазначити, що сума власного капіталу – це абстрактна вартість майна, вона не є ні поточною ринковою, ні іншою оцінкою підприємства для його власників, тобто не відображує поточну вартість прав власників фірми. На величину власного капіталу суттєво впливають складові облікової політики підприємства, що стосуються обраних принципів, методів і процедур для визнання та оцінки елементів та статей балансу, зокрема його активів та зобов'язань. Водночас власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства, одним із найістотніших і найважливіших показників [16, с. 81].

В процесі аналізу складових власного капіталу, варто більш детально розглянути джерела та функції кожної складової.

Зареєстрований (пайовий) капітал - зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства. [17]. Зареєстрований капітал являє собою загальну вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства [18, с. 463].

У свою чергу, зареєстрований капітал може включати в себе статутний капітал господарських товариств та пайовий капітал.

Статутний капітал – це організаційно-правова форма капіталу, величина якого визначається установчими документами господарюючого суб'єкта згідно з чинним законодавством [16, с. 82]. Розмір статутного капіталу товариства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України [19].

Пайовий капітал - цей вид капіталу використовують кредитні спілки, підприємства споживчої кооперації та інші колективні підприємства, у яких в установчих документах фіксуються внески засновників у вигляді паїв, пайових внесків. Пайовий капітал складається з суми пайових внесків усіх членів спілки, як індивідуальних так і колективних [16, с. 82].

Вкладом до статутного капіталу господарського товариства можуть бути активи, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом, а саме:

- гроші;
- цінні папери;
- інші речі;
- майнові права;
- інші відчужувані права [20].

Вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства [19].

Забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом [21]. Власники мають право внесення змін до зареєстрованого капіталу, але лише

після внесення відповідних змін до установчих документів та реєстрації нової його величини державним реєстратором [22, с. 3].

Кожен учасник товариства повинен повністю внести свій вклад протягом шести місяців з дати державної реєстрації товариства, якщо інше не передбачено статутом. Відповідні положення можуть бути внесені до статуту, змінені або виключені з нього одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства [19].

При формуванні зареєстрованого капіталу підприємства власники часто зустрічаються з проблемами його загального розміру та розміру внеску кожного учасника. Можливо, в даному випадку, питання формування зареєстрованого капіталу потребує більш розгорнутого розкриття даного питання законодавством України [22, с. 3].

Капітал у дооцінках - це сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів [17].

Необхідно зазначити, що методологічно не передбачено обов'язковість здійснення переоцінки необоротних матеріальних активів, а визначено, що вона проводиться за умови, якщо балансова вартість таких активів суттєво відрізняється від їх ринкової вартості. При цьому, для проведення переоцінки об'єктів основних засобів визначається поріг суттєвості, значення якого фіксується в Наказі про облікову політику підприємства [2, с. 184]. Порогом суттєвості для проведення переоцінки або відображення зменшення корисності об'єктів основних засобів може прийматися величина, що дорівнює 1 відсотку чистого прибутку (збитку) підприємства, або величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів основних засобів від їх справедливої вартості [23].

Додатковий капітал – це сума внесків засновників понад зареєстровану частину, які пов'язані з придбанням корпоративних прав. [15, с. 203]. У складі додаткового капіталу виділяють:

- емісійний дохід (сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їхню номінальну вартість);

- вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал;
- накопичені курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу;
- інші складові додаткового капіталу [17].

Резервний капітал – це сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства [17].

Статтею 19 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено створення в акціонерному товаристві резервного капіталу в розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 15% статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу передбачається установчими документами, але не може бути меншим 5% суми чистого прибутку [24]. Що стосується інших видів товариств, то законом не встановлюються норми по створенню резервного капіталу, тому, формування резервного капіталу, здійснюється такими підприємствами за власним розрахунком.

Резервний капітал призначений для покриття непередбачених витрат, збитків на сплату боргів підприємства в разі його ліквідації. Залишки невикористаних коштів резервного капіталу переходять на наступний звітний період. В акціонерних товариствах резервний капітал створюється також для виплати дивідендів за привілейованими акціями [2, с. 192]. Товариство має право придбавати частки у власному статутному капіталі без його зменшення на розмір такої частки лише за умови, що на день такого придбання товариство сформує резервний капітал у розмірі ціни придбання викупленої частки, який не може використовуватися для здійснення виплат на користь учасників такого товариства [19].

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку [18, с. 463].

Нерозподілені прибутки є складовою частиною власного капіталу, що залишається у підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. За рішенням засновників можливі такі варіанти розподілу прибутку:

- вся сума прибутку спрямовується на виплату дивідендів (платежів, які здійснюються юридичною особою - емітентом корпоративних прав на користь власника таких корпоративних прав у зв'язку з розподілом частини прибутку такого емітента);
- частина прибутку залишається нерозподіленою, частина спрямовується на виплату дивідендів [2, с. 192].

Нерозподілений прибуток також може бути використаний на:

- збільшення статутного капіталу (у разі перереєстрації статуту);
- відрахування до резервного капіталу;
- покриття збитків поточного року;
- інші потреби [2, с. 193].

У разі збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку товариства без залучення додаткових вкладів, склад учасників товариства та співвідношення розмірів їхніх часток у статутному капіталі не змінюються [19].

Будь-яке рішення засновників є правомірним, за винятком товариств, у статутному капіталі яких є частка державної власності. За результатами господарської діяльності в умовах неефективного господарювання та здійснення значних вилучень підприємство може мати непокриті збитки, що призводить до зменшення власного капіталу [2, с. 193].

Вилучений капітал - фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасника [17]. Цей вид капіталу притаманний корпоративним підприємствам. Акціонерне товариство має право викупити в акціонера оплачені ним акції. Акції викупуваються з метою їх наступного анулювання або перепродажу, чи поширення серед інших осіб. Вилучений капітал являє собою фактичну собівартість викуплених акцій власної емісії. Викуплені акції мають бути реалізовані чи анульовані протягом року. В цей період розподіл

прибутку акціонерного товариства здійснюється без врахування викуплених власних акцій [16, с. 82].

Неоплачений капітал – відображає суму заборгованості власників за внесками до статутного капіталу підприємства [17], це елемент власного капіталу, який має місце при зменшенні господарськими товариствами своїх статутних капіталів і являє собою собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників [22, с. 4].

Даний вид капіталу притаманний тим підприємствам, у яких є в наявності статутний або пайовий капітал. Він виникає завдяки тому, що згідно законодавства підприємство може розпочати свою діяльність маючи в наявності не повністю сформованими вказані види капіталу. Цей вид капіталу являє собою суму боргових вимог до засновників стосовно внесків до статутного капіталу. [16, с. 82].

Таким чином, проаналізувавши складові власного капіталу підприємства, можна визначити, що, джерелами його формування є як зовнішні чинники – вкладення власних активів власниками до статутного капіталу та додатково вкладеного капіталу підприємства, так і внутрішні – використання нерозподіленого прибутку для збільшення статутного капіталу або формування резервів.

Певну роль у складі внутрішніх джерел виконують також амортизаційні відрахування, особливо на підприємствах із високою вартістю власних основних засобів і нематеріальних активів; проте суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування. Інші внутрішні джерела не грають помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства [14, с. 56]. Таким чином, за структурою власний капітал підприємства можна розподілити на три групи (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Структура власного капіталу підприємства за джерелами формування

Структура відповідно до джерел формування	Складові власного капіталу
---	----------------------------

Вкладений капітал	Зареєстрований (пайовий) капітал Додатковий капітал
Накопичений капітал	Капітал у дооцінках Резервний капітал Нерозподілений прибуток
Регулюючий капітал	Вилучений капітал Неоплачений капітал

Отже, як видно з табл. 1.3, власний капітал підприємства є досить унікальною економічною категорією, за рахунок, як і джерел формування, так і за напрямками використання в процесі господарської діяльності підприємства.

Підводячи підсумок дослідження економічної сутності власного капіталу підприємства, та його складових, можна визначити, що власний капітал є необхідною складовою при створенні підприємства, та у процесі його функціонування, за рахунок функцій, що виконує така економічна складова підприємства.

Дослідження показало, що визначення власного капіталу за вітчизняними стандартами є досить близьким до визначення за міжнародною термінологією. Проте, варто відзначити, що на сьогодні власний капітал підприємства досить по різному трактується вченими, з економічної точки зору.

Аналіз сутності складових власного капіталу, надав змогу визначити джерела їх формування, роль, функції та джерела використання у процесі господарської діяльності підприємства.

1.2. Економіко-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з теми дослідження

Методологія бухгалтерського обліку та контролю власного капіталу підприємства, має, за рахунок своєї економічної структурності, доволі ґрунтовну нормативно-правову базу, та є предметом досліджень багатьох провідних вчених, що розглядають у своїх роботах проблематику власного капіталу.

Виходячи із поставленого завдання, при написанні роботи, було проведено аналіз нормативних джерел діючого законодавства України, та проведено огляд

вітчизняної спеціальної літератури з питань методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства.

На сьогодні в Україні сформована широкоохоплююча нормативно-правова база з теми дослідження, що формувалася на протязі багатьох років, та багато в чому, відповідає нормам і принципам міжнародних правових норм.

Дослідження діючої нормативно - правової бази з обліку, оподаткування та контролю власного капіталу підприємства узагальнено у додатку Б.

Господарський кодекс України [21] визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, до яких відносяться операції з формування, зміни та використання власного капіталу. Також Господарським кодексом України встановлюється порядок випуску та придбання цінних паперів суб'єктами господарювання.

Взаємовідносини, що виникають під час діяльності суб'єктів, зокрема питання господарських зобов'язань та заборгованостей, що виникають в процесі управління господарською діяльністю підприємства регулює Цивільний кодекс України, зокрема Кодекс визначає види господарських товариств, а також склад їхнього майна [20].

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначає правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю, порядок їх створення, діяльності та припинення, права та обов'язки їх учасників [19].

Порядок створення та діяльності акціонерних товариств, а також їх правовий статус, права і обов'язки акціонерів таких товариств, визначає Закон України «Про акціонерні товариства» [24].

Основним нормативним джерелом, що встановлює та регламентує ведення бухгалтерського обліку та визначає правові засади регулювання, організації, та складання фінансової звітності є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5].

Призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємства визначені Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» - визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, крім того надає законодавче визначення поняття «власний капітал» [6].

Розвиток сучасних інформаційних систем в процесі обліку, контролю та аналізу на підприємстві, сьогодні, за рахунок використання електронних форм документообігу та звітності, надає підприємствам ряд переваг в процесі управління підприємством. Основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів в Україні встановлюються Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [26].

Відносини, що виникають під час використання електронного підпису, в тому числі переведеного у цифрову форму зображення підпису в процесі господарської діяльності підприємства регулює Закон України «Про електронний цифровий підпис» [27].

Правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні визначаються Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [28], що набув чинності з 1 січня 2018 року та вводиться в дію з 1 жовтня 2018 року, крім положення, що стосується змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, яке набирає чинності через 12 місяців з дня набрання чинності цим Законом.

Зміст, форма та порядок заповнення статей, що розкривають інформацію про власний капітал підприємства, що є суб'єктом малого та мікро підприємництва, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту суб'єкта

малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м), мікропідприємства у складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення статей таких форм звітності визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29].

Варто зазначити, що незважаючи на достатньо значну кількість нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік та відображення у фінансовій звітності інформації про власний капітал підприємства, відсутнє окреме положення що-до обліку власного капіталу.

Методологія розкриття інформації за статтями форм фінансової звітності в Україні, розкривається у Методичних рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [17].

У відповідності до внесених змін, у 2017 році, до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», що передбачають приведення норм Закону до відповідності з законодавством Європейського Союзу, а саме положень Директиви Європейської Ради №2013/34/ЄС [30], з 2018 року, ряд підприємств, визначених новими критеріями Закону як «підприємства, що становлять суспільний інтерес», повинні розкривати фінансову звітність у відповідності до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Також варто зауважити, що інші підприємства, що не відносяться Законом до типу таких підприємств, можуть також здійснити перехід на міжнародні стандарти, за власним бажанням.

Нові зміни у вітчизняному законодавстві, вимагають по новому підійти до методології обліку та формування річної фінансової звітності для ряду комерційних підприємств, хоча і національні положення, що використовувались такими підприємствами раніше, є дуже близькими до міжнародних.

Так, Концептуальна основа фінансової звітності надає визначення поняття «чистих активів» підприємства, що за міжнародними стандартами є еквівалентним поняттям терміну «власний капітал» підприємства. Також Концептуальна основа передбачає створення нормативних та додаткових резервів

у складі власного капіталу підприємства у відповідності до норм передбачених законодавствами країн [7].

Необхідність подання суб'єктом господарювання звіту про зміни у власному капіталі передбачається Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 – «Подання фінансової звітності» [31], що установлює загальні вимоги щодо подання фінансової звітності, настанови щодо її структури та мінімальні вимоги щодо змісту та статей фінансової звітності підприємства.

Порівняльна характеристика між Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що методологічно регулюють питання обліку та розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності підприємства наведено у додатку В.

Досліджуючи відмінності між національними та міжнародними стандартами можна підкреслити певну невідповідність у підходах до розкриття суттєвої інформації. Такі розбіжності утворюють часткові невідповідності, що можуть мати значний вплив на кінцевий результат при формуванні звітності, та дещо викривлювати реальну вартість певних видів активів.

Міжнародний стандарт фінансової звітності «Для малих та середніх підприємств» (МСФЗ для МСП) регламентує розкриття облікової інформації (в т.ч. і про власний капітал) у формах фінансової звітності малих та середніх підприємств, що складають фінансову звітність у відповідності до Міжнародних стандартів [32].

В процесі дослідження обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства, було досліджено роботи ряду провідних науковців, що у власних дослідженнях розглядали підходи до визначення сутності, функції, складові та проблематику методології обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства. Огляд спеціальної літератури з питань обліку, контролю і аналізу узагальнено у додатку Г.

У монографії О. В. Артюх проведено системний аналіз нормативно-правової бази обліку власного капіталу, досліджено його економічна сутність з

облікової точки зору, його функції та види, розкрито дискусійні питання методології обліку власного капіталу підприємства [2].

Вітчизняні науковці Є. Ю. Шара та І. Є. Соколовська-Гонтаренко дослідили нормативно-правову базу з обліку власного капіталу, розкрили сутність, складові та методологію обліку власного капіталу господарських товариств [15].

У навчальному посібнику С. О. Кузнецової та І. Б. Чернікової розкриваються ключові питання визначення сутності поняття власного капіталу, його методології обліку і розкриття фінансової звітності за міжнародними стандартами, проаналізовано нормативно-правову базу, що регулює ведення обліку на підприємствах України відповідно до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності [11].

І. М. Бойчик, у своєму дослідженні питань механізму створення, функціонування та ліквідації підприємств надає структурне визначення сутності власного капіталу підприємства з точки зору економіки підприємства, визначає порядок формування та роль капіталу в структурі підприємства [4].

У дослідженні І. І. Помінової, розглянуто сучасну політ-економічну сутність власного капіталу підприємства, та проаналізовано його роль в процесі розвитку економічної думки [3].

У науковій статті О. М. Чубка та М. П. Політило «Еволюція категорії «капітал» в економічній думці» досліджено характеристику еволюційного розвитку капіталу: в античні часи, з позицій меркантилістів, фізіократів, класиків політичної економії та представників неокласичної економічної школи. Проаналізовано економічну природу капіталу, погляди і підходи сучасних вітчизняних науковців та його функцій [1].

В. І. Рудик, Г. О. Сукрушев та Т. Ю. Гонтар у науковій статті «Теоретична сутність категорії «власний капітал підприємства» формулюють власне визначення категорії «власний капітал підприємства», на основі власних досліджень. Також, науковцями обґрунтовано джерела формування власного капіталу в умовах дефіциту фінансових ресурсів та розкрито основні функції, які виконує власний капітал підприємства [8].

Дослідження економічної сутності власного капіталу підприємства та основних проблем та складових формування власного капіталу підприємства також є об'єктом дослідження у науковій статті «Власний капітал підприємства і його формування», автора А. Ю. Савчук [9].

У науковій статті Є. С. Шубенко «Власний капітал як об'єкт облікового дослідження в умовах реорганізації господарських товариств», автором проводиться дослідження специфіки власного капіталу підприємства в сьогоденних умовах реорганізації господарських товариств за рахунок комплексного дослідження вартісного та правового виміру такої економічної категорії [10].

Основна проблематика формування складових власного капіталу підприємства та узагальнена класифікація його складових на основі об'єктивного аналізу основних підходів до класифікації власного капіталу підприємства розглянуто у наукових статтях Л. В. Івченко «Власний капітал: сучасний погляд на його сутність та складові» [16].

О. С. Патута у своїх дослідженнях, висвітлених у науковій статті «Особливості формування та використання капіталу підприємства» аналізує економічну природу власного капіталу підприємства, його основні складові, та фактори, що впливають на його формування. Також у статті запропоновано власне визначення автора, поняття «власний капітал».

У науковій статті О. Ю. Березовської «Власний капітал та його класифікація у господарській діяльності підприємств», автором проводиться дослідження специфічних особливостей складових власного капіталу підприємства, у залежності від організаційно – правових форм підприємств та проаналізовано структуру власного капіталу різних форм власності в Україні [18].

Теоретичні засади формування власних фінансових ресурсів підприємства, також досліджуються у науковій статті «Власний капітал: джерела формування та функції», у якій, авторами Л. В. Івченко та Н. Л. Удовик, розкриваються проблеми формування власного капіталу підприємства та надаються власні пропозиції щодо удосконалення процесу формування власного капіталу підприємства [14].

Дослідження економічної сутності та класифікації власного капіталу для потреб бухгалтерського обліку узагальнено у науковій статті авторів О.В. Зінченко та Г. О. Армаш «Економічна сутність та класифікація власного капіталу: обліковий аспект» [13].

Н.О. Бугай у науковій статті «Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення» розкриває найважливіші проблемні питання та визначає шляхи їх вирішення на основі дослідження обліку власного капіталу та аналізу змін деяких складових в його структурі [33].

У науковій статті К. М. Вдовиченко «Сутність власного капіталу та особливості його обліку на підприємстві» розкрито сутність власного капіталу підприємства як об'єкта бухгалтерського обліку, та встановлено значення власного капіталу в господарській діяльності підприємства [34].

Методологічні засади обліку власного капіталу та його відображення у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами досліджуються у науковій статті О. О. Фальченко «Облік власного капіталу за національними та міжнародними стандартами». Також автором визначено складові та основні характеристики власного капіталу, досліджено особливості обліку власного капіталу та його роль у складанні звітності підприємств, та обґрунтовано доцільність оптимізації власного капіталу [35].

Підсумовуючи проведений аналіз нормативних джерел, та огляд вітчизняної спеціальної літератури з питань методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства, варто відзначити, що питання формування та розкриття інформації про власний капітал підприємства регулюються достатньо значною кількістю нормативних джерел, за рахунок багатогранності самих складових власного капіталу. Порівняльний аналіз Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності надав змогу визначити певні відмінності між стандартами, незважаючи на гармонізацію вітчизняних положень до норм міжнародних облікових стандартів. Проблематика обліку,

контролю та аналізу, сьогодні, має широке відображення у дослідженнях провідних науковців та вчених, що розглядають власний капітал підприємства з різних точок зору та джерел формування капіталу підприємства. Дещо різних визначень формулювання поняття «власний капітал» надають науковці, що розглядають сутність такої категорії з точки загальноекономічної та облікової точок зору. Проте, загалом, можна відзначити, що за останні роки, в Україні сформувалася достатньо ґрунтовна база, як нормативно-регулююча, так і наукова.

1.3. Передумови організації та методології обліку, контролю та аналізу власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН»

Дослідження методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства було проведено за матеріалами Товариства з обмеженою відповідальністю «БУД-ЛАЙН».

ТОВ «БУД-ЛАЙН» - діюче підприємство, приватної форми власності, що було створене та діє у відповідності до норм Закону України «Про господарські товариства» [19], Цивільного [20], Господарського [21], Податкового [36] кодексів України та Статуту ТОВ «БУД-ЛАЙН» (дод. Д).

Вищим органом управління товариства є загальні збори засновників. Виконавчим органом ТОВ «БУД-ЛАЙН» є директор підприємства.

Підприємство ТОВ «БУД-ЛАЙН» було засновано у 2007 році, у місті Києві, з метою об'єднання майна засновників та здійснення підприємницької діяльності товариства для одержання прибутку в інтересах засновників підприємства.

Адреса підприємства: м. Київ, вул. Причальна, 2.

Предметами діяльності ТОВ «БУД-ЛАЙН» є:

- Виробництво бетонних розчинів, готових для використання;
- Виробництво дерев'яної тари;
- Виготовлення виробів із бетону для будівництва;
- Виробництво інших виробів із бетону гіпсу та цементу;
- Інші спеціалізовані будівельні роботи;

- Надання в оренду будівельних машин і устаткування;
- Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням;
- Неспеціалізована оптова торгівля;
- Вантажний автомобільний транспорт;
- Будівництво житлових і нежитлових будівель.

Основним видом діяльності підприємства є виробництво та реалізація бетонних розчинів, готових до використання та готових виробів з бетону, призначених для будівельних робіт різних профілів та рівнів складності.

Структура управління підприємством зображена на рис. 1.1.

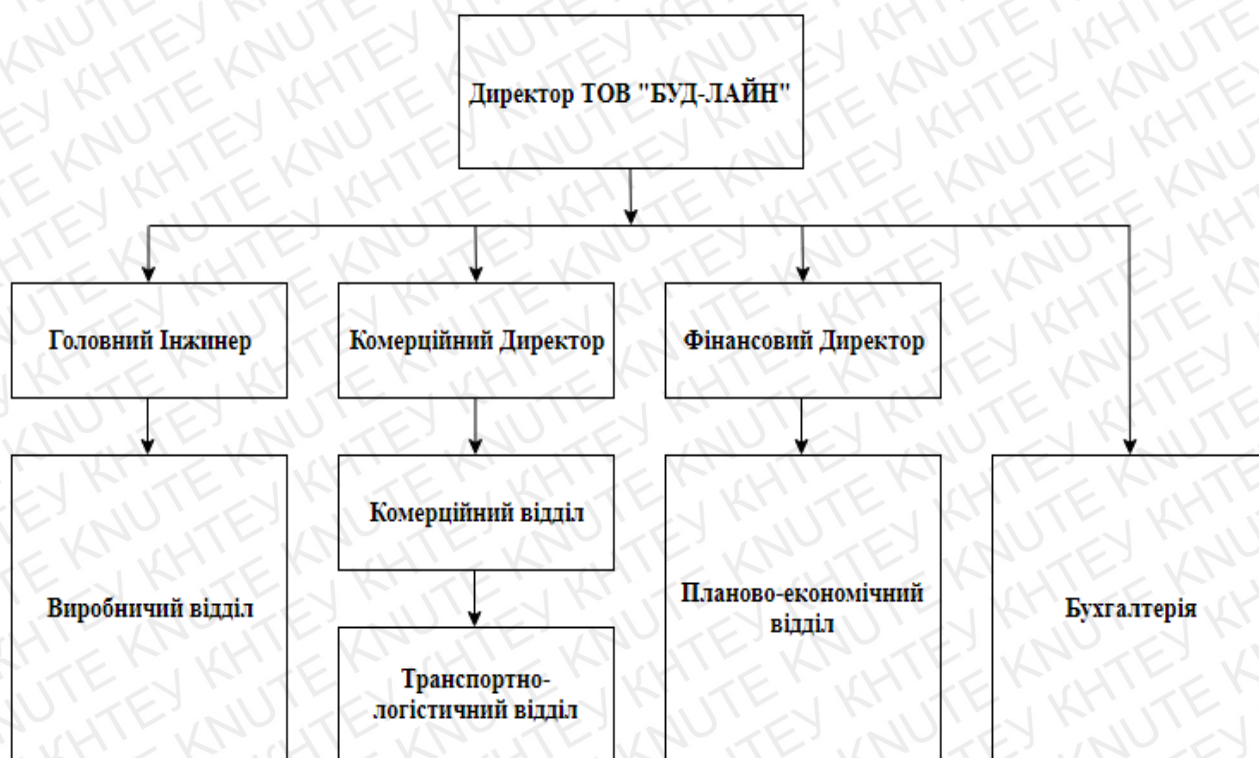

Рис. 1.1 Організаційна структура управління ТОВ «БУД-ЛАЙН»

Як можна побачити з рис. 1.1, досліджуване підприємство має достатньо просту, та водночас, ефективну структуру організації, за рахунок достатньо невеликого апарату управління, та відсутності розгалуженості виробництва та збуту продукції.

Статутний капітал підприємства становить 44000 грн., що був утворений з вартості вкладів засновників. Формування статутного капіталу ТОВ «БУД-

ЛАЙН» було завершено у 2007 році, та у подальшому статутний капітал підприємства не зазнавав змін.

При вивченні установчих документів ТОВ «БУД-ЛАЙН» було виявлено, що до них належать: Статут ТОВ «БУД-ЛАЙН» (дод. Д), Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи та Виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (дод. Е).

Бухгалтерський облік на ТОВ «БУД-ЛАЙН» ведеться у відповідності до норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5], Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій» [25] та у відповідності нормам Податкового [36] та Господарського [21] кодексів України. Принципи, методи і процедури, якими користується підприємство для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності регламентуються у Наказі про облікову політику ТОВ «БУД-ЛАЙН», що наведено у додатку Ж. Робочий план рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН» наводиться у додатку З. Регістри бухгалтерського обліку за темою дослідження наведено у додатку И.

Бухгалтерський облік ведеться із застосуванням сучасного комп'ютерного забезпечення та електронно-обчислювальних приладів. Основним обліковим програмним забезпеченням, що використовується для ведення бухгалтерського обліку є програма «1С: Підприємство 8.2» та «1С:ЗУП». Електронний документообіг на підприємстві здійснюється з використанням програмного забезпечення «FREDO».

Організаційну структуру бухгалтерії ТОВ «БУД-ЛАЙН» наведено на рис. 1.2.

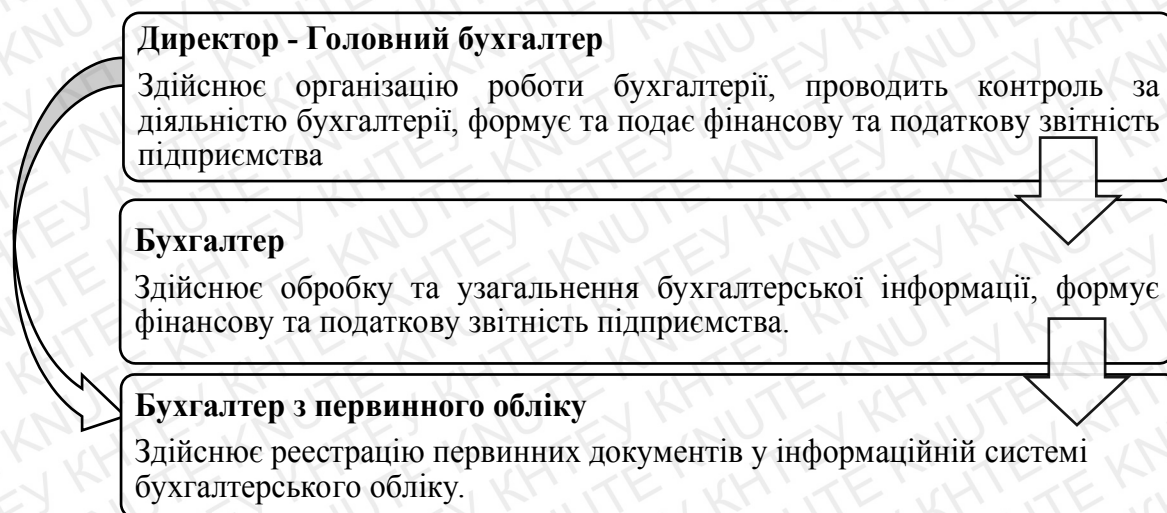

Рис. 1.2 Організаційна структура бухгалтерії ТОВ «БУД-ЛАЙН»

Отже, як видно з рис. 1.2, бухгалтерія ТОВ «БУД-ЛАЙН» має досить невеликий штат працівників, а функції головного бухгалтера покладені безпосередньо на керівника підприємства, який і несе відповідальність за організацію та роботу бухгалтерської служби підприємства. Посадова інструкція директора підприємства, що виконує обов'язки головного бухгалтера ТОВ «БУД-ЛАЙН» та посадові інструкції бухгалтера та бухгалтера з первинного обліку зазначаються у додатку К.

Фінансова звітність підприємства, у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», складається у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], та включає в себе Баланс – Форма № 1-м та Звіт про фінансові результати – Форма № 2-м (дод. Л). Податкова звітність ТОВ «БУД-ЛАЙН», у відповідності до норм Податкового кодексу України [36], складається з:

- Податкової декларації з податку на прибуток підприємств;
- Податкової декларації з податку на додану вартість;
- Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (Форма № 1ДФ);
- Звіту про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми

нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Для оцінки фінансово-господарської діяльності ТОВ «БУД-ЛАЙН», за період з 2013 року по 2017 рік, було використано данні, наведені у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Основні фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 – 2017 рр., тис. грн.**

№ п/п	Показник	Сума, тис. грн.					Абсол. відхил., тис. грн.	Віднос. відхил., %
		2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік		
1	Дохід від реалізації продукції	2970,6	1497,6	440,9	4681,7	3660,7	690,1	23,2

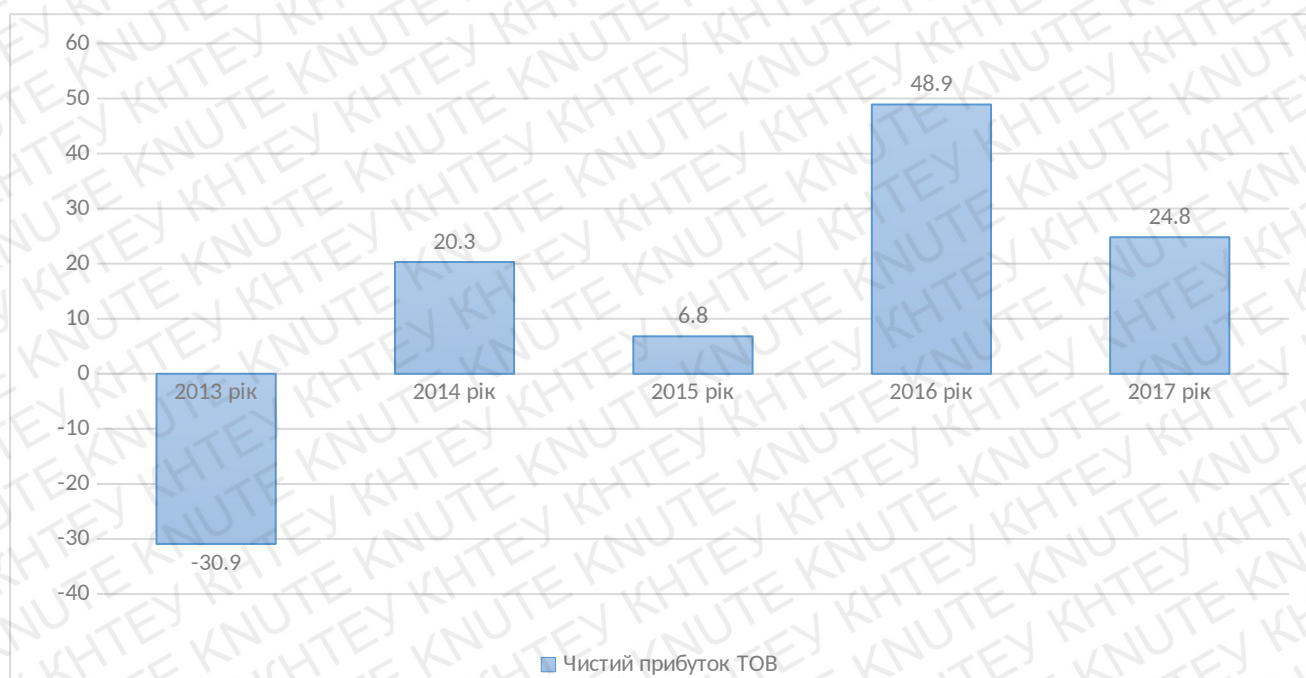
Продовження табл. 1.4

№ п/п	Показник	Сума, тис. грн.					Абсол. відхил., тис. грн.	Віднос. відхил., %
		2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік		
2	Чистий дохід від реалізації продукції	408,9	344,1	234,2	1437,2	1123,8	714,9	174,8
3	Собівартість реалізованої продукції	2561,7	1153,5	206,7	3244,5	2536,9	-24,8	-1
4	Чистий прибуток	-30,9	20,3	6,8	48,9	24,8	55,7	280,3
5	Валюта балансу	464,5	428	244	4388,6	6858,7	6385,4	1374,7
6	Власний капітал	-90,4	-70,1	-53,3	5,6	79,2	169,6	177,9
7	Власний оборотний капітал	-91,2	-72,3	-60	-23,3	25,7	116,9	128,2
8	Кредиторська заборгованість	554,9	458,1	297,3	4383	6779,5	6224,6	1121,8
9	Дебіторська заборгованість	340,2	295,9	62,6	3337,9	5710,6	5370,4	1578,6
10	Запаси	89,3	113,3	150,1	602,4	554	464,7	520,4
11	Грошові кошти та їх еквівалент	3,2	6,1	13	85,6	90,5	87,3	2728,1

12	Необоротні активи	0,8	2,2	6,7	28,9	53,5	43,9	5487,5
13	Інші оборотні активи	238,6	425,8	11,6	332,6	448,8	210,2	88,1
14	Інші поточні зобов'язання	143	132,8	134,9	2229,9	3340,1	3197,1	223,6
15	Фінансовий результат до оподаткування	-30,9	25,8	8,3	60	30,20	61,1	102,3

Дані аналізу за 2013–2017 роки свідчать, що у 2017 році, дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зріс на 690,1 тис. грн.. порівняно з 2013 роком, та становив 3660,7, що на 23,2% більше ніж аналогічний показник на початок періоду, при цьому чистий дохід зріс на 714,9 тис. грн., та становив у 2017 році - 1123,8 тис. грн., що в свою чергу в тричі більше ніж відповідний показник 2013 року., при цьому показник собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг скоротився на 1%, та сягнув у 2017 році 2536,9, що на 24,8 тис. грн. менше за показник 2013 року.

За рахунок збільшення обсягу чистого доходу підприємства варто виділити збільшення показників чистого прибутку, так, чистий прибуток ТОВ «БУД-ЛАЙН» у 2017 році становив 24,8 тис. грн.. що на 55,7 тис. грн. більше за показник у 2013 року, в якому підприємство зазнало збитку у 30,9 тис. грн., що є безумовно позитивним показником діяльності підприємства. Динаміка росту чистого прибутку наведена на діаграмі на рис. 1.3.

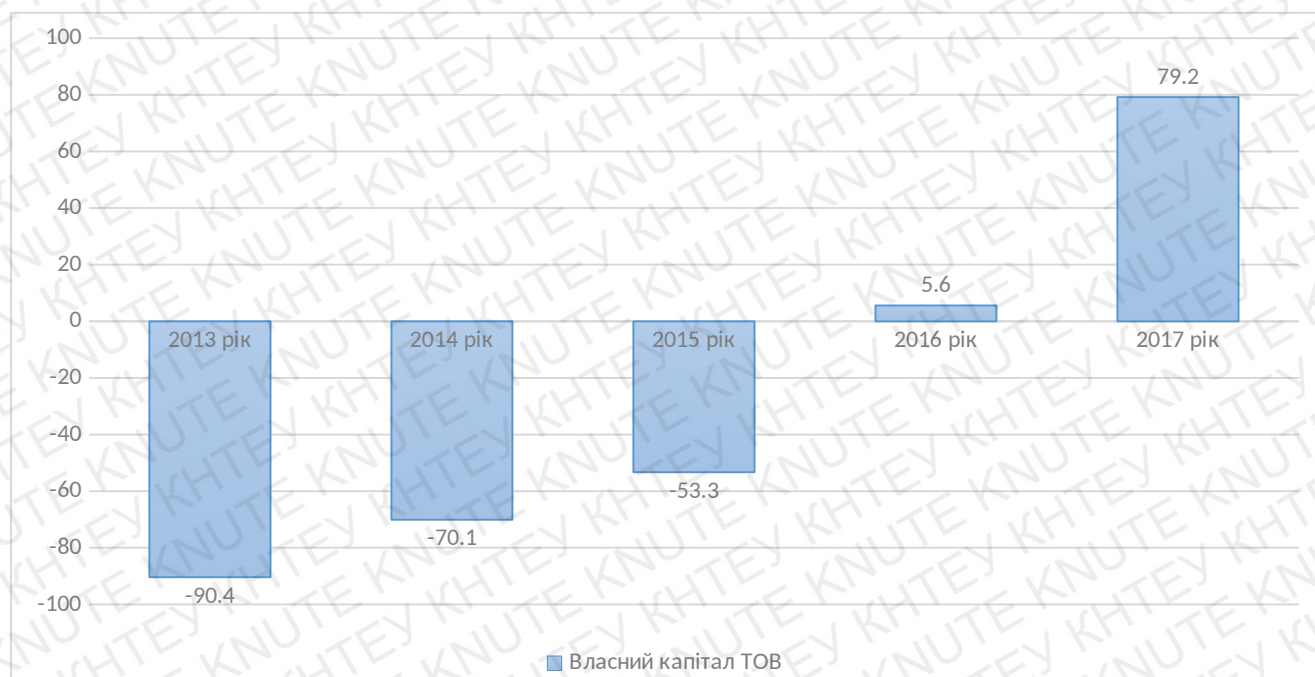

*Рис. 1.3 Динаміка росту чистого прибутку за 2013 – 2017р.р.
ТОВ «БУД-ЛАЙН», тис. грн.*

Також варто виділити збільшення необоротних активів підприємства на протязі досліджуваного періоду на 43,9 тис. грн., і як видно у 2017 році необоротні активи ТОВ «БУД-ЛАЙН» склали 44,7 тис. грн., у 2013 році цей показник складав лише 0,8 тис. грн. Таке збільшення необоротних активів ТОВ «БУД-ЛАЙН» спричинене процесом поступової заміни застарілого обладнання, призначеного для виробництва власної продукції на нові, сучасні виробничі комплекси обладнання, використання яких значно покращує якість готової продукції ТОВ «БУД-ЛАЙН», та сприяє зменшенню виробничих відходів, в процесі перероблення сировини та матеріалів, та знижує витрати на виробництво власної продукції, що безперечно є позитивним показником для підприємства, та робить продукцію ТОВ «БУД-ЛАЙН» більш конкурентоздатною на сучасному ринку будівельних матеріалів.

Показники власного капіталу підприємства також мають тенденцію до збільшення, хоча і показники власного капіталу в період з 2013 року по 2016 рік мали від'ємне значення, за рахунок непокритих збитків, понесених підприємством у попередні періоди, проте, у 2017 році показник власного капіталу підприємства складав 70,4 тис. грн., за рахунок поступового покриття збитків підприємства та

внесення у період з 2015 року по 2017 рік у склад власного капіталу додаткового капіталу, що значно покращило, у свою чергу, ряд показників ТОВ «БУД-ЛАЙН». Найбільший приріст показника власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» зафіксовано у 2017 році, де власний капітал зріс до 79,2 тис. грн. Динаміка росту власного капіталу наведена на діаграмі на рис. 1.4.

*Рис. 1.4 Динаміка росту власного капіталу за 2013 – 2017р.р.
ТОВ «БУД-ЛАЙН», тис. грн.*

Таким чином, за досліджуваний період, можна виділити збільшення власного капіталу підприємства в цілому на 169,6 тис. грн., що загалом є позитивним фактором для діяльності ТОВ «БУД-ЛАЙН». Динаміка росту власного капіталу підприємства має позитивну тенденцію росту.

Також в процесі аналізу показників діяльності ТОВ «БУД-ЛАЙН», можна побачити збільшення такого показника, як власний оборотний капітал, що характеризує суму оборотних коштів підприємства, що лишається у розпорядженні підприємства після усіх розрахунків за поточними зобов'язаннями. Даний показник за досліджуваний період діяльності підприємства, загалом, збільшився на 116,9 тис грн, що більше ніж у 2 рази більше ніж показник 2013 року, що складав -91,2 тис. грн., проти показника 2017

року у 25,7 тис. грн., проте, варто зазначити, що показник мав від'ємне значення з початку досліджуваного періоду у продовж до 2016 року, і лише у 2017 році сягнув додатного значення, що у свою чергу означає, що підприємству, протягом періоду з 2013 року по 2016 рік не вистачало коштів для забезпечення економічної діяльності за рахунок власних постійних фінансових ресурсів. Збільшення власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», починаючи з 2015 року, загалом надало підприємству ряд позитивних переваг у своїй господарській діяльності.

Одними із основних вартісних показників ефективності діяльності підприємства, що характеризують рівні віддачі активів та використання власного капіталу у процесі виробництва та реалізації товарів робіт та послуг є показники рентабельності.

Рентабельність - це відносний економічний показник, що характеризує ефективність виробництва та розраховується як відношення прибутку до витрат, тобто є нормою прибутку [57, с. 189]. Показники рентабельності ТОВ «БУД-ЛАЙН», за останні 5 років, наведено у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

**Показники рентабельності ТОВ «БУД-ЛАЙН»
за 2013 – 2017р.р., %**

№ п/п	Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсол. відхил., %	Віднос. відхил., %
1	Рентабельність реалізованої продукції, %	115,96	129,83	213,30	144,29	144,30	28,34	24,44

Продовження табл. 1.5

№ п/п	Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсол. відхил., %	Віднос. відхил., %
2	Рентабельність виробництва, %	159,14	166,21	208,79	175,03	173,59	14,45	9,08
3	Рентабельність власного капіталу, %	44,69	-25,30	-27,39	-69,50	214,71	170,02	380,48
4	Загальна рентабельність, %	139,53	95,98	180,70	106,92	187,12	47,59	34

Отже, аналізуючи рентабельність ТОВ «БУД-ЛАЙН», можна визначити, що показник рентабельність реалізованої продукції, що визначається як відношення чистого прибутку до обсягу продажів, та характеризує обсяг чистого прибутку, який генерує кожна гривня продажів, має тенденцію до збільшення впродовж досліджуваного періоду, та загалом збільшився на 24,4% у 2017 році, у порівнянні з 2013 роком, та становив 144,3%. Найбільшого значення показник рентабельності реалізованої продукції набув у 2015 році, становивши 213,3%, проте, у наступні роки, зазнав незначного зниження, хоча, загалом, показники рентабельності реалізованої продукції у продовж всього періоду знаходились на прийнятному рівні. Рентабельність виробництва, що характеризує економічну ефективність виробництва, за рахунок доходу від реалізації товарів, робіт та послуг, та повністю покриває витрати на виробництво, що розраховується як відношення доходу від реалізації продукції та сумою витрат понесених на виробництво продукції, має позитивну тенденцію до збільшення у продовж періоду дослідження. Так у 2017 році, показник складав 173,59%, що на 9,1% більше ніж аналогічний показник на початок періоду дослідження. Найвищого значення за період, показник рентабельності виробництва набув у 2015 році, та складав 208,79%.

Загалом, показники рентабельності виробництва ТОВ «БУД-ЛАЙН» знаходяться на достатньо високому рівні, що безумовно є позитивним фактором. Рентабельність власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», що визначається відношенням чистого прибутку до середнього значення власного капіталу підприємства за звітний період, та характеризує на скільки ефективно використовується власний капітал підприємства, має дещо гірші показники, на відміну від попередніх показників рентабельності. В продовж періоду з 2013 року по 2016 рік, показник рентабельності власного капіталу мав негативну тенденцію до спаду. Основною причиною такого спаду є сума непокритого збитку підприємства, що була понесена підприємством до 2014 року, що фактично було покрито лише у 2017 році.

Також варто зазначити, що у 2017 році, показник рентабельності власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» досяг істотно позитивного значення, становивши 214,7%, що у свою чергу є достатньо суттєвими фактором. Аналізуючи загальну рентабельність досліджуваного підприємства, варто відмітити зростання за 5 років на 34%. Так у 2017 році, загальна рентабельність ТОВ «БУД-ЛАЙН» становила 187,1%, на противагу значенню 2013 року - 139,5%. Варто відмітити незначний спад загальної рентабельності у 2014 році, у період якого показник спав до значення 95,9%, проте, у наступних періодах спостерігалась тенденція до зростання.

Досліджуючи фінансову стабільність ТОВ «БУД-ЛАЙН», доцільно проаналізувати показники платоспроможності та фінансової незалежності підприємства.

Платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність [58, с. 257].

Показники фінансової незалежності як і показники платоспроможності підприємства загалом характеризують фінансову стабільність та наявність фінансових джерел, необхідних для покриття запасів і витрат підприємства. Показники платоспроможності досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» узагальнено у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

**Показники платоспроможності ТОВ «БУД-ЛАЙН»
за період з 2013 - 2017р.р., %**

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Значення, %	Абсол. відхил. , %	Віднос. відхил., %

			2013	2014	2015	2016	2017		
1	Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	> 0	0,006	0,013	0,044	0,020	0,013	0,008	238,66
2	Коефіцієнт загальної платоспроможності	> 0	1,836	0,798	0,994	1,004	0,985	-0,851	-46,34
3	Коефіцієнт автономії	< 1 - добре = 1 - задовільно > 1 - погано	-0,20	-0,17	-0,25	-0,01	0,01	0,21	190
4	Коефіцієнт маневреності	> 0,5 - добре = 0,5 - задовільно < 0,5 - погано	-0,035	-0,084	-0,217	-3,674	3,521	3,556	10570,38
5	Коефіцієнт покриття	> 0,8 - дуже добре 0,6 < - < 0,8 - добре = 0,6 - погано < 0,6 - дуже погано	1,210	1,836	0,798	0,994	1,004	-0,206	-17,04
6	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,5 - 0,8	-0,195	-0,164	-0,218	-0,001	0,010	0,297	47,19
7	Коефіцієнт співвідношення зобов'язань до активів	0,2 - 0,5	1,195	1,070	1,218	1,001	0,990	-0,205	-17,15

Аналізуючи показники платоспроможності, можна зробити висновок, що рівень забезпечення поточних фінансових зобов'язань ТОВ «БУД-ЛАЙН» грошовими коштами на протязі досліджуваного періоду, що характеризується коефіцієнтом абсолютної платоспроможності, на протязі досліджуваного періоду має достатнє значення, для покриття поточних зобов'язань підприємства.

Коефіцієнт загальної платоспроможності, що характеризує забезпеченість підприємства оборотними активами для погашення поточних зобов'язань, також має позитивні для досліджуваного підприємства значення протягом усього періоду.

Для аналізу фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування було проаналізовано показники коефіцієнту автономії, так, за результатом дослідження, встановлено, що даний показник протягом усього досліджуваного періоду був менше 1%, що у свою чергу є позитивним значенням. Проте, коефіцієнт маневреності, що показує яку частку власних оборотних коштів підприємства складають найбільш ліквідні активи - грошові кошти та їх еквіваленти, на протязі досліджуваного періоду мав ряд негативних для ТОВ «БУД-ЛАЙН» значень. У продовж періоду з 2013 року по 2016 рік показник мав від'ємне значення, і свого найнижчого показника встановив у 2016 році - -3,7%, проте, у 2017 році показник коефіцієнту маневреності збільшився у 2 рази по відношенню до 2016 року, та становив 3,5%, що є більше допустимої норми у 0,5%, та говорить про те, що у 2017 році ТОВ «БУД-ЛАЙН» було здатне покрити свої поточні зобов'язання, користуючись власними обіговими коштами, що є позитивним фактором.

Аналізуючи коефіцієнт покриття – ту частину поточних зобов'язань, яку підприємство зможе погасити за рахунок вартості усіх власних оборотних активів, встановлено, що на протязі усіх досліджуваних років, ТОВ «БУД-ЛАЙН» мало позитивні значення. Винятком став 2015 рік, у якому значення показника знизилося до 0,7%, проте такий показник відповідає нормативному рівню коефіцієнту покриття. Аналізуючи показник того, яку частину активів ТОВ «БУД-ЛАЙН» здатне профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів, проведено дослідження показника коефіцієнту фінансової незалежності, за результатами якого видно, що упродовж дослідженого періоду значення показника знаходилося на низькому рівні, що може, у свою чергу, говорити про достатньо високий рівень фінансового ризику для ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Коефіцієнт співвідношення зобов'язань до активів, що показує масштаби діяльності підприємства щодо залучення зовнішніх джерел, надав змогу визначити, що на протязі досліджуваного періоду показник підприємства значно перевищував нормативний показник, найвище значення було зафіксовано у 2015 році - 1,2%, проти максимально допустимого показника у 0,5%, найменший

рівень показника, у свою чергу, було зафіксовано за результатами 2017 року, що становив - 0,9%. Таке перевищення нормативного показника коефіцієнта співвідношення зобов'язань до активів, свідчить про значний обсяг статей зобов'язань ТОВ «БУД-ЛАЙН», що у свою чергу є негативним фактором для підприємства, та має негативний вплив на загальний показник платоспроможності підприємства.

Ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами характеризуються показниками ліквідності.

Ліквідність – це здатність підприємства швидко трансформувати свої активи у грошову форму для покриття необхідних платежів у міру настання їх строків платежу [59, с. 333].

Аналіз ліквідності статей фінансової звітності дає можливість оцінити здатність та ймовірність погашення зобов'язань підприємства. Дані аналізу ліквідності підприємства наведені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

**Аналіз показників ліквідності ТОВ «БУД-ЛАЙН»
за 2013 – 2017 рр., %**

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Значення, %					Абсол. відхил., %	Віднос. відхил., %
			2013	2014	2015	2016	2017		
1	Коефіцієнт загальної ліквідності	2- 2,5	1,04	0,66	0,22	0,78	0,85	-0,19	-45,7
2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2- 0,25	0,01	0,01	0,04	0,02	0,01	0,00	0,1
3	Чистий оборотний капітал (тис.грн.)	> 0	116,40	383,00	-60,00	-24,53	24,40	-92,00	-79,0

Коефіцієнт загальної ліквідності – що характеризує здатність у короткий час реалізувати активи підприємства для покриття власних зобов'язань, та розраховується як відношення поточних активів до поточних зобов'язань, у продовж періоду дослідження мав нижчій показник ніж нормативний. З 2013 року по 2015 рік значення показника зазнало зниження з 1,04% у 2013 році до

0,22% у 2015 році, проте надалі, починаючи з 2016 року, спостерігається тенденція до зростання, так у 2017 році показник зріс до 0,85%. Такий низький рівень ліквідності, свідчить про ускладнення організації збуту продукції, або ж поганий рівень матеріально-технічного забезпечення ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Також, в процесі аналізу, для визначення частини поточних зобов'язань ТОВ «БУД-ЛАЙН», що можуть бути погашені підприємством у найкоротший період часу, було проаналізовано показники коефіцієнту абсолютної ліквідності, що визначається як відношення грошових коштів підприємства та їх еквівалентів до його поточних зобов'язань. Результат аналізу абсолютної ліквідності показав, що значення коефіцієнту у продовж досліджуваного періоду було значно нижче за нормативний показник. Найнижчого рівня коефіцієнт абсолютної ліквідності досягав у 2013, 2014, 2017 роках, становивши 0,01%, найвище значення, спостерігалось у 2015 році, становивши 0,04%, за нормативного значення у 0,2%. Це означає, що за таких обставин ТОВ «БУД-ЛАЙН» не матиме можливості своєчасно погасити заборгованість, у тому випадку якщо термін погашення настане незабаром, адже сума поточних зобов'язань підприємства значно перевищує обсяг грошових коштів підприємства.

Чистий оборотний капітал – це показник, що було досліджено для визначення суми власних оборотних активів ТОВ «БУД-ЛАЙН», що являє собою різницю між поточними активами та поточними зобов'язаннями підприємства. Нормативним значенням тут є будь-яке значення, що буде перевищувати 0, адже буде означати наявність оборотного капіталу. Як видно з таблиці 1.3.3, найвищого значення показник досягав у 2014 році, становивши 138 тис. гривень, найменшого у 2017 році – 24,4 тис. гривень, проте, у період з 2015 року по 2016 рік показник мав від'ємне значення, що означало що у цей період підприємство не було здатне погасити свої короткострокові зобов'язання.

Таким чином, за результатами аналізу ліквідності ТОВ «БУД-ЛАЙН», можна визначити той факт, що показники загальної та абсолютної ліквідності підприємства є значно меншими за нормативні значення, що спричинені ускладненням збуту готової продукції, рівнем матеріально-технічного

забезпечення підприємства та відсутністю можливості своєчасно погасити короткострокові заборгованості, що є негативним фактором для фінансової стійкості ТОВ «БУД-ЛАЙН», хоча і існує тенденція до поступового збільшення значення зазначених показників.

Підводячи загальний підсумок проведеного аналізу ТОВ «БУД-ЛАЙН», видно, що за минулий 2017 рік підприємству вдалося суттєвою мірою покращити власне фінансове становище. Одним з основних факторів, що сприяли цьому стало залучення додатково вкладеного капіталу, що був частково використаний для оновлення основних засобів підприємства, що використовуються для виробництва готової продукції ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Узагальнюючи результати проведеного аналізу основних фінансово-економічних показників ТОВ «БУД-ЛАЙН», можна виділити ряд позитивних факторів. Виручка від реалізації продукції мала тенденцію до збільшення на протязі досліджуваного періоду, хоча і зазнала певних коливань. Також варто виділити, хоча і незначне, проте зменшення собівартості продукції підприємства, що загалом мало позитивний вплив на чистий прибуток ТОВ «БУД-ЛАЙН», що також має тенденцію до збільшення. Також тут варто виділити зростання показника власного капіталу, що на початку досліджуваного періоду мав від'ємне значення, за рахунок непокритих збитків, понесених підприємством у минулих періодах. Так, за рахунок отриманого чистого прибутку та внесенню додаткового капіталу на протязі періоду дослідження, можна побачити значне збільшення показника власного капіталу, що безумовно є позитивним чинником. Однак, при дослідженні основних показників фінансової стійкості підприємства, варто виділити значний обсяг кредиторської заборгованості ТОВ «БУД-ЛАЙН», що має тенденцію до збільшення з кожним роком, проте, характер такої заборгованості є короткостроковим, а виникнення пов'язане із специфікою роботи підприємства. Основна ж причина – відсутність достатнього рівня власних фінансових ресурсів задля використання їх в процесі господарської діяльності. Це підтвердив проведений аналіз показників ліквідності та платоспроможності, з яких видно, що ТОВ «БУД-ЛАЙН» має доволі низький рівень ліквідності, попри поступову

динаміку до зростання показників, що характеризується для підприємства ускладненнями у своєчасності погашення короткострокової заборгованості, та доволі слабкий рівень платоспроможності, що негативно впливає на фінансову стабільність підприємства.

Висновки за розділом 1

1. Проведене дослідження визначення поняття та складових «власного капіталу підприємства», що закріплюються на законодавчому рівні, визначення ролі при створенні підприємства, аналіз наукових праць провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, надав змогу визначити економічну сутність такого поняття, та сформулювати основні функції, що виконує власний капітал.

2. Дослідження показало, що, науковці, які досліджували власний капітал з загальноекономічної точки зору та з точки зору бухгалтерського обліку, дещо по-різному інтерпретують його сутність. Розглядаючи власний капітал з загальноекономічної точки зору, автори, виділяють власний капітал як об'єкт власності засновників у структурі підприємства, у той час коли, автори, що розглядають власний капітал з облікової точки зору, виділяють власний капітал як саме джерело формування активів підприємства.

3. Порівняння законодавчих визначень, закріплених в Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та фінансової звітності, надало змогу зробити висновок, що визначення сутності власного капіталу, наведені в обох стандартах, відповідають один-одному.

4. Проведений аналіз нормативно-правової бази з теми дослідження надав змогу визначити, той факт, що питання власного капіталу підприємства регулюються достатньою кількістю нормативно-правових актів, за рахунок його структури та джерел формування. Проте, як в міжнародній нормативно-правовій базі, так і в вітчизняній відсутній один уніфікований нормативний акт, який би був направлений цілком конкретно на регулювання питань формування, використання, оцінки та обліку власного капіталу підприємства.

5. Попередня оцінка діяльності, форм звітності та стану бухгалтерського обліку у базовому підприємстві ТОВ «БУД-ЛАЙН», надали змогу визначити основні фінансово-економічні показники його діяльності підприємства, оцінити рівень його платоспроможність, ліквідність, організацію бухгалтерського обліку, стан якості фінансової звітності та надати загальне визначення, щодо реального стану підприємства та перспектив його розвитку.

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Фінансовий облік власного капіталу підприємства

Фінансовий облік власного капіталу підприємства, являє собою складну систему із процедур та правил, що забезпечують підготовку інформації про зміни у структурі власного капіталу в процесі діяльності підприємства та його вплив на фінансовий стан, відповідно до вимог законодавчих актів і стандартів бухгалтерського обліку.

Як встановлено у попередньому розділі роботи, бухгалтерський облік власного капіталу підприємства ведеться у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5], Положень (стандартів) бухгалтерського обліку або Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, у відповідності до норм Господарського [23], Податкового [36] кодексів України та інших нормативних актів.

Будь-які операції з власним капіталом підприємства, являють собою господарські операції, та відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Записи в облікових регістрах проводяться на підставі первинних документів, створених відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [40].

Для обліку власного капіталу підприємства, у відповідності до структури його складових, Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25] призначено такі рахунки:

- 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;
- 41 «Капітал у дооцінках»;
- 42 «Додатковий капітал»;
- 43 «Резервний капітал»;

- 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»;
- 45 «Вилучений капітал»;
- 46 «Неоплачений капітал»;

Розглянемо методологію бухгалтерського обліку за кожним з наведених рахунків.

В процесі дослідження формування та використання власного капіталу підприємства, слід в першу чергу дослідити методологію обліку зареєстрованого та неоплаченого капіталу, в процесі формування статутного капіталу та здійснення внесків до статутного капіталу засновниками (учасниками) підприємства, так як неоплачений капітал являє собою заборгованості власників за внесками до статутного капіталу підприємства [16], які у відповідності до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [18], мають бути покриті на протязі 6 місяців з моменту державної реєстрації Статуту підприємства.

Характеристику рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку, що передбачені Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25] для обліку зареєстрованого, неоплаченого та вилученого капіталу, узагальнено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку зареєстрованого та неоплаченого капіталу підприємства

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»	Рахунок призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. За кредитом відображається збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу, за дебетом - його зменшення (вилучення).

Продовження табл. 2.1

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
401	«Статутний капітал»	Статутний капітал підприємства відображається на субрахунку 401 «Статутний капітал». За кредитом субрахунку відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом - його зменшення (вилучення). Сальдо на цьому субрахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства.
402	«Пайовий капітал»	Інформація про суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами узагальнюється на субрахунку 402 «Пайовий капітал». Колективні сільськогосподарські підприємства на субрахунку 402 «Пайовий капітал» обліковують частину вартості майна, яка була розпайована між його членами, частину вартості майна, яка не була розпайована між його членами, а також зростання (зменшення) вартості майна протягом діяльності підприємства.
403	«Інший зареєстрований капітал»	Відображається зареєстрований капітал інших підприємств, зокрема приватних підприємств, формування якого передбачено в установчих документах.
404	«Внески до незареєстрованого статутного капіталу»	На субрахунку 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу, зокрема акціонерного товариства, після його оголошення і до реєстрації відповідних змін до установчих документів. Сальдо субрахунку 404 після реєстрації статутного капіталу в установленому порядку списується у кореспонденції із кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал», а у разі якщо підприємству відмовлено у реєстрації статутного капіталу, у кореспонденції з дебетом субрахунку 404 відображаються операції з повернення активів, які надходили як внески.
46	«Неоплачений капітал»	Для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства призначено рахунок 46 «Неоплачений капітал». За дебетом рахунку відображається заборгованість засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, за кредитом - погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу.

Формування власного капіталу підприємства має певну специфіку, яка обумовлена, у відповідності до чинного законодавства України, організаційно-правовою формою діяльності підприємств, Вказану специфіку слід враховувати і в момент заснування того чи іншого виду підприємства, і в подальшому для

забезпечення його ефективної господарської діяльності [41, с. 436]. Зареєстрований капітал – юридично оформлена, офіційно об’явлена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства [41, с. 46].

Статутний капітал підприємства є одним із найважливіших елементів власного капіталу. Статутний капітал відображає вартість матеріальних ресурсів, нематеріальних активів, фінансових вкладень і грошових коштів, які засновники і учасники передали у власність або розпорядження підприємству [43, с. 438]. Основною метою формування капіталу є забезпечення задоволення потреби в придбанні активів необхідних підприємству і оптимізації структури капіталу з метою забезпечення умов ефективного його використання [35, с. 199]. Підприємство може змінювати розмір статутного капіталу згідно з рішенням зборів учасників, у бухгалтерському обліку ці зміни знаходять відображення тільки після державної реєстрації нового розміру статутного капіталу [44, с. 667]. Розмір статутного капіталу товариства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України. Вартість вкладу кожного учасника товариства повинна бути не менше номінальної вартості його частки [18].

Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом [19].

Найпоширенішим видом вкладу до статутного капіталу є гроші. Адже їх просто внести і вони мають велику ліквідність. Для грошових вкладів у банківській установі відкривають поточний рахунок для формування статутного капіталу суб’єкта господарювання — юридичної особи [45]. Бухгалтерський облік грошових коштів, що можуть бути внесені до статутного капіталу регламентується Положенням Національного Банку України «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» [46] та Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [47]. Внесені грошових коштів, як внеску засновника до статутного капіталу через касу проводиться за

прибутковим касовим ордером, підписаним головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником установи/підприємства. До прибуткових касових ордерів можуть додаватися документи, які є підставою для їх складання [46]. Внесення коштів через банк, здійснюється за платіжним дорученням платника, не має відображення у банківській виписці підприємств, яка і слугує підставою для проведення господарської операції в регістрах бухгалтерського обліку.

Документами, що підтверджують внески до статутного капіталу у грошовій формі, можуть бути:

- засвідчене банком платіжне доручення — якщо внесок зробили в безготівковій формі, у платіжному дорученні у призначенні платежу слід зазначити конкретну суму та частку (відсоток від статутного капіталу), яку внесли;
- квитанція на внесення готівки — якщо внесли готівку через касу банку;
- квитанція до прибуткового касового ордеру — якщо зробили внесок через касу підприємства [45].

Вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства [18].

Отже, щоб унести інше майно, крім грошових коштів, до статутного капіталу (в т. ч. і майнові права), доводиться визначати вартість такого вкладу. За загальним правилом грошову оцінку вкладу учасника господарського товариства здійснюють за згодою учасників товариства [45]. Грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній перевірці [19].

Державний комітет України з питань регулярної політики та підприємництва, у своєму листі № 8022 від 16.11.2004р. «Про формування статутного фонду ТОВ» [48], надає рекомендації, що у випадку, коли засновники господарських товариств самі оцінюють майно або майнові права та

визначають критерії оцінки своїх внесків (договірна ціна) до статутного фонду господарського товариства, - це повинно оформлюватись відповідним актом оцінки і прийому-передачі до статутного фонду [48]. Також листом Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва № 9705 від 26.12.2007р. [49], визначає, що порядок грошової оцінки та внесення вкладів учасників повинен вказуватися в установчих документах товариства [49].

Майно, що підлягає проведенню обов'язкової незалежної оцінки, визначається Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [50]. Законом визначено випадки, коли проведення оцінки майна є обов'язковим:

- створення підприємств (господарських товариств) на базі державного майна або майна, що є у комунальній власності;
- реорганізації, банкрутства, ліквідації державних, комунальних підприємств та підприємств (господарських товариств) з державною часткою майна (часткою комунального майна); виділення або визначення частки майна у спільному майні, в якому є державна частка (частка комунального майна);
- визначення вартості внесків учасників та засновників господарського товариства, якщо до зазначеного товариства вноситься майно господарських товариств з державною часткою (часткою комунального майна), а також у разі виходу (виключення) учасника або засновника із складу такого товариства;
- приватизації та іншого відчуження у випадках, встановлених законом, оренди, обміну, страхування державного майна, майна, що є у комунальній власності, а також повернення цього майна на підставі рішення суду [49].

Відтак, якщо у складі засновників ТОВ немає суб'єктів державного/комунального сектору чи майна державної/комунальної сфери,

активи до статутного капіталу можна вносити без проведення незалежної експертної оцінки майна [45].

Облік майна засновників, що може бути внесений до статутного капіталу підприємства ведеться у відповідності до норм, встановлених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [51], Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [52] та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [53]. Важливим завданням бухгалтерського обліку, при внесенні майна до статутного капіталу, є правильна оцінка та класифікація такого майна для цілей обліку.

Якщо учасник товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку, виконавчий орган товариства має скликати загальні збори учасників, які можуть прийняти одне з таких рішень:

- ⊖ про виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу;
- ⊖ про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства;
- ⊖ про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та сплату такої заборгованості відповідними учасниками;
- ⊖ про ліквідацію товариства [18].

Зазначимо, що операція зі збільшення статутного капіталу шляхом внесення учасником підприємства основних засобів враховується у складі витрат, починаючи з періоду нарахування амортизації таких основних засобів та впливає на фінансовий результат до оподаткування згідно з правилами бухгалтерського обліку та відповідно зменшує об'єкт оподаткування податком на прибуток [54].

Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку формування статутного капіталу підприємства наводиться у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Кореспонденція рахунків з обліку формування
статутного капіталу підприємства**

№	Зміст господарської	Типова	Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-
---	---------------------	--------	-----------------------------------

п/п	операції	кореспонденція рахунків		ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Сформовано статутний капітал підприємства	46	401 402 403	Статут ТОВ «БУД-ЛАЙН», Бух-ська довідка	46	401	44000,00

Продовження табл. 2.2

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
2	Оголошено статутний капітал Акціонерного товариства	46	404	-	-	-	-
3	Проведено державну реєстрацію змін у статутному капіталі Акціонерного товариства	404	401	-	-	-	-
4	Внесення грошових коштів засновниками до статутного капіталу через касу підприємства	301 302	46	ПКО	301	46	4000,00
5	Внесення грошових коштів засновниками до статутного капіталу через банк	311 312	46	Виписка банку	311	46	20000,00
6	Відображено внесення засновниками до статутного капіталу об'єкта незавершеного будівництва	151	46	-	-	-	-
7	Відображено внесення засновниками до статутного капіталу основних засобів	152	46	Акт Приймання-передачі від 20.12.07р.	1521	46	8000,00
8	Відображено внесення засновниками до статутного капіталу інших необоротних матеріальних активів	153	46	Акт Приймання-передачі від 20.12.07р.	1531	46	680,00
9	Відображено внесення засновниками до статутного капіталу нематеріальних активів	154	46	-	-	-	-
10	Відображено внесення	201	46	Акт	205	46	4000,00

		202				
		203				
	засновниками до	204				
	статутного капіталу	205		Приймання-передачі		
	матеріалів	207		від 20.12.07р.		
		208				
		209				

Продовження табл. 2.2

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонден ція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД- ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
11	Відображено внесення засновниками до статутного капіталу малоцінних швидкозношуваних предметів	22	46	-	-	-	-
12	Відображено внесення засновниками до статутного капіталу товарів	281 282	46	Акт Приймання-передачі від 20.12.07р.	281	46	5720,00

Як видно з табл. 2.2, статутний капітал підприємства, після державної реєстрації, формує неоплачений капітал, що також є складовою власного капіталу підприємства, до моменту внесення засновниками своїх часток. Із дослідження видно, що статутний капітал досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН», було сформовано в розмірі 44 тис. грн.. У якості внеску до статутного капіталу підприємства, у відповідності до статуту були внесені як грошові кошти, так і майно засновників товариства, що підтверджується відповідними первинними документами та записами в регістрах бухгалтерського обліку ТОВ «БУД-ЛАЙН». Первинні документи підприємства з обліку формування статутного капіталу наведено у додатку М, облікові регістри наведено у додатку ІІ.

В результаті суттєвої зміни вартості активів з моменту їх придбання, або через невідповідність їх реальної вартості балансовій внаслідок інфляції, слід проводити перерахунок вартості активів, тобто переоцінку. Завданням переоцінки активів є визначення реальної вартості активів. За результатами її проведення

власник отримує достовірну інформацію про майно, яким він володіє на певну дату у вартісному вимірі. Проведення переоцінки впливає на такі показники, що характеризують фінансовий стан підприємства:

- величина основних засобів та їх частка в загальній сумі коштів підприємства, коефіцієнт зносу основних засобів;
- коефіцієнт оборотності активів;
- коефіцієнт автономії, фінансової стійкості;
- рентабельність підприємства, рентабельність операційної діяльності, рентабельність власного капіталу, рентабельність залученого капіталу [55].

Проведення переоцінки дозволяє уникнути викривлення вартості активів, коли ціни істотно зросли або зменшились. Адже чим вище темпи інфляції, тим частіше слід проводити перерахунок вартості активів, що в подальшому буде гарантувати реальну оцінку активів на момент складання фінансової звітності [55].

Характеристика рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу відображена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Характеристика рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку
зареєстрованого та неоплаченого капіталу підприємства**

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
41	«Капітал у дооцінках»	Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід). Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо.
411	«Дооцінка (уцінка) основних засобів»	Узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів основних засобів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.
412	«Дооцінка (уцінка)	Відображається інформація про дооцінки об'єктів

	нематеріальних активів»	нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.
413	«Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів»	Узагальнюється інформація про зміну балансової вартості об'єкта хеджування при значенні коефіцієнта ефективності хеджування грошових потоків у межах, визначених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та віднесення сум до первісної вартості фінансових активів чи фінансових зобов'язань або до складу інших доходів (витрат).

Продовження табл. 2.3

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
414	«Інший капітал у дооцінках»	Узагальнюється інформація про інший капітал у дооцінках, не відображений на інших субрахунках.

Розглянемо методологію обліку дооцінки необоротних активів. Методично не передбачено обов'язковість здійснення переоцінки необоротних матеріальних активів, а визначено, що вона проводиться за умови, якщо балансова вартість таких активів суттєво відрізняється від їх ринкової вартості [2, с. 184].

Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу [56].

У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт [56].

Не підлягають переоцінці малоцінні необоротні матеріальні активи і бібліотечні фонди, якщо амортизація їх вартості здійснюється за методом нараховуватися у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решти 50 відсотків вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) [56].

Механізм проведення переоцінки основних засобів полягає у наступному:

1. Визначається справедлива вартість об'єкта, який збираємося переоцінити;
2. Визначається індекс переоцінки (шляхом ділення справедливої вартості об'єкта на його залишкову вартість);

3. Обчислюємо переоцінену первісну вартість об'єкта і переоцінений знос (для цього первісну вартість і суму зносу множимо на отриманий індекс переоцінки) [57, с.812].

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів зараховується до складу додаткового капіталу, а сума уцінки – до складу витрат [51].

Відображаючи на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції, зумовлені вибуттям раніше переоцінених об'єктів основних засобів, за умови перевищення сум попередніх дооцінок над сумами попередніх уцінок балансової (залишкової) вартості таких активів, одержана різниця підлягає списанню у дебет субрахунка 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» із одночасним збільшенням значення нерозподіленого прибутку (кредит рахунка 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» [2, с. 186]. Такий запис може робитися в обліку або періодично (щомісячно, щоквартально) одночасно з нарахуванням амортизації та пропорційно амортизації, або під час вибуття об'єкта зі складу основних засобів [57, с.812].

Кореспонденцію рахунків з обліку відображення дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, що відображаються у складі власного капіталу наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків з обліку відображення дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, що відображаються у складі власного капіталу

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»		
		Дт	Кт	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Відображено збільшення на суму дооцінки залишкової вартості об'єкта, що оцінюється в перше капіталу в дооцінках.	10 11	41	-	-	-
2	Визнано доходом частку суми дооцінки залишкової вартості об'єкта (в межах суми перевищення попередніх уцінок).	10 11	746	-	-	-
3	Відображено збільшення на частку суми дооцінки, що перевищує суму	10 11	41	-	-	-

	його попередньої уцінки.					
4	Відображено зменшення капіталу у дооцінках на суму уцінки залишкової вартості об'єкта, у межах суми перевищення сум попередніх дооцінок.	41	10 11	-	-	-
5	Віднесено на витрати частину суми уцінки вартості об'єкта, що перевищує суму його попередніх дооцінок.	975	41	-	-	-
6	Віднесено на збільшення суми нерозподіленого прибутку, залишок, з суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єктів.	41	44	-	-	-

Продовження табл. 2.4

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»		
		Дт	Кт	Дт	Кт	Сума, грн.
7	Відображено списання капіталу у дооцінках, сформованого внаслідок дооцінок при вибутті об'єктів.	41	443	-	-	-

Дослідження показало, що за період дослідження у ТОВ «БУД-ЛАЙН» переоцінка необоротних активів не проводилась.

Розглянемо методологію відображення в обліку операцій з формування та використання додаткового капіталу.

Для додаткового капіталу нормативного рівня законодавчо не встановлено. Деякі підприємства, маючи додатковий капітал, який у 2 і більше разів перевищує статутний, не використовують його для збільшення статутного капіталу, хоча іноді розмір статутного є нижчим від середнього по групі підприємств і не змінювався протягом останніх років. У такому випадку додатковий капітал виступає захисним бар'єром, який можна використовувати у будь-який час і без жодних обмежень для покриття збитків від розміщення акцій [58, с. 43]. Характеристика рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку додаткового капіталу наведена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Характеристика рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку додаткового капіталу

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
42	«Додатковий капітал»	Призначено для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу. За кредитом рахунку 42 «Додатковий капітал» відображається збільшення додаткового капіталу, за дебетом - його зменшення.
421	«Емісійний дохід»	Відображається прибуток (збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Сума перевищення збитку від зазначених операцій над залишком емісійного доходу відображається за дебетом рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Продовження табл. 2.5

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
422	«Інший вкладений капітал»	Обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески тощо без рішень про зміни розміру статутного капіталу.
423	«Безоплатно одержані необоротні активи»	Вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб обліковується на субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи». Залишок додаткового капіталу на цьому субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних об'єктів необоротних активів (окрім землі) і при вибутті таких активів і землі.
425	«Інший додатковий капітал»	Обліковують інші види додаткового капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище субрахунків, зокрема капітал у сумі вартості необоротних активів, отриманих за договором оренди цілісних майнових комплексів. Також на цьому субрахунку, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [50] відображають суму нарахованої амортизації об'єктів зовнішнього благоустрою та житлових будинків, що перебувають на балансах житлово-комунальних організацій, які належать до сфери управління органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, а також автомобільних доріг загального користування збільшуються доходи цих підприємств і організацій зменшуючи додатковий капітал [50].

Податковий кодекс України [36] визначає емісійний дохід сумою перевищення надходжень, отриманих емітентом від емісії (випуску) власних акцій (інших корпоративних прав) та інвестиційних сертифікатів, над

номінальною вартістю таких акцій (інших корпоративних прав) та інвестиційних сертифікатів (під час їх первинного розміщення), або над ціною зворотного викупу під час наступних розміщень інвестиційних сертифікатів та акцій інвестиційних фондів [36].

При відображенні операцій зі збільшення статутного капіталу шляхом додаткових внесків коштами, запасами, необоротними активами кореспонденції рахунків будуть такими самими, як і при формуванні статутного капіталу [42, с. 47].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [59] визначає, що курсові різниці, які виникають внаслідок перерахунку зобов'язань засновників при формуванні статутного капіталу, відображаються у складі додаткового капіталу. Курсові різниці, які виникають щодо дебіторської заборгованості або зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за межами України, погашення яких не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі, відображаються у складі іншого додаткового капіталу та відображаються в іншому сукупному доході [59]. Інформація про курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25] обліковується на субрахунку 423 «Накопичені курсові різниці».

Залежно від зміни курсу для різних статей балансу можуть виникати позитивні та негативні курсові різниці. За активними статтями балансу при підвищенні валютного курсу виникає позитивна курсова різниця, а при зниженні курсу відповідно негативна. Для пасивних статей характерний зворотний зв'язок: при підвищенні валютного курсу виникає негативна курсова різниця, а при зниженні курсу виникає позитивна курсова різниця [60, с. 204].

Міністерство фінансів України у своєму листі №31-08410-07-25/20605 від 20.08.2012 р. [61], щодо відображення в бухгалтерському обліку курсових

різниць, зазначає, що внесок закордонного підприємства до статутного капіталу підприємства-резидента оцінюється та фіксується у статутних документах в грошовій одиниці України за курсом Національного банку України і не підлягає переоцінці в подальшому у зв'язку зі зміною курсу іноземних валют. В бухгалтерському обліку курсові різниці за зобов'язанням засновників нерезидентів з внесків до статутного капіталу підприємства, які мають бути здійснені в іноземній валюті, підлягають перерахунку з використанням валютного курсу на дату балансу. На дату здійснення операції із погашення зобов'язання з внеску до статутного капіталу нерезидента в іноземній валюті, курсові різниці не визначаються [61].

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання з урахуванням сум, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків), реєстраційних збори, державного мита та аналогічних платежів, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів, суми ввізного мита, суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі), витрат зі страхування ризиків доставки основних засобів, витрат на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою [51]. На справедливу вартість безоплатно отриманих об'єктів основних засобів збільшується сальдо додаткового капіталу [62].

У разі отримання на безоплатній основі основних засобів з метою оподаткування визнаються доходи в сумі, що дорівнює сумі амортизації таких основних засобів, нарахованої у порядку передбаченому ПКУ, у момент нарахування такої амортизації. При цьому нарахована амортизація по таких основних засобах включається до витрат у разі їх використання в господарській діяльності [63].

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу наведена у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу підприємства

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Визнано емісійний дохід на суму перевищення номінальної вартості випущених акцій	46	421	-	-	-	-
2	Відображено різницю між виданою компенсацією при викупі акцій і номінальною вартістю акцій	421	451	-	-	-	-

Продовження табл. 2.6

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
3	Відображено внесені засновником кошти понад встановлений установчими документами розмір статутного капіталу	301	422	ПКО	301	422	1500,00
		302					
		311		Виписка банку	311	422	5000,00
		312					
4	Відображено збільшення статутного капіталу за рахунок іншого вкладеного капіталу	422	401	-	-	-	-
5	Відображено покриття непокритого збитку за рахунок додатково вкладеного капіталу	422	442	-	-	-	-
6	Відображено позитивну курсову різницю на дату погашення заборгованості	46	425	-	-	-	-
7	Відображено негативну курсову різницю на дату погашення заборгованості	425	46	-	-	-	-
8	Відображено безоплатне отримання ОЗ/ІНМА від засновника	10 11	424	Акт приймання-передачі	1531	424	9000,00

9	Відображено додаткові витрати з доставки та монтажу ОЗ/ІНМА	152 153	631	Акт виконаних робіт (наданих послуг)	1521	631	800,00
11	Введено в експлуатацію отримані ОЗ/ІНМА	10 11	152 153	Акт введення в експлуатацію	104	1521	9800,00
12	Нараховано амортизацію ОЗ/ІНМА (отриманого на безоплатній основі)	23 91 92 93 949	131 132	Розрахунок амортизації основних засобів	231	131	66,67
13	Визнано дохід від безоплатно отриманих ОЗ/ІНМА (на суму нарахованої амортизації)	424	745	Бухгалтерська довідка	424	745	66,67

Як можна побачити із табл. 2.6, досліджуване підприємство на протязі періоду дослідження залучало додатковий капітал як у вигляді грошових коштів так і у вигляді основних засобів. Первинні документи з обліку формування додаткового капіталу наведено у додатку Н. Облікові реєстри ТОВ «БУД-ЛАЙН» з обліку додаткового капіталу наведено у додатку І.

Рахунок 43 «Резервний капітал» призначено для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку. За кредитом рахунку 43 «Резервний капітал» відображається створення резервів, за дебетом - їх використання. Сальдо цього рахунку відображає залишок резервного капіталу на кінець звітного періоду. Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами та напрямками використання [25].

Резервний капітал акціонерного товариства формується у розмірі не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 відсотків суми чистого прибутку товариства за рік [24]. Для інших форм підприємств законодавчо не встановлено

норм щодо формування резервного капіталу, тому, підприємства можуть на власний розсуд встановлювати у статуті розмірі резервного капіталу.

Кореспонденцію рахунків з обліку формування та використання резервного капіталу узагальнено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Кореспонденція рахунків з обліку формування та
використання резервного капіталу**

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»		
		Дт	Кт	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Спрямовано нерозподілений прибуток до резервного капіталу	443	43	-	-	-
2	Спрямовано резервний капітал до статутного капіталу	43	40	-	-	-

Продовження табл. 2.7

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»		
		Дт	Кт	Дт	Кт	Сума, грн.
3	Спрямовано додатковий капітал до резервного капіталу	42	43	-	-	-
4	Нараховано дивіденди за рахунок резервного капіталу	43	671	-	-	-
5	Спрямовано резервний капітал на покриття збитків минулих років	43	442	-	-	-

Отже, як показало дослідження, ТОВ «БУД-ЛАЙН» не формувало резервний капітал, оскільки статутом підприємства непередбачено необхідність його формування.

Розглянемо методологію обліку нерозподіленого прибутку та непокритого збитку.

Характеристику рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку нерозподілених прибутків (непокритих збитків), відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25] узагальнено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Характеристику рахунків (субрахунків) бухгалтерського обліку
нерозподілених прибутків та непокритих збитків**

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку. За кредитом рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом - збитки та використання прибутку.
441	«Прибуток нерозподілений»	Відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку.
442	«Непокриті збитки»	Відображаються непокриті збитки. Їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо.

Продовження табл. 2.8

№ рах. (субр.)	Назва рахунку (субрахунку)	Характеристика відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25]
443	«Прибуток, використаний у звітному періоді»	Відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді. Сальдо на цьому субрахунку у кінці року закривається у кореспонденції із субрахунками 441 та/або 442 з виведенням сальдо на одному з цих субрахунків.

Виправлення помилок за минулий рік, що виявлені в поточному році, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [64] відображається кореспонденцією рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів обліку [25]. Кореспонденцію рахунків з обліку прибутків та непокритих збитків поточного та минулих років узагальнено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Кореспонденцію рахунків з обліку нерозподілених прибутків
та непокритих збитків**

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Відображено нерозподілений прибуток	79	441	Бухгалтерська довідка	791	441	20300,00
2	Нерозподілений прибуток спрямовано до резервного капіталу	441	43	-	-	-	-
3	Нерозподілений прибуток спрямовано до додаткового капіталу	441	42	-	-	-	-
4	Нерозподілений прибуток спрямовано до збільшення статутного капіталу	441	46	-	-	-	-
5	Відображено непокритий збиток	442	79	Бухгалтерська довідка	442	791	30900,00

Продовження табл. 2.9

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»			
		Дт	Кт	Підстава	Дт	Кт	Сума, грн.
6	Спрямовано резервний капітал на покриття збитків минулих років	43	442	-	-	-	-
7	Відображено покриття непокритого збитку за рахунок додатково вкладеного капіталу	422	442	-	-	-	-
8	Спрямовано частину статутного капіталу на покриття отриманих збитків	401 402 403	442	-	-	-	-
9	Спрямовано нерозподілений прибуток на покриття отриманих збитків	441	442	Бухгалтерська довідка	443	422	20300,00
10	Сформовано фонд виплати дивідендів	441	443	-	-	-	-
11	Нараховано дивіденди	443	671	-	-	-	-

Як видно із табл. 2.9, досліджуване підприємство ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період дослідження мало як непокритий збиток, так і, нерозподілений прибуток, що був використаний на покриття збитку. За рахунок інших складових власного капіталу зменшення непокритого збитку не відбувалось. Також, за період дослідження, підприємство не формувало фонд виплати дивідендів та не нараховувало дивіденди власникам, оскільки увесь нерозподілений прибуток було використано на покриття збитків попередніх періодів. Облікові регістри ТОВ «БУД-ЛАЙН» з обліку нерозподілених прибутків (непокритих збитків) наведено у додатку И.

Товариство має право зменшити свій статутний капітал. У разі зменшення номінальної вартості часток усіх учасників товариства співвідношення номінальної вартості їхніх часток повинно зберігатися незмінним [18].

У разі прийняття рішення про зменшення статутного капіталу, виходу учасника із кола засновників товариства або зменшення на суму непокритих збитків підприємства, після державної реєстрації таких змін, сальдо рахунку 40 зменшується, за відповідними субрахунками [18].

Зменшення статутного капіталу здійснюється шляхом кореспондування субрахунків рахунків 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки) та 45 «Вилучений капітал», тобто операції із зменшення статутного капіталу відбуваються у «середині» власного капіталу підприємства.

На рахунку 45 «Вилучений капітал» ведеться облік вилученого капіталу, у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо. За дебетом рахунку 45 «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом - вартість анульованих або перепроданих акцій (часток) [25].

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [25] встановлено такі субрахунки до рахунку 45 «Вилучений капітал»:

451 – «Вилучені акції»;

452 – «Вилучені вклади й паї»;

453 – «Інший вилучений капітал».

Кореспонденція рахунків з обліку зменшення та вилучення власного капіталу узагальнюється у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

**Кореспонденція рахунків з обліку зменшення та вилучення
власного капіталу**

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»		
		Дт	Кт	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Нараховано викуп оплачених акцій у акціонерів	451	672	-	-	-
2	Нараховано виплату учаснику при виході із товариства або зменшенні статутного капіталу	452	672	-	-	-
3	Відображено реалізацію викуплених акцій власної емісії	311	461	-	-	-

Продовження табл. 2.10

№ п/п	Зміст господарської операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків ТОВ «БУД-ЛАЙН»		
		Дт	Кт	Дт	Кт	Сума, грн.
4	Списано викуплені акції власної емісії за номіналом на зменшення статутного капіталу	401	451	-	-	-
5	Списана різниця між ціною викупу і номіналом	421 441	451	-	-	-
6	Відображено суму зменшення статутного капіталу підприємства на суму вилученого капіталу при виході учасника товариства або рішення про зменшення статутного капіталу	401 402 403	451 452 453	-	-	-
17	Спрямовано частину статутного капіталу на покриття отриманих збитків	401 402 403	442			

Дослідження показало, що на ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період дослідження не здійснювалися операції із зменшення або вилучення складових власного капіталу.

Рациональна організація бухгалтерського обліку власного капіталу передбачає таку його будову, за якої він забезпечив би своєчасне виконання завдань планування, контролю, управління, а також надання повної правової та неупередженої інформації за мінімальних затрат засобів і праці [65, с. 374].

Характерними особливостями організації обліку власного капіталу є організаційно-правова форма підприємства, яка визначає зміст фінансових відносин у процесі формування статутного капіталу, відповідальності за зобов'язаннями, розподілу та використання прибутку [65, с. 374].

Оптимізація структури капіталу підприємства є важливим фактором розвитку національної економіки країни та її ринкової трансформації, а також, як об'єктивно існуюча економічна категорія забезпечує процес фінансування господарської діяльності будь-якого підприємства [35, с. 199].

2.2. Узагальнення інформації про власний капітал у звітності підприємства

Методологія розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності являє собою складну систему ряду операцій та розрахунків, тому, питання розкриття інформації у фінансовій звітності за складовими власного капіталу являють ключовий етап формування звітності будь якого підприємства.

Для вивчення фінансового стану підприємства необхідна інформація про господарські засоби (ресурси, активи), що ним контролюються, його структуру, рівень ліквідності, платоспроможності та здатність адаптування до змін середовища в якому воно функціонує. Так як саме інформація наведена в Балансі (Звіт про фінансовий стан) характеризує фінансовий стан підприємства на певну дату, надає загальну інформацію про його діяльність та ліквідність, його ще й називають «Звіт про фінансовий стан» [66, с. 33].

Фінансова звітність в Україні регламентується різними положеннями для різних типів підприємств, що визначено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]. Так, відповідно до Закону, підприємства, що відносяться до категорії підприємств, що становлять суспільний інтерес, подають фінансову звітність у відповідності до міжнародних стандартів. Методологія розкриття фінансової звітності за міжнародними стандартами регламентується Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 – «Подання фінансової звітності» [31].

Інші підприємства, окрім підприємств, що за власним бажанням подають фінансову звітність за міжнародними стандартами, розкривають фінансову звітність у відповідності до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 - «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6] та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], для суб'єктів малого та мікро підприємництва, що також визначається в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [67].

Досліджуване підприємство ТОВ «БУД-ЛАЙН», відповідно до чинних норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5], відноситься до категорії малого підприємства, та подає фінансову звітність у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29].

У відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], фінансова звітність малого підприємства, складається із двох форм, що подаються у складі Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва:

- Баланс – Форма № 1-м;
- Звіт про фінансові результати – Форма № 2-м.

Суб'єкти малого підприємництва подають квартальну й річну фінансову звітність у встановлені терміни, а саме: квартальна – не пізніше 25 числа місяця,

що настає за звітним кварталом; річна – не пізніше 28 лютого наступного за звітним року [68, с. 64].

Фінансову звітність ТОВ «БУД-ЛАЙН», за досліджуваний за 5 років період, наведено у додатку Л. Розглянемо методологію розкриття власного капіталу у фінансовій звітності ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Інформація про власний капітал підприємства у Фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва відображається лише у Балансі - формі №1-м.

Для порівняння, інформація про власний капітал підприємства у фінансовій звітності за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6] розкривається у формах:

- Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- Форма № 4 «Звіт про власний капітал».

За міжнародними стандартами, у відповідності до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [31] у формах, передбачених цим стандартом:

- Звіт про фінансовий стан на кінець періоду;
- Звіт про сукупні доходи за період;
- Звіт про зміни у власному капіталі за період.

Також, міжнародними стандартами передбачено окремий стандарт для розкриття інформації малих та середніх підприємств – Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств [32], у відповідності до якого, інформація про власний капітал розкривається у статтях спрощених фінансових звітів, що передбачаються цим стандартом:

- Звіт про фінансовий стан на дату звітності;
- Єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період або окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід;
- Звіт про зміни у власному капіталі за звітний період.

Спрощена форма фінансового звіту дозволяє суб'єкту малого підприємництва вести менш детальний і розгорнутий облік, чим при звичайних

умовах. Проте, фінансовий звіт суб'єктів малого підприємництва, як і фінансова звітність у цілому, являє собою систему узагальнених показників, що характеризують підсумки господарської діяльності підприємства за звітний період [69, с. 41].

У чинній формі балансу – форма № 1-м «Баланс» – усі статті згруповано за їх економічним змістом у трьох розділах активу та чотирьох розділах пасиву, які мають відповідну назву. Інформація про активи підприємства та його зобов'язання розглядається у двох аспектах: бухгалтерському й управлінському. Бухгалтерський аспект показує баланс активів підприємства та його зобов'язань, а управлінський – їх форму [68, с. 64].

Інформація про власний капітал підприємства розкривається у першому розділі пасиву балансу. Статті власного капіталу, та їх зміст у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], узагальнено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

**Структура та зміст статей власного капіталу у балансі
(форма № 1-м)**

Стаття I розділу пасиву Балансу	Код рядка	Зміст статті Балансу відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29]
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Наводиться зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу підприємства з урахуванням суми внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. Підприємства, для яких не передбачена фіксована сума статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до статутного капіталу підприємства. У цій статті також наводяться сума пайового капіталу (пайових внесків) членів споживчого товариства, спілок та інших організацій, внески засновників підприємства понад статутний капітал.
Додатковий капітал	1410	Відображаються сума дооцінки необоротних активів, вартість безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб необоротних активів та інші види додаткового

		капіталу.
Резервний капітал	1415	Наводиться сума резервів, створених відповідно до законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Відображається сума нерозподіленого прибутку або непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.
Неоплачений капітал	1425	Відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Господарські товариства у цій статті також відображають вилучений капітал, тобто фактичну собівартість часток, викуплених у своїх учасників. Суми за цією статтею вираховуються при визначенні підсумку власного капіталу.

Як видно із табл. 2.11, інформація про власний капітал підприємства у Фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва, має згорнутий характер, у порівнянні із відповідною формою звіту, передбаченою Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6], за рахунок згортання статей «Капітал в дооцінках» та «Додатковий капітал» в одну статтю Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва – «Додатковий капітал», та відображення вилученого капіталу у складі статті «Неоплачений капітал».

Досліджуючи розкриття інформації про власний капітал підприємства у Звіті про фінансовий стан за міжнародними стандартами, варто відзначити, що МСФЗ не встановлено конкретної форми звіту [70]. Однак, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [31] визначає, що власний капітал та резерви поділяють на різні класи, такі як сплачений капітал, емісійний дохід та капітальні резерви [31]. Інформація, яку належить подавати у звіті про фінансовий стан або у примітках відповідно до Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств [32], має містити класи власного капіталу, такі як сплачений капітал, емісійний дохід, нерозподілений прибуток та статті доходів і витрат, які, відповідно до вимог цього МСФЗ, визнаються у сукупному доході та окремо подаються у складі власного капіталу [32].

Розглянемо методику розкриття інформації за даними бухгалтерського обліку в першому розділі пасиву балансу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Перенесення інформації про власний капітал з даних бухгалтерського обліку до статей балансу (форми № 1-м)

Стаття I розділу пасиву Балансу	Код рядка	Сальдо за рахунками (субрахунками) бухгалтерського обліку
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	401 «Статутний капітал» 402 «Пайовий капітал» 403 «Інший зареєстрований капітал» 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу»
Додатковий капітал	1410	411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів» 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів» 414 «Інший капітал у дооцінках» 421 «Емісійний дохід» 422 «Інший вкладений капітал» 423 «Накопичені курсові різниці» 424 «Безоплатно отримані необоротні активи» 425 «Інший додатковий капітал»
Резервний капітал	1415	43 «Резервний капітал»

Продовження табл. 2.12

Стаття I розділу пасиву Балансу	Код рядка	Сальдо за рахунками (субрахунками) бухгалтерського обліку
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	441 «Прибуток нерозподілений» 442 «Непокриті збитки»
Неоплачений капітал	1425	46 «Неоплачений капітал» 452 «Вилучені вклади й паї» 453 «Інший вилучений капітал»

Тут варто відзначити, що при заповненні статей звіту, інформацію за статтями, що зменшують власний капітал, а саме за непокритими збитками та неоплаченим капіталом, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], наводиться у дужках, так як являє собою від'ємне значення.

У рядку 1495 – «Усього за розділом I», відображається сума власного капіталу підприємства, за вирахуванням статей що призводять до зменшення

власного капіталу. Значення рядку 1495 – «Усього за розділом І», розраховується за формулою 2.1.

$$BK = ЗК + ДК + РК + НП - НЗ - НК \quad (2.1)$$

де BK - власний капітал підприємства, значення рядку 1495 – «Усього за розділом І»;

ЗК - зареєстрований (пайовий) капітал (р.1400);

ДК - додатковий капітал (р.1410);

РК - резервний капітал (р.1415);

НП - нерозподілений прибуток (р.1420);

НЗ - непокритий збиток (р.1420);

НК - неоплачений капітал (р.1425).

Узагальнюючи вище наведене, можна зробити висновок, що відображення власного капіталу у фінансовій звітності за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], обмежується лише однією формою звітності, що містить більш згорнуту інформацію про власний капітал, ніж це передбачено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 - «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6], Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [31] та Міжнародним стандартом фінансової звітності для малих та середніх підприємств [32]. Такий зміст фінансової звітності має як позитивні, так і негативні сторони для підприємства. До позитивних сторін, тут можна віднести наочність та відносну простоту складання Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, проте, така форма звітності не може надати повної картини того, які зміни відбувались у структурі власного капіталу, за рахунок господарських операцій та деталізації операцій у звітному періоді із використання прибутку та збільшення або зменшення власного капіталу підприємства за рахунок внесків учасників або вилучення ними своїх часток. Тому звітність, що складена за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку

25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], має доповнюватись управлінською звітністю, за всіма суттєвими аспектами обліку, для задоволення потреб управлінського персоналу, для прийняття своєчасних та зважених рішень.

2.3. Організація обліку власного капіталу за умов застосування сучасних інформаційних систем

Сучасне суспільство характеризується проникненням інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності. Значного поширення здобули комп'ютерні системи в господарській діяльності, а саме її обліково-аналітичному забезпеченні. У сучасних умовах більшість підприємств здійснюють облікову діяльність в умовах автоматизованої обробки даних, тому на практиці система бухгалтерського обліку за мовчазної згоди сторін сприймається як автоматизована [73, с. 164].

За сучасних умов господарювання, питання організації ефективної системи управління власним капіталом підприємства має особливе значення. Питання результативності управління підприємством так чи інакше сьогодні пов'язанні напряму із впровадженням сучасних інформаційних систем в обліку.

Саме автоматизована система бухгалтерського обліку, формує інформаційну базу даних про фінансовий стан підприємства, що ґрунтується на належним чином обробленої інформації про господарські операції підприємства.

Інформаційна система бухгалтерського обліку характеризується «спрощенням» облікового процесу, а саме зведенням його до формування інформаційного забезпечення на стадії документування та подальшої машинної обробки первинних облікових даних. Таким чином, ключовим моментом комп'ютерної системи обліку, який формує інформаційно-аналітичні реєстри та послідовність облікових записів, є процес документування та облікове програмне забезпечення з визначеними користувачем параметрами. Тому важливою вимогою до програмного забезпечення, що реалізує автоматизацію роботи

бухгалтерії, є зручний інтерфейс, що дає змогу створювати всі основні типи документів з обліку господарських операцій [72, с. 829].

В сучасному розумінні визначення «інформаційні системи» мають на увазі автоматизацію інформаційних процесів. Тому обидва терміни: інформаційні системи та автоматизовані системи, використовують як рівноправні. Проте таке тлумачення є недостатньо коректним, оскільки інформаційні системи можуть використовувати і неавтоматизовану технологію обробки інформації. В автоматизованих інформаційних системах процес опрацювання даних (або значна його частина) здійснюється методами, що автоматизовані за допомогою технічних засобів, якими керує людина. У неавтоматизованих інформаційних системах усі операції обробки інформації виконуються персоналом без використання або з мінімальним застосуванням технічних засобів обробки інформації [71, с. 166].

Сучасна комп'ютерна система бухгалтерського обліку підприємства оперативно відображає основні господарські процеси, які пов'язані з отриманням різних показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємств. В цій обліковій системі інформація формується за єдиним каналом і використовується для всіх потреб управління. Єдність інформаційної бази і повний автоматизований технологічний процес обробки даних за комп'ютерної системи обліку на підприємствах поділяється на три етапи (Рис. 2.1) [72, с. 829].

*Рис. 2.1 Організаційна система бухгалтерського обліку,
Джерело [72, с. 829]*

Автоматизація змінює склад, зміст та значення окремих складових системи бухгалтерського обліку. За умов ручної обробки фахівець-бухгалтер за допомогою методів бухгалтерського обліку обробляє інформацію про господарські операції. Обробка інформації у комп'ютерному середовищі здійснюється програмним забезпеченням, що реалізоване за допомогою обчислювальних, комунікаційних та інших технічних засобів [71, с. 166].

Найбільш відомою та широко використовуваною є програма 1С. Вона є найпопулярнішим засобом автоматизації обліку в організаціях усіх галузей та видів власності на території України. Основна характеристика цієї програми, яка відрізняє її від інших – наявність єдиної технологічної платформи. Дана платформа надає можливість побудови нескінченної кількості рішень. Саме така архітектура системи принесла їй популярність, оскільки забезпечує відкритість прикладних рішень, високу функціональність та гнучкість, масштабує від одного

користувача до клієнт-серверних і територіально розподілених рішень, від найменших до великих організацій й бізнес-структур [73].

«1С:Бухгалтерія 8 для України» призначена для автоматизації бухгалтерського й податкового обліку, включно з підготовкою обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: гуртову й роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (включно з субкомісією), надання послуг, виробництво тощо. Бухгалтерський і податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України [74].

«1С:Бухгалтерія 8 для України» забезпечує вирішення всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо бухгалтерська служба повністю відповідає за облік на підприємстві, включно з, наприклад, випискою первинних документів, обліком продажів тощо. Це прикладне рішення також можна використовувати виключно для ведення бухгалтерського та податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими конфігураціями або іншими системами [74].

Технологічна платформа програми 1С складається з таких елементів: бухгалтерський облік, оперативний облік і розрахунок. Дані елементи досить схожі в принципах функціонування, а також мають сильний взаємозв'язок між собою. Єдина відмінність між ними полягає у наявності специфічної складової для вирішення певного завдання з обробки облікової інформації [73].

Програма 1С надає можливість автоматизації за рахунок введення прикладних рішень, які не пов'язані між собою, а також за рахунок комплексних рішень. Якщо окремі завдання автоматизації на підприємстві мало перетинаються, то відокремлені один від одного рішення працюватимуть в автономному режимі, забезпечуючи їх просте та ефективне використання. Для комплексних рішень стане більш ефективним колаборація завдань автоматизації, що покаже готовність підприємства до формування єдиного інформаційного простору [73].

Крім того, останнім часом серед підприємств стало популярним зберігати бухгалтерські бази на зовнішніх серверах, що унеможливорює їх вилучення контролюючими органами. Таким чином, використання «хмарного» програмного

забезпечення для ведення бухгалтерського обліку є більш безпечним, ніж стаціонарного програмного забезпечення [75, с. 35].

Щодо безпеки використання «хмарних» сервісів, то вони працюють через веб-браузер, і навіть якщо веб-додаток піддався кібератаці, браузер обмежує доступ до ресурсів комп'ютера і призначених для користувача даних. Зараження комп'ютерів через браузери вкрай мало ймовірно [76].

Однак, тут варто відмітити, що використання програмного забезпечення 1С, представляє для підприємства певні ризики. Відповідно до Указу Президента України №133/2017 – «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [77], ряд юридичних осіб, що здійснюють розробку складових компонентів програмного забезпечення 1С потрапили під спеціальні економічні обмеження щодо діяльності в Україні, що в майбутньому може мати негативні наслідки в роботі програмного забезпечення. Однак, тут варто додати, що за останній рік, програмне забезпечення 1С, функціонувало без жодних обмежень, із своєчасним оновленням усіх компонентів програмного забезпечення.

Серед альтернатив програмному забезпеченню «1С: Бухгалтерія» в Україні, на сьогодні можна виділити такі програмні забезпечення автоматизованого бухгалтерського обліку як «Парус-Бухгалтерія», «SAP», «IT-Enterprise: Бухгалтерія», «1С-ПРО» та «Діловод».

Не зважаючи на однакове призначення, наведені програми мають безліч особливостей, що тільки ускладнює процедуру їх вибору підприємствами. [75, с. 32]. Порівняємо основні функціональні можливості програмного забезпечення для обліку.

Таблиця 2.13

**Аналіз можливостей комп'ютерних програм для ведення
бухгалтерського обліку**

	Програмне забезпечення
--	-------------------------------

Критерії	1С: Бухгалте рія	Ділово д	ІТ- Enterprise: Бухгалтер ія	Парус- Бухгалте рія	SA P	ІС- ПРО
Локальна версія програми	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Мережева версія програми	Так	Так	Так	Ні	Ні	Ні
«Клієнт-серверна» версія програми	Так	Ні	Ні	Так	Так	Так
Резервне копіювання та відновлення даних	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Розмежування прав доступу до даних	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Використання паролів	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Відповідність українським стандартам ведення бухгалтерського обліку	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Відповідність міжнародним стандартам ведення бухгалтерського обліку	Ні	Ні	Так	Ні	Так	Так
Введення та зберігання первинних документів	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку в різних грошових та натуральних одиниць виміру	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Формування фінансової звітності	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Можливість ведення обліку декількох юридичних осіб	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Самостійне налаштування типових господарських операцій	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Введення господарських операцій вручну	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Можливість фільтрації журналу проводок	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Обновлення макетів документів та звітних форм	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Набір стандартної звітності	Так	Так	Так	Так	Так	Так

Продовження табл. 2.13

Критерії	Програмне забезпечення					
	1С: Бухгалте рія	Ділово д	ІТ- Enterprise: Бухгалтер ія	Парус- Бухгалте рія	SA P	ІС- ПРО
Набір довільної звітності	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку банківських та касових операцій	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку операцій необоротними активами	Так	Ні	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку продаж	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку закупівель	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення складського обліку	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку виробництва	Так	Так	Так	Так	Так	Так
Ведення обліку розрахунків за заробітною платою	Так	Ні	Так	Ні	Так	Так
Ведення податкового обліку	Так	Так	Так	Так	Так	Так

Джерело [75, с. 33-34]

Проведений аналіз підтвердив широкі функціональні можливості розглянутого програмного забезпечення. В них реалізовано можливість роботи з найбільш поширеними блоками, зокрема банк і каса, продажі, закупівлі, склад, податковий облік, а також складання фінансової звітності, друку первинних документів. Однією з основних відмінностей є варіант постачання програми, а саме локальна та мережева версія програми. Наприклад, програма «Діловод» має лише мережеву версію. До недоліків такого постачання слід віднести залежність користувачів програмного продукту від інтернету. Інші програми, навпаки, дозволяють працювати тільки у локальній мережі, тим самим обмежуючи доступ користувачів до даних в будь-який момент часу незалежно від їх місцезнаходження. На відміну від інших, в програмах «1С:Бухгалтерія» та «ІТ-Enterprise: Бухгалтерія» реалізована можливість роботи як в локальній, так і в мережевій версіях [75, с. 34]. Також варто виділити, що до числа юридичних

осіб, на які розповсюджуються обмежувальні заходи (санкції), потрапили в числі інших російські розробники програмного забезпечення «Парус: Бухгалтерія»: Товариство з обмеженою відповідальністю «Корпорація «Парус» та Товариство з обмеженою відповідальністю «Парус-Спецпроект» (представництво в Україні). Разом з тим, вітчизняні підприємства, які володіють правами на використання торгових марок «1С» та «Парус» в Україні, повідомлять, що прямої заборони на торгівлю продукцією цих товариств в Україні немає [78, с. 140].

В процесі дослідження обліку власного капіталу підприємства за сучасних інформаційних систем, можна визначити певні недоліки. Так, виходячи із матеріалів досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН», що використовує для ведення бухгалтерського обліку програмне забезпечення «1С: Бухгалтерія», встановлено, що дане програмне забезпечення не передбачає власних автоматизованих операцій із складовими власного капіталу підприємства, а тому такі операції вносяться «ручним шляхом», через меню «Операції» – «Введення ручних операцій» (Рис. 2.2).

The screenshot shows the 'Операции (бухгалтерский и налоговый учет): 2007 г.' window. The 'Организация' field is set to 'ТОВ "БУД-ЛАЙН"'. The main table displays a single operation on 05.10.2007 at 12:00:00, with a sum of 44 000.00, described as 'Сформовано статутний капітал ТОВ "БУД-ЛАЙН"'. Below this, a detailed table shows the debit and credit entries for the 'Маланчук А. В.' sub-account, account 401, with a sum of 44 000.00, also described as 'Сформовано стату...'.

Дата	Номер	Организация	Сумма операции	Содержание
05.10.2007 12:00:00	КП000000001	ТОВ "БУД-ЛАЙН"	44 000.00	Сформовано статутний капітал ТОВ "БУД-ЛАЙН"

№	Счет Дт	Субконто Дт	Количеств...	Нал. назн. ...	Счет Кт	Субконто Кт	Количеств...	Нал. назн. ...	Сумма
			Валюта Дт	Сумма (н/у) Дт			Валюта Кт	Сумма (н/у) Кт	Содержание
			Вал. сумма...				Вал. сумма...		Номер журнала
Дт	1 46	Маланчук А. В.			401	ТОВ "БУД-ЛАЙН"			44 000.00
Кт									Сформовано стату...

Рис. 2.2 Відображення формування статутного капіталу ТОВ «БУД-ДАЙН» у програмному забезпеченні «1С: Бухгалтерія»

Проте, для операції із формування нерозподіленого прибутку або непокритого збитку, програмою передбачено меню «Регламентні операції» - операція «Визначення фінансових результатів», проведення якої списує фінансовий результат після оподаткування на нерозподілений прибуток або непокритий збиток. Операція із формування нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» наводиться на рис. 2.3.

Рис. 2.3 Визначення фінансових результатів ТОВ «БУД-ЛАЙН» у програмному забезпеченні «1С: Бухгалтерія»

Однак, операції із використання нерозподіленого прибутку підприємством, проводяться все ж тим же «ручним шляхом», через меню «Операції» – «Введення ручних операцій». Приклад проведення операції із використання нерозподіленого прибутку ТОВ «БУД-ЛАЙН» на покриття збитків попередніх періодів зображено на рис. 2.4.

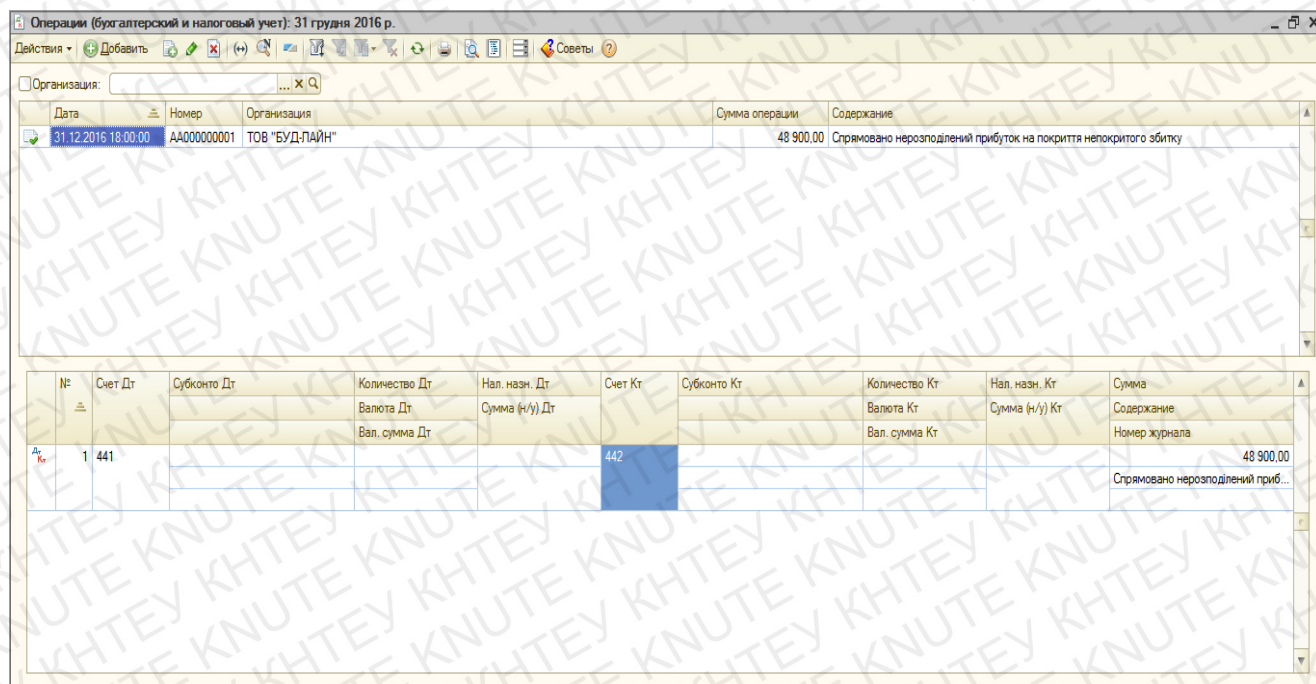

Рис. 2.4 Проведення операції із використання нерозподіленого прибутку на покриття збитків попередніх періодів ТОВ «БУД-ЛАЙН» у програмному забезпеченні «1С: Бухгалтерія»

Операції з надходження грошових коштів або майна засновниками, що вноситься до статутного або додаткового капіталу підприємства проводяться як будь-які типові операції із оприбуткування грошових коштів або товаро-матеріальних цінностей.

Єдиною відмінністю при таких операціях є лише те, що при оприбуткуванні грошових коштів, майна або товаро-матеріальних цінностей, вказується відповідний рахунок бухгалтерського обліку у відповідності до змісту операції, оскільки програма «1С: Бухгалтерія» автоматично встановлює для операцій із оприбуткування грошових коштів, майна або товаро-матеріальних цінностей відповідні рахунки бухгалтерського обліку розрахунків із постачальниками, тому при проведенні таких операцій, рахунок бухгалтерського обліку необхідно редагувати ручним шляхом, замінивши рахунок розрахунків із постачальниками на відповідний рахунок обліку власного капіталу.

Операція із надходження грошових коштів до складу додаткового капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» наведено на рис. 2.5.

Платежное поручение входящее: Прочее поступление безналичных денежных средств. Проведен

Операция Действия

Рег. номер: AA000004789 от: 15.09.2017 00:00:00 ☒ Оплачено: 15.09.2017 12:00:00

Счет учета: 311

Вх. номер: 488562 от: 15.09.2018

Организация: ТОВ «БУД-ЛАЙН» Банк. счет: Основной в АТ «УкрСиббанк»

Платательщик: Маланчук Антоний Васильевич Счет плательщ...

Сумма: 5 000,00 грн

Счет учета

Счет: 422

Статья движ. ден. средств: Добавочный капитал

Назначение платежа:

Ответственный: Бухгалтер

Комментарий:

OK Записать Закрыть

Рис. 2.5 Проведення операції із надходження грошових коштів до складу додаткового капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» у програмному забезпеченні «1С: Бухгалтерія»

Операция із надходження майна від засновника, в якості внеску до додаткового капіталу наводиться на рис. 2.6.

Поступление товаров и услуг: Оборудование. Проведен

Операция Цены и валюта Действия

Номер: AA000005893 от: 21.03.2018 00:00:00

Организация: ТОВ «БУД-ЛАЙН» Склад: Основной склад

Контрагент: Маланчук Антоний Васильевич Договор:

Документ расчетов:

Оборудование (1 поз.)	Товары (0 поз.)	Услуги (0 поз.)	Счета учета расчетов	Дополнительно				
№	Номенклатура	Количество	Ед.	К.	Цена	Сумма	Счет учета	Налоговое
1	Эквивалентный прибор ROOT F400	1,000	шт.	1,000	9 000,00	9 000,00	1521	Обл. НДС

Тип цен: Не заполнено! Всего (грн): 9 000,00

НДС (сверху):

Комментарий:

Приложенная накладная Печать OK Записать Закрыть

Рис. 2.6 Оприбуткування майна від засновника, в якості внеску до додаткового капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» у програмному забезпеченні «1С: Бухгалтерія»

Розробка спеціального меню для обліку операцій із власним капіталом підприємства у програмному забезпеченні 1С, значно полегшило б процес обліку, та допомогло б систематизувати інформацію для цілей управлінського контролю та аналізу складових власного капіталу підприємства.

Виходячи з того, що інформаційна система бухгалтерського обліку характеризується «спрощенням» облікового процесу, а саме зведенням його до формування інформаційного забезпечення на стадії документування та подальшої обробки первинних даних в умовах використання інформаційних технологій, запропоновано систему первинного обліку розглядати як такі дві підсистеми, як документування та первісна обробка інформації. При цьому документ і процес документування складають єдине ціле як елемент формування системи первинного обліку [72, с. 833].

Ведення бухгалтерського обліку з використанням програмного забезпечення є вагомим і невід'ємним процесом господарювання більшості підприємств. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку (як в цілому, так і окремих його ділянок) не тільки полегшує процес управління діяльністю, але й є необхідною умовою виконання ряду законодавчих вимог, зокрема щодо подання електронної звітності [75, с. 32]. Інформаційні системи будуть сприяти активному впровадженню в бухгалтерську практику останніх досягнень в області обчислювальної техніки, мережових та інформаційно-технічних методів захисту інформації та обробки даних. Створення інформаційних систем бухгалтерського обліку забезпечить функціональну гнучкість і можливість швидкого та ефективного перерозподілу функцій, інформаційні системи будуть технічно реалізовуватися, посиляться рівень сервісу, що надається, створяться оптимальні умови для високоефективної діяльності працівника [79, с. 21].

На сьогодні в ході вибору програмного забезпечення для ведення автоматизованого обліку та складання і подання до контролюючих органів звітності суб'єкти господарювання повинні зважати на ризики, пов'язані з можливістю тимчасової або постійної заборони програм російського виробництва, із необхідністю постійного оновлення програм внаслідок

динамічних змін у вітчизняному законодавстві та можливістю використання декількох програм для забезпечення стабільності та резервування інформації на випадок форс-мажорних обставин. Все це, з одного боку, призводить до додаткових витрат на підприємствах, однак ці витрати, як правило, компенсують ризик втрати частини або усієї інформації, яка зберігалася у одній із програм внаслідок хакерських атак або необхідності швидкого переходу на іншу програму через заборону використання існуючої програми [78, с. 140].

Сучасні інформаційні технології в обліку привносять суттєві зміни в методику ведення бухгалтерського обліку та формування аналітичної інформації для усіх кіл користувачів. Також варто відзначити, функціональну можливість технологій сьогодні підлаштовуватись до специфіки роботи кожного конкретного підприємства. За рахунок високої продуктивності виконання розрахункових операцій програмним забезпеченням, сьогодні, дає змогу швидко та безпечно обробляти великі обсяги інформації, та проводити аналітичні розрахунки за складовими власного капіталу підприємства.

Висновки за розділом 2

1. Проведене дослідження методології фінансового обліку, документального забезпечення та нормативно-правового регулювання операцій із власним капіталом підприємства надало можливість охарактеризувати систему облікових процедур досліджуваної облікової категорії та визначити особливості обліку за різними організаційно-правовими формами підприємств.
2. За результатами дослідження операцій у структурі власного капіталу досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН», їх документального підтвердження та відображення у регістрах бухгалтерського обліку, встановлено методологію обліку власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», особливості шляхів його формування та використання в процесі господарської діяльності підприємства.
3. Дослідження методології розкриття інформації про власний капітал

підприємства дало можливість порівняти особливості формування фінансової звітності за критеріями типів господарських підприємств, встановити форми та методологію розкриття інформації про власний капітал та зміни у його структурі у фінансовій звітності за Національними та Міжнародними стандартами фінансової звітності.

4. Проведене дослідження організації обліку власного капіталу за умов застосування сучасних інформаційних систем дозволило визначити сучасну організаційну систему автоматизованого бухгалтерського обліку. Аналіз найбільш широко використовуваного програмного забезпечення для обліку, надав змогу порівняти функціональні можливості програмного забезпечення представленого на ринку України. Дослідження процесу автоматизованого обліку ТОВ «БУД-ЛАЙН» дало змогу встановити особливості обліку власного капіталу та сформулювати пропозиції щодо поліпшення облікового процесу.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Методика контролю власного капіталу підприємства

Основною причиною неефективного менеджменту є відсутність налагодженої системи контролю, яка забезпечує захист майна власника від нерационального використання та розкрадання. Відсутність такої системи спричинена нерозумінням адміністративної ланки важливості створення контролюючого органу [80, с. 100]. Нині через кризовий стан вітчизняної економіки, нестабільність українського законодавства та постійні зміни умов господарювання різноманітних галузей національної економіки виникли досить складні проблеми, що негативно впливають на ефективність управління та функціонування підприємств. Тому питання підвищення ефективності організації роботи системи внутрішнього контролю є досить актуальним [81, с. 39].

Суттєвим поштовхом до ефективного розвитку будь-якого вітчизняного підприємства, незалежно від форми власності є функціонування системи внутрішнього контролю [82, с. 24]. Завдяки функції контролю суб'єкт управління своєчасно отримує інформацію про діяльність підприємства. Це дає йому змогу ухвалити правильне управлінське рішення. Саме тому на всіх підприємствах створюють спеціальні організації системи внутрішнього контролю, які здійснюють безперервне спостереження за фінансовим станом підприємства, аналізом майна і результатами роботи: прибутком або збитком. Вся отримана інформація передається керівництву організації для створення чіткої картини ситуації та підвищення оперативності прийняття того чи іншого управлінського рішення [81, с. 39]. Однак на практиці виникає багато питань та проблем, які пов'язані не тільки з відсутністю практичного досвіду, а й теоретичних і законодавчих розробок і рекомендацій. Як відомо, внутрішній контроль присутній

на кожному підприємстві (організації), але ефективність його забезпечується не завжди [82, с. 24].

Внутрішній контроль - це механізм, за допомогою якого власники, наглядова рада, виконавче керівництво підприємства отримують впевненості в тому, що підприємство досягне поставлених цілей найбільш ефективним способом [82, с. 24].

На сьогоднішній день існує низка проблем запровадження системи внутрішнього контролю на підприємстві, основною причиною виникнення яких є нерозуміння власниками його сутності, мети і завдань. Також адміністрація не надає належної уваги побудові ефективної системи його здійснення. Найчастіше мають місце такі порушення:

- зловживання службовим становищем (не оприбуткування і привласнення грошей; надлишкове списання грошей по касі; привласнення основних засобів, що обліковуються на балансі підприємства та інше);
- невиконання або неякісне виконання службових обов'язків (формально підписують документи, не вникаючи в їх зміст, інвентаризація проводиться лише на папері, закупівлі проводяться не там, де вигідно підприємству, а там, де відповідальна за це посадова особа отримає особисту вигоду та інше);
- неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності і економічності [82, с. 25].

Внутрішній контроль являє собою цілісну концепцію економічного управління підприємством, яка спрямована на виявлення всіх шансів і ризиків, пов'язаних з отриманням прибутку в умовах ринку внутрішній контроль, будучи обліково-аналітичною підсистемою в інформаційно-аналітичній системі управління підприємством, служить основою для його роботи. При цьому внутрішній контроль можна уявити систематичним - розвиває традиційні бухгалтерські, аналітичні та інші прийоми і способи, і дозволяє виробити дієві управлінські рішення як оперативного, так і стратегічного характеру. Наразі обидві ці частини тісно пов'язані між собою [83, с. 164].

Метою внутрішнього контролю є своєчасне інформування керівництва про стан підприємства та забезпечення можливості здійснювати контроль за перебігом запланованих на підприємстві робіт. Адже внутрішній контроль відіграє важливу роль на кожному етапі здійснення підприємницької діяльності і є основою формування повноцінної кадрової політики і забезпечує зростання ефективності використання людського капіталу [81, с. 42].

Ефективною формою організації внутрішнього контролю на підприємстві для досягнення управлінських цілей контролю власного капіталу є внутрішній аудит.

Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби (відділу внутрішнього аудиту, аудитора, бухгалтера на малому підприємстві) суб'єкта господарювання для перевірки і оцінки адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання працівниками визначених обов'язків [84, с. 963-964].

На жаль, в Україні недооцінюється значення внутрішнього аудиту як самостійного виду контролю. Це пов'язано з відсутністю в достатньому обсязі необхідної інформації з методики створення, значення, функцій, об'єктів, прийомів та засобів внутрішнього аудиту. Відповідальність за організацію внутрішнього аудиту несе керівник підприємства, який зобов'язаний організувати безперервний процес ефективного контролю в усіх підрозділах підприємства, а також організувати взаємовідносини зі всіма підрозділами і зовнішніми компетентними організаціями з питань контролю фінансово-господарської діяльності [85, с. 91].

Організація внутрішнього контролю у формі внутрішнього аудиту властива великим (холдинговим об'єднанням або транснаціональним корпораціям) і деяким середнім підприємствам, яким притаманні такі особливості:

- наявність іноземного капіталу;
- ускладнена організаційна структура;
- численні філії, дочірні компанії;
- розмаїтість видів діяльності

- прагнення органів управління одержувати об'єктивну й незалежну оцінку дій менеджерів всіх рівнів управління [86, с. 192].

Процес проведення внутрішнього аудиту на підприємстві є основною ділянкою функціонування служби внутрішнього аудиту, яка полягає в перевірці діяльності певного структурного підрозділу та винайденні шляхів її удосконалення. Ефективність здійснення внутрішнього аудиту залежить передусім від вдалої організації його процесу, який слід покласти на керівника підприємства та служби внутрішнього аудиту, при взаємодії яких можливе створення необхідного рівня забезпеченості внутрішніми нормативними документами та порядку організації внутрішнього аудиту, який приносив би максимальну користь підприємству [87, с. 952-953].

Слід зауважити, що в наш час проблема створення ефективно функціонуючої системи внутрішнього контролю на більшості підприємств далека від вирішення, незважаючи на всю її актуальність. Підприємства, що мають недоліки в організації системи внутрішнього контролю, несуть серйозні фінансові втрати, а підприємства, які приділяють серйозну увагу внутрішньому контролю, мають кращий результат і у виробничо-господарській, і у фінансовій діяльності. Багато керівників підприємств починають розуміти необхідність добре налагодженої системи внутрішнього контролю [86, с. 191-192]. Створення оптимальної структури внутрішнього аудиту на підприємстві не гарантує стрімкого збільшення ефективності діяльності підприємства, але поруч з цим в цілому зменшує прорахунки та помилки у веденні обліку та у роботі персоналу підприємства. Система внутрішнього аудиту слугує, свого роду, стимулом працювати чесно. Проте кожне підприємство може під себе вибрати спосіб організації внутрішнього аудиту знаючи певні недоліки та переваги кожного з нами наведеного способу. Також із зазначених вимог щодо її організації та послідовності здійснення самого процесу перевірки є гарантією запобігання незаконним діям персоналу підприємства та зниження ризику прийняття недоцільних та неефективних управлінських рішень вищим керівництвом [87, с. 955-956].

Також, тут варто відзначити, що впровадження на підприємстві підрозділу внутрішнього аудиту є хоч і достатньо ефективною формою внутрішнього контролю, проте, потребує достатніх витрат на утримання такого підрозділу, що є достатньо накладною та у багатьох випадках економічно недоцільною категорією для багатьох вітчизняних середніх та малих підприємств.

Стосовно капіталу, як складної економічної категорії, багатогранність якої виявляється і в системі показників його обчислення, об'єктивно необхідним є і комплексний системний розгляд питань його контролю, що включає в себе великий комплекс підсистем і спеціальних задач. При цьому комплексний підхід до внутрішнього контролю кругообігу капіталу визначається необхідністю вивчення всіх його складових частин і властивостей [83, с. 165].

Об'єктом внутрішнього контролю власного капіталу підприємства є його складові та операції, пов'язані із формуванням і використанням. Контрольні процедури що-до власного капіталу здійснюються шляхом документальної перевірки, перевірки фактичної наявності об'єктів власного капіталу та зіставності із даними бухгалтерського обліку. Джерелами для контролю виступають:

- установчі та реєстраційні документи;
- протоколів зборів учасників (засновників);
- документи, що підтверджують право власності на майно, що було передано підприємству в якості внеску до статутного капіталу;
- акти приймання-передачі майна від засновників;
- накази та розпорядження керівництва підприємства;
- реєстри бухгалтерського обліку;
- бухгалтерські довідки;
- банківські документи;
- фінансова звітність.

Процедурами внутрішнього контролю власного капіталу є:

- Документальна перевірка - передбачає контроль наявності, своєчасності та правильності оформлення відповідних документів;

- Інвентаризація - перевірка фактичної наявності об'єктів власного капіталу підприємства.

Здійснюючи внутрішній контроль статутного капіталу, виходять із того, що він формується на основі внесків власників підприємства у вигляді грошових коштів, майна, нематеріальних активів у розмірах, визначених установчими документами. Кожний внесок підтверджується документами, де обов'язково роблять посилання на формування статутного капіталу [83, с. 166-167].

Особливу увагу слід приділяти технічній стороні реєстрації нематеріальних активів, внесених учасниками (засновниками) у статутний капітал. Це майнові права на винаходи, на користування землею, природними ресурсами, ліцензії на визначені види діяльності, плата за користування брокерським місцем, торговими знаками, марками. В обліку нематеріальні активи оцінюються за договірними цінами. При цьому складають акт, що фіксує факт надходження на підприємство нематеріальних активів [83, с. 167].

Перевірку своєчасності внесків до статутного капіталу засновниками підприємства здійснюють:

- для грошей (дата зарахування їх на рахунок у банку чи внесення у касу підприємства);
- для основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів (дата складання акту приймання-передання основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів або інших документів, що підтверджують надходження вказаних об'єктів на підприємство) [83, с. 167].

Проте особливої уваги в ході виконання функцій внутрішнього контролю капіталу підприємства набуває його кругообіг. Виконання внутрішнього контролю забезпечує умови своєчасного реагування на формування достатнього обсягу капіталу та його дохідність, оцінку оптимальності розподілу капіталу за напрямками його використання. Внутрішній контроль кругообігу капіталу являє собою систему, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках цієї діяльності підприємства, своєчасне виявлення

відхилень її фактичних результатів від очікуваних і прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують її нормалізацію [83, с. 167].

Метою внутрішнього контролю кругообігу капіталу є оцінка відповідності його стадій встановленим параметрам ефективності, узгодженості з цілями діяльності підприємства. Основними функціями внутрішнього контролю кругообігу капіталу є:

- спостереження за ходом реалізації завдань по формуванню та використанню капіталу, встановлених системою відповідних цільових нормативів і планових показників;
- вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів формування і використання капіталу підприємства від передбачених;
- діагностування за розмірами відхилень серйозних порушень в запланованому формуванні та використанні капіталу підприємства і пов'язаного з цим погіршення його фінансового стану та зниження темпів економічного розвитку;
- розробка оперативних управлінських рішень щодо нормалізації процесу кругообігу капіталу у відповідності із передбаченими цілями і завданнями;
- коригування при необхідності цільових нормативів і планових показників формування та використання капіталу у зв'язку зі змінами параметрів зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури ринків, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства, внутрішніх умов здійснення цієї діяльності [83, с. 167].

Внутрішній контроль власного капіталу досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» здійснюється безпосередньо керівником підприємства, що у відповідності до статуту підприємства (Дод. Д) несе персональну відповідальність за виробничу, господарську, фінансову діяльність підприємства та за дотримання вимог чинного законодавства України в процесі господарської діяльності підприємства. Контроль власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» здійснюється шляхом визначених у дослідженні процедур:

- Щорічній інвентаризації - що проводиться у відповідності до встановлених чинним законодавством строках, та включає в себе перевірку фактичної наявності внесених в якості внеску до статутного або додаткового капіталу основних засобів та інших необоротних матеріальних активів в ході інвентаризації необоротних активів та фактичної наявності та правильності оприбуткування грошових коштів, шляхом інвентаризації грошових коштів у касі підприємства та рахунків у банку;
- Непланової інвентаризації - інвентаризації, що проводиться за рішенням керівника, у разі, якщо керівництво підприємства має сумніви щодо правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та фактичної наявності об'єктів власного капіталу;
- Документальної перевірки – перевірки наявності та правильності складання первинних документів з обліку об'єктів власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», наявності, правильності та відповідності чинному законодавству юридичних документів, що засвідчують право володіння об'єктів власного капіталу, протоколів зборів засновників, статутних документів, перевірки правильності відображення власного капіталу у фінансовій звітності підприємства.
- Перевірки своєчасності внесків учасників товариства до статутного капіталу у відповідності чинному законодавству та статуту ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Дослідження показало, що внутрішній контроль власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» являє собою складний процес процедур та заходів щодо встановлення законності, достовірності, та визначення економічної доцільності операцій із складовими власного капіталу підприємства. Оскільки на підприємстві не передбачено відділу внутрішнього аудиту або будь-якого іншого внутрішнього підрозділу внутрішнього контролю, система внутрішнього контролю дослідженого підприємства вимагає від керівництва товариства наявності відповідних знань у галузі бухгалтерського обліку та господарського права.

Таким чином, визначено, що внутрішній контроль власного капіталу на підприємстві представляє собою злагоджену систему процедур, направлених на

визначення достовірності облікових даних, фактичної наявності та ефективності використання в процесі господарської діяльності підприємства, його власного капіталу.

Внутрішній контроль є однією із функцій управління та являє собою систему постійного спостереження і перевірки роботи підприємства з метою надання оцінки щодо обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилень та несприятливих ситуацій, своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень по усуненню, зниженню ризиків його діяльності та управління ними [88, с. 491]. Чітко організована обліково-аналітична система підприємства дозволяє визначити проблеми та скорегувати діяльність підприємства до того моменту, доки ці проблеми переростуть у кризу і негативно вплинуть на економічну безпеку підприємства. Під економічною безпекою підприємства в даному випадку слід розуміти такий стан підприємства, який забезпечує захищеність його інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечує реалізацію місії, цілей та максимізацію прибутку і його стійкий розвиток [88, с. 492]. Тому, організація та впровадження системи внутрішнього контролю для будь-якого підприємства у розрізі контролю власного капіталу, виходячи із його функцій, є гарантом фінансової стійкості для підприємства.

3.2. Система показників, інформаційна база і основні методи економічного аналізу власного капіталу підприємства

Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством посідає одне з основних місць в системі зміцнення економічного потенціалу, посилення конкурентоспроможності та соціального статусу господарюючих суб'єктів, поліпшення умов господарювання і створення потенціалів для зростання дохідності продукції, яка виготовляється. Одним з шляхів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення є вивчення та вирішення питання оцінки результативності виробничо-господарської діяльності [89, с.131]. Якість управлінських рішень, які формуються на основі обліково-аналітичного

забезпечення, залежить від оперативності та точності інформаційного забезпечення даного процесу та швидкості реагування на зміни в ньому. Для більш ефективної процедури налагодження системи обліково-аналітичного забезпечення мають створюватися всі умови на підприємстві, адже наслідком роботи системи є якість управлінських дій та прибутковість підприємства в кінцевому результаті [89, с. 134].

Головне завдання організації економічного аналізу – досягнення поставленої мети (пошук резервів підвищення ефективності господарювання) в найкоротші строки при найкращому використанні наявних ресурсів. Це вимагає чіткого розуміння суті, мети, завдань, об'єкта, предмета аналізу, дотримання його принципів, знання видів, уміння використовувати на практиці аналітичні методи і способи, збирати необхідну інформацію, робити відповідні розрахунки та висновки. Для раціонального проведення аналітичного дослідження слід дотримуватися низки умов щодо науково-методичного, організаційного, ресурсного, кадрового, інформаційного забезпечення тощо [90, с. 50].

Аналіз власного капіталу підприємства є складним, комплексним завданням, під час розв'язання якого слід враховувати не лише загальний фінансовий стан підприємства та його діяльність, а й кон'юнктуру ринку продукції (товарів, послуг), економічний стан кредиторів та дебіторів окремого підприємства. Аналізуючи власний капітал, необхідно дати характеристику зміни його обсягу, структури, динаміки та відповідності змінам нерозподіленого прибутку. Приріст обсягу і питомої ваги власного капіталу за рахунок реінвестованого прибутку є ознакою економічного зростання підприємства [91, с. 298].

Аналіз капіталу підприємства здійснюється за допомогою аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування. Інформаційними джерелами для аналізу капіталу підприємства є баланс підприємства, а також примітки до фінансової звітності [92, с. 56].

Результати аналізу власного капіталу підприємства характеризують фінансову стабільність підприємства і є однією з найважливіших характеристик

фінансового стану підприємства. Вона пов'язана зі ступенем залежності від кредиторів і інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Обмеженість власних фінансових ресурсів у багатьох підприємств зумовлює пошук залучення джерел, які за своєю структурою, вартістю та можливостями залучення будуть прийнятними з огляду на забезпечення збалансованого процесу виробничо-збутової діяльності підприємств [91, с. 299].

Дослідження власного капіталу необхідно розпочати з аналізу за окремими напрямками:

- Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства;
- Аналіз забезпечення та показників ефективності використання власного капіталу підприємства [93, с. 20].

Аналізуючи склад, структуру та динаміку власного капіталу доцільно визначити питому вагу складових власного капіталу та проаналізувати динаміку змін у структурі власного капіталу та його складових, а також структуру та динаміку змін за джерелами формування та використання складових власного капіталу за досліджуваний період. Тут інформаційною базою для дослідження виступає фінансова звітність підприємства, а саме Звіт про власний капітал (форма №4), що більш детально відображає зміни у структурі складових власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Проте, у разі, якщо підприємство не складає даної форми звітності, доцільно використовувати для аналізу інформацію із Балансу (форма №1 / 1-м / 1-мс), та за даними бухгалтерського обліку, у розрізі складових власного капіталу, джерел формування та використання.

Основними методами що використовується в економічному аналізі складу, структуру та динаміки власного капіталу є:

- Порівняння - це зіставлення аналітичних показників відповідно до мети аналізу. Найчастіше застосовують порівняння таких показників:
 - фактичні показники звітного періоду з аналогічними показниками минулого періоду;
 - звітні та прогнозні показники;

- звітні показники окремого підприємства та показники стану середовища (галузі, регіону, країни, конкурентів тощо).
- Групування - це спосіб зведення аналітичних показників в однорідні групи (класи) з метою подальшої обробки.
- Середніх та відносних величин - застосовують для визначення загальних характеристик об'єкта дослідження.
- Ряди динаміки - метод, що застосовується для визначення тенденцій розвитку явища в часі. Його інструментарій опрацювання даних - темпи зростання та приросту, абсолютні та відносні відхилення.
- Графічний метод - це масштабне представлення об'єкта аналізу за допомогою геометричних знаків [94, с. 21].

Основними показниками, що характеризують рух власного капіталу підприємства є коефіцієнти надходження та використання власного капіталу.

Коефіцієнт надходження власного капіталу – це відношення сум надходження власного капіталу до суми власного капіталу підприємства, що розраховується за формулою (3.1).

$$\text{КНВК} = \text{НВК} / \text{ВК} \quad (3.1)$$

де КНВК - Коефіцієнт надходження власного капіталу;

НВК - надходження власного капіталу за звітний період;

ВК – власний капітал на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт використання власного капіталу – відношення використаного підприємством власного капіталу до загальної величини власного капіталу, що розраховується за формулою (3.2).

$$\text{КВВК} = \text{ВВК} / \text{ВК} \quad (3.2)$$

де КВВК - Коефіцієнт використання власного капіталу;

ВВК – використання власного капіталу за звітний період;

ВК - власний капітал на кінець звітного періоду.

Співвідношення коефіцієнтів надходження та використання власного капіталу підприємства, має вагоме значення в процесі його дослідження, оскільки, саме перевищення коефіцієнту вибуття власного капіталу, є прямим свідченням зменшення власного капіталу, та погіршенням фінансового стану підприємства.

Ефективність використання власного капіталу є основою для фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, фінансового та інвестиційного розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями [95, с. 113].

Аналіз ефективності використання власного капіталу підприємств проводиться за допомогою різних типів моделей, що дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. При існуючому стані найбільш прийнятними, на нашу думку, для аналізу є дескриптивні моделі. Дескриптивні моделі, або моделі описового характеру, є основними як для проведення аналізу капіталу, так і для оцінки фінансового стану підприємств. До них відносяться: побудова системи звітних балансів, подання бухгалтерської звітності в різних аналітичних розрізах; структурний і динамічний аналіз звітності, коефіцієнтний та факторний аналіз, аналітичні записки до звітності. Всі ці моделі засновані на використанні інформації бухгалтерської звітності [91, с. 298-299].

Основні показники, що характеризують забезпеченість та ефективність використання власного капіталу підприємства узагальнено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Показники забезпеченості та ефективності використання власного капіталу

№ за п/п	Показник	Алгоритм розрахунку	Умовне позначення	Значення показника
----------	----------	---------------------	-------------------	--------------------

1	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$KOBK = D / CrBK$ (3.3)	KOBK - коефіцієнт оборотності власного капіталу; Д – дохід від реалізації; CrBK – середньорічна величина власного капіталу.	Показує ефективність управління власним капіталом підприємства.
---	--	----------------------------	---	---

Продовження табл. 3.1

№ за п/п	Показник	Алгоритм розрахунку	Умовне позначення	Значення показника
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$KPBK = ЧП / CrBK$ (3.4)	KPBK - коефіцієнт рентабельності власного капіталу; ЧП – чистий прибуток; CrBK – середньорічна величина власного капіталу.	Відображає рівень прибутковості власного капіталу підприємства.
3	Коефіцієнт автономії	$KA = BK / BB$ (3.5)	KA - коефіцієнт автономії; BK – власний капітал; BB – валюта балансу.	Характеризує рівень фінансової стійкості та фінансової незалежності підприємства.
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$KMBK = (BK - HA) / BK$ (3.6)	KMBK - коефіцієнт маневреності власного капіталу; BK – власний капітал; HA – необоротні активи.	Характеризує, яка частина власного капіталу може бути спрямована для фінансування оборотних активів, а яка на фінансування необоротних активів підприємства.
5	Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	$KEBBK = ФР / BK$ (3.7)	KEBBK - коефіцієнт ефективності використання власного капіталу; ФР – фінансовий результат до оподаткування; BK – власний капітал.	Показує скільки прибутку припадає на 1 гривню власних коштів.
6	Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	$KSPBK = ПК / BK$ (3.8)	KSPBK - коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу; ПК – позиковий капітал;	Характеризує залежність підприємства від зовнішніх кредиторів

		БК – власний капітал.	
--	--	-----------------------	--

В кінцевому результаті можна виділити основні чинники впливу структури капіталу підприємства на фінансові показники та фінансові результати діяльності підприємства:

- при оптимальному співвідношенні власних і залучених фінансових ресурсів підприємство має змогу збільшити рівень дохідності за рахунок зростання масштабів своєї діяльності;
- збалансування структури капіталу дозволяє зменшити вартість залучення капіталу, що вказує на зменшення витрат пов'язаних з процесом залучення коштів і їх використанням;
- оптимальне співвідношення різних джерел формування капіталу надає можливість забезпечити створення додаткового обсягу активів за умови ефективної господарської діяльності підприємства, що в результаті дозволить забезпечити приріст прибутку на вкладений капітал;
- оптимальна структура капіталу одночасно надає можливість забезпечення стабільного значення фінансової стійкості, тобто мінімізації ризику втрати ліквідності та платоспроможності, з одночасним збереженням на достатньому рівні показника дохідності або його збільшенням;
- зміна частки позикових коштів у структурі капіталу підприємства впливає на зміну рівня рентабельності власного капіталу;
- збалансування структури капіталу підприємства впливає на зміну вартості підприємства, що в подальшому позитивно відображається на рівні кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання [96, с. 443-444].

Процес забезпечення фінансової стійкості підприємства має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій. Для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості на підприємствах потрібно здійснювати її ефективне управління. При цьому

визначаючи потенційні джерела фінансування підприємств необхідно звернути увагу на оптимальну структуру власних, позичених або залучених фінансових ресурсів, їх розподіл за напрямками використання в залежності від виду діяльності підприємства [95, с. 115].

Організаційно-інформаційну модель економічного аналізу власного капіталу підприємства, сформовану за результатами проведеного дослідження, що охоплює мету, завдання, об'єкти та суб'єкти аналізу, систему показників, інформаційне забезпечення, методи та прийоми економічного аналізу власного капіталу узагальнено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Організаційно-інформаційна модель економічного аналізу власного капіталу

1. Мета та завдання економічного аналізу власного капіталу підприємства	
1.1. Мета економічного аналізу власного капіталу підприємства: - визначення фінансової стійкості підприємства; - характеристика фінансового стану підприємства; - обґрунтування можливих і прийнятних темпів розвитку підприємства з позиції забезпечення власними джерелами фінансування;	1.2. Завдання економічного аналізу власного капіталу підприємства: - пошук ресурсів підвищення ефективності господарювання; - виявлення доступних внутрішніх джерел формування.
2. Об'єкти та суб'єкти економічного аналізу власного капіталу підприємства	
2.1. Об'єкти економічного аналізу власного капіталу: - статутний капітал; - додатковий капітал; - резервний капітал; - нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2.2. Суб'єкти економічного аналізу власного капіталу: - державні органи; - керівництво підприємства; - власники або учасники підприємства.
3. Система показників економічного аналізу власного капіталу підприємства	
3.1. Абсолютні показники: - абсолютні показники складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства.	3.2. Відносні показники: - показники руху власного капіталу підприємства; - показники забезпеченості та ефективності використання власного капіталу підприємства;
4. Інформаційна база аналізу власного капіталу підприємства: - дані бухгалтерського обліку; - фінансова звітність.	

5.	Методи економічного аналізу власного капіталу підприємства:
-	порівняння;
-	групування;
-	середніх та відносних величин;
-	ряди динаміки;
-	графічний метод.
6.	Систематизація результатів економічного аналізу власного капіталу підприємства та формування заключного висновку

Для гарантії успішної діяльності підприємства, а також його протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам необхідно забезпечити фінансову стабільність функціонування підприємства. А для ефективного впровадження фінансової стійкості на підприємстві має бути сформований та впроваджений чіткий механізм, який має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій [97, с. 353].

Виходячи з того, наскільки важливим для підприємства є наявність капіталу, як вже зазначалось, чітко налагоджений бухгалтерський облік своєчасно забезпечує управлінські потреби необхідною та вірогідною інформацією для виконання всебічного аналізу господарської діяльності та обґрунтування відповідних управлінських рішень [33, с. 20].

Економічний аналіз власного капіталу, його складових та структури надає змогу визначити рівень фінансової стабільності та незалежності підприємства від зовнішнього фінансування, та дозволяє визначити недоліки та перспективи управління підприємством в цілому.

3.3. Методика економічного аналізу власного капіталу підприємства

Економічна важливість власного капіталу і багатогранність його структури обумовлюють необхідність ведення правильного та достовірного обліку, здійснення будь-яких форм контролю, а також проведення аналізу власного капіталу на кожному підприємстві [33, с. 20].

Незважаючи на наявність ґрунтовних поглиблених досліджень, деякі питання зазначеної теми залишаються недостатньо вивченими. Так не розкритими

лишаються питання системного підходу до організаційного та методичного забезпечення узагальненої схеми аналізу власного капіталу промислового підприємства [98, с. 450].

Аналіз власного капіталу вирішує такі завдання:

- виявлення основних джерел формування власного капіталу та визначення впливу їх зміни на фінансову стійкість підприємства;
- встановлення правових і фінансових обмежень у розпорядженні нерозподіленим прибутком;
- оцінювання пріоритетності прав на отримання дивідендів;
- з'ясування черговості прав власників при ліквідації підприємства [99, с. 90].

Інформаційною базу для аналізу власного капіталу досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» виступають дані бухгалтерського обліку: Оборотно-сальдові відомості за рахунками, Картки рахунків та Аналізи рахунків (дод. И), та дані фінансової звітності підприємства – Балансу (форма №1-м) (дод. Л) за досліджуваний період з 2013 року по 2017 рік.

Для проведення економічного аналізу власного капіталу підприємства, пропонується узагальнити дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності ТОВ «БУД-ЛАЙН» в аналітичній таблиці узагальнення інформації про наявність та рух власного капіталу (дод. П).

Аналізуючи власний капітал, необхідно визначити питому вагу його окремих складових, а також динаміку їх складу та структури за окремі періоди. Необхідність окремого розгляду елементів власного капіталу пов'язана з тим, що кожен з них є характеристикою правових та інших обмежень підприємства у розпорядженні своїми активами [19, с. 452].

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства, доцільно розпочати із аналізу складу та змін у структурі власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за досліджуваний період. Аналіз здійснюється шляхом порівняння відповідних показників звітного року до попереднього року. Результат дослідження узагальнено у табл. 3.3.

Отже, як видно із табл. 3.3 у досліджуваного підприємства, на протязі 2013 – 2017 рр., не змінювався. Також можна побачити, що у 2015 році, ТОВ «БУД-ЛАЙН» залучило додатковий капітал у розмірі 10 тис. грн.. Додатковий капітал підприємства продовжив тенденцію до зростання, за рахунок збільшення іншого вкладеного капіталу у 2016 році на 50%, та на 65,5% у 2017 році. У продовж періоду підприємство отримувало прибуток, проте, весь прибуток був використаний на покриття непокритих збитків попередніх періодів. На протязі досліджуваного періоду зберіглась тенденція до зменшення непокритого збитку, так у 2016 році, непокритий збиток, по відношенню до 2015 року, вдалося скоротити на 54,43%, а у 2017 році, відповідно до 2016 року на 57,53%.

В цілому, варто відзначити зростання власного капіталу на 28,9% у 2014 році та на 31,5% у 2015 році, за період з 2015 по 2017 рр. власний капітал мав тенденцію до стрімкого зростання, за рахунок прибутковості підприємства та залучення додаткового капіталу, що являє собою позитивну тенденцію, за збереженням якої, досліджуване підприємство зможе у перспективі в декілька років покрити збитки попередніх періодів та забезпечити фінансову стійкість підприємства. Динаміку зростання власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 – 2017 рр., графічно зображено на рис. 3.2.

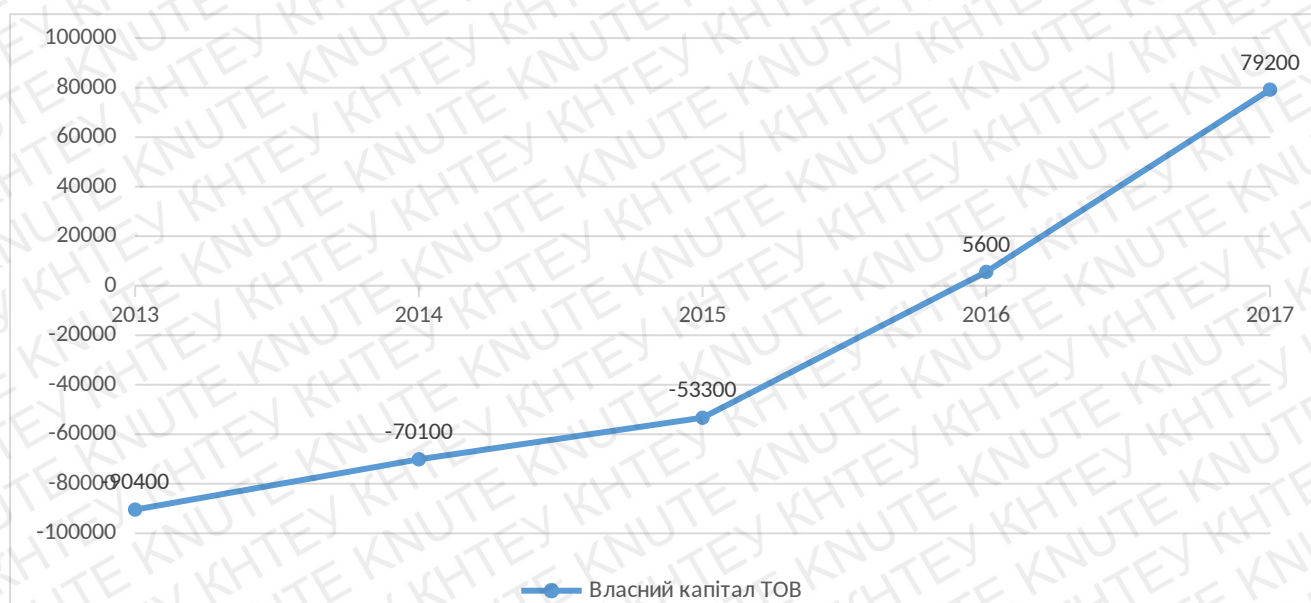

Рис. 3.1 Зростання власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 - 2017 рр., грн.

Як видно з проведеного дослідження, за період з 2013 року по 2017 рік, підприємству ТОВ «БУД-ЛАЙН» вдалося значно покращити стан власного капіталу. Так, власний капітал досліджуваного підприємства мав тенденцію до зростання за весь час дослідження, та найвищого показника сягнув у 2017 році, становивши 73,6 тис. грн, що більше у понад 14 разів, у порівнянні з аналогічним показником 2016 року.

Розглянемо динаміку змін власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за складовими власного капіталу підприємства. Зміни у загальній структурі власного капіталу об'єкту дослідження за складовими власного капіталу графічно відображено на рис. 3.2.

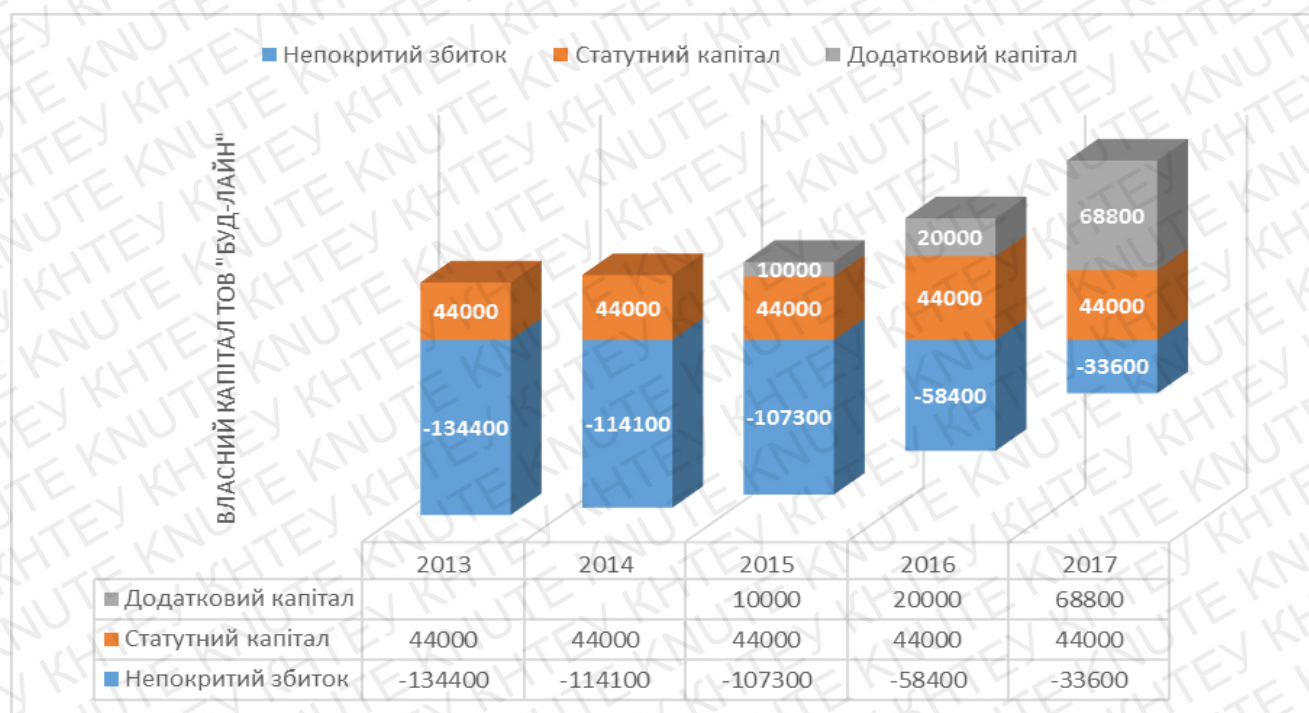

Рис. 3.2 Зміна структури складових власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 - 2017 рр., грн.

Як видно з рис. 3.2, статутний капітал підприємства, за період дослідження, не зазнавав жодних змін. Проте, видно, що у структурі власного капіталу підприємства зміни відбувались у структурі додаткового капіталу та непокритого збитку.

Одним з основних факторів зростання власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» є зменшення сум непокритих збитків попередніх періодів, за рахунок чистого прибутку підприємства.

Дослідимо динаміку змін у непокритих збитків ТОВ «БУД-ЛАЙН». Аналіз структури зменшення непокритих збитків об'єкту дослідження, графічно зображено на рис. 3.3.

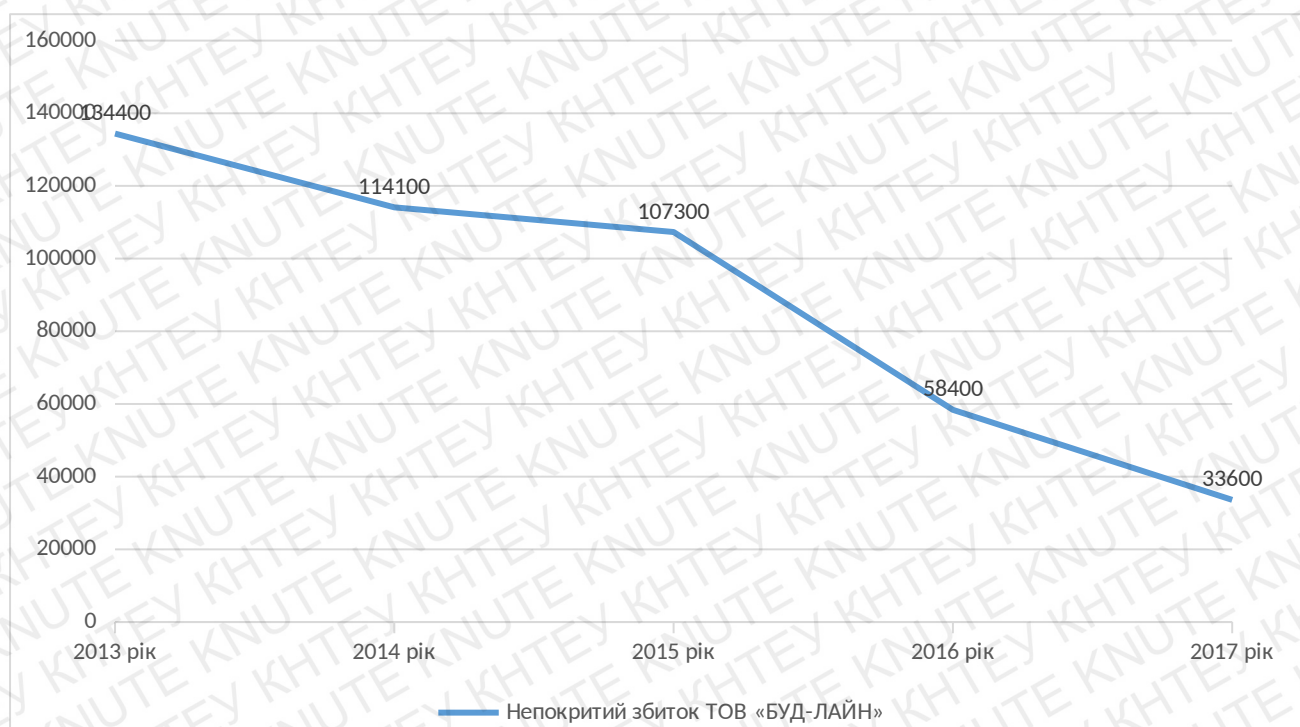

Рис. 3.3 Зменшення сум непокритого збитку ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 - 2017 рр., грн.

Як видно із дослідження, станом на 2013 рік підприємство мало непокритий збиток у сумі 134,4 тис. грн., у 2014 році ця сума склала 114,1 тис. грн., що на 20,3 тис. грн. більше. Проте, починаючи із 2015 року, підприємство мало достатню прибутковість, однак, за досліджуваний період підприємству так і не вдалося покрити суму збитку, яка станом на 2017 рік становила 33,6 тис. грн.

Також, у структурі власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», варто виділити зростання додаткового капіталу підприємства, що у 2017 році склав 68,8 тис. грн., сягнувши найвищого зростання, у порівнянні із попередніми роками.

Аналіз зростання додаткового капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» графічно відображено на рис. 3.4.

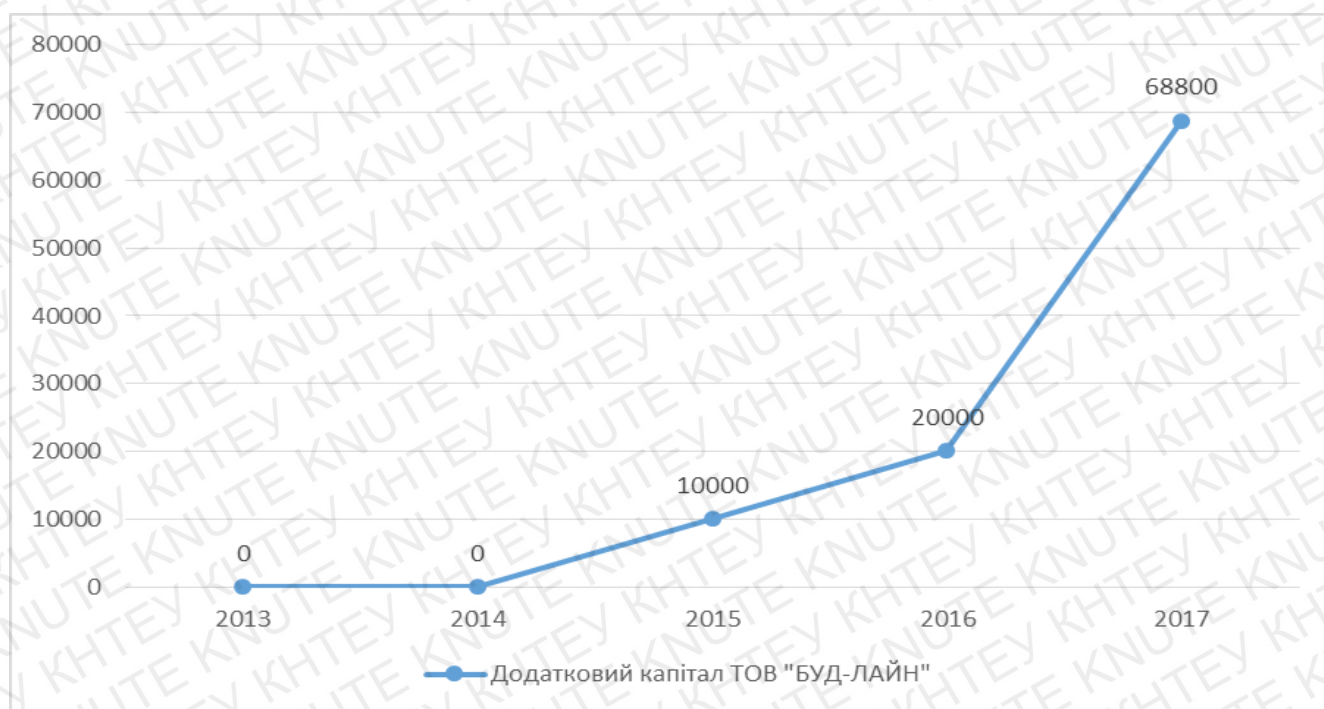

Рис. 3.4 Залучення додаткового капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 - 2017 рр., грн.

Як можна побачити з рисунку 3.4, починаючи з 2015 року, підприємство активно почало залучати додатковий капітал, що було зумовлено економічною необхідністю, та дозволило підприємству оперативно, без збільшення статутного капіталу, залучити необхідне фінансування. Зростання додатково вкладеного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» було більшою мірою зумовлено в стратегічній необхідності залучення додаткового фінансування об'єкта дослідження для оновлення виробничих потужностей підприємства, що у свою чергу в перспективі допоможе зменшити виробничу собівартість та підвищити якість продукції ТОВ «БУД-ЛАЙН».

Отже, як видно за результатами дослідження, показники власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» мають позитивну тенденцію до зростання за вартісними показниками, та у найближчій перспективі, за умови збереження тенденції прибутковості підприємства – продовжать зростання.

В процесі економічного аналізу власного капіталу, також доцільно визначити показники динаміки зростання або зменшення власного капіталу та його складових. Розглянемо методологію економічного аналізу власного капіталу підприємства за методом рядів динаміки.

Під час представлення динаміки показників у формі динамічної (хронологічної) статистичної таблиці в ній окрім традиційних елементів ряду динаміки (показників часу і числових рівнів ряду, що відносяться до них) зазвичай наводяться найбільш уживані аналітичні характеристики – абсолютні прирости, темпи зростання, темпи приросту [100, с. 180]. Статистичні дані циклічних економічних показників часто мають явно виражену тенденцію і для виявлення циклічної компоненти в їх структурі необхідно застосувати певні математичні процедури [101, с. 97].

Темп росту власного капіталу – характеризує приріст власного капіталу у звітному досліджуваному році порівняно із попереднім. Темп росту визначається за формулою (3.9).

$$TP = (BK_{зр} / BK_{пр}) * 100 \quad (3.9)$$

де TP – темп росту;

BK_{зр} – власний капітал за звітний рік;

BK_{пр} – власний капітал за попередній рік.

Результати аналізу динаміки темпів росту власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» у цілому та за складовими, узагальнено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Динаміка темпів росту власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період з 2013 по 2017 рр., %

Назва складової власного капіталу	2014 рік, %	2015 рік, %	2016 рік, %	2017 рік, %	За весь період, %	Середній темп росту, %
Зареєстрований (пайовий) капітал	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100
Додатковий капітал	-	200,00	200,00	344,00	688,00	248
Ннепокритий збиток	117,79	106,34	54,43	57,53	25,00	84,02
Власний капітал	128,96	131,52	1151,79	1414,29	287,61	706,64

Як видно із проведеного дослідження, власний капітал ТОВ «БУД-ЛАЙН» мав позитивну тенденцію до збільшення, найбільший темп зростання фіксувався у 2016 році – у понад 10 разів та у 2017 – понад 13 разів.

Динаміку темпів росту складових власного капіталу підприємства графічно зображено на рис. 3.5.

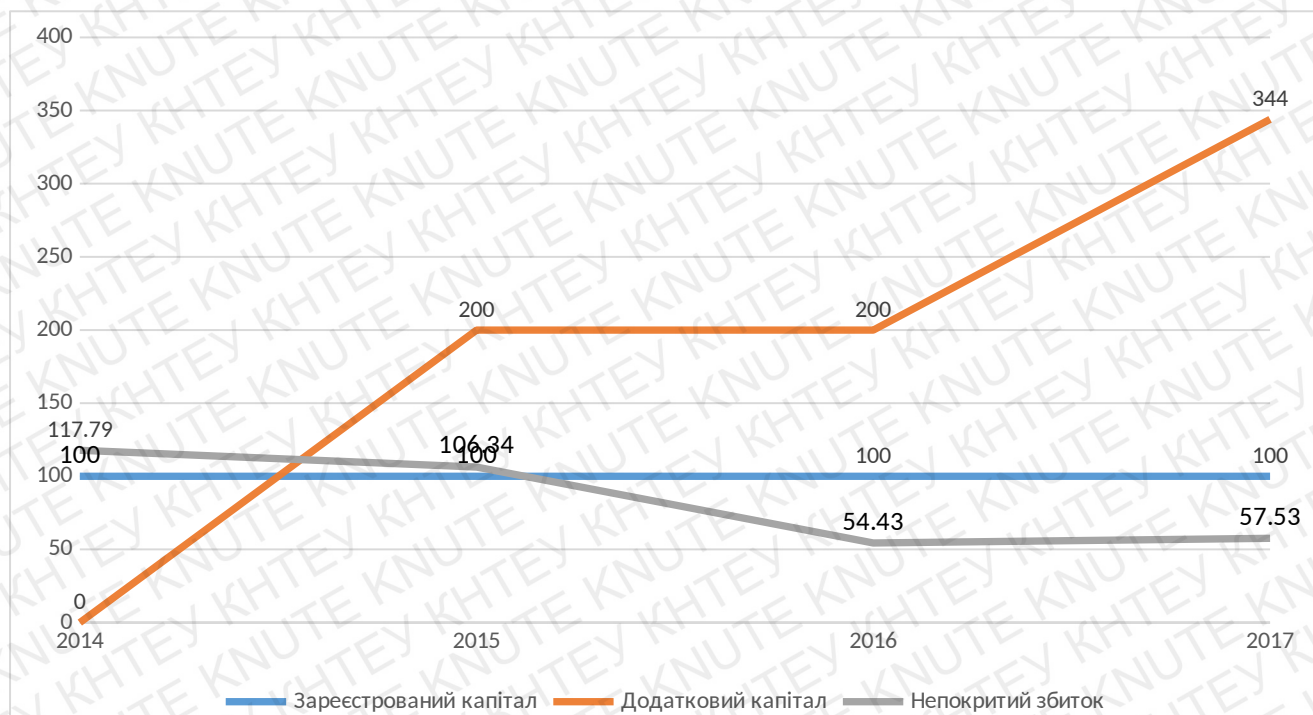

Рис. 3.5 Динаміка темпів зростання та зменшення складових власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період з 2013 по 2017 рр., %

Отже, як видно із рис. 3.5, показник непокритого збитку у період з 2014 по 2015 рр. мав тенденцію до уповільнення темпу росту, а починаючи із 2016 року – отримав тенденцію до зменшення у майже в 2 рази з кожним роком, що без сумніву є позитивною тенденцією. Також, варто відзначити тенденцію до зростання додаткового капіталу, що у період з 2015 по 2016 рік мав постійне зростання у 2 рази з кожним роком, а у 2017 році – майже у 3,5 рази. Саме збільшення темпів зростання додаткового капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» та суттєве зменшення темпів росту непокритого збитку призвели до значних темпів зростання власного капіталу підприємства у цілому.

Що стосується темпу приросту, то він так само, як і абсолютний приріст, може приймати не тільки позитивні, але і негативні числові значення (більш того

– він повинен виходити зі знаком, аналогічним знаку абсолютного приросту, що впливає зі схеми розрахунку). Проте різнознаковість порівнюваних рівнів ряду вносить до цього загального правила свої корективи: при різнознакових рівнях ряду динаміки темп приросту арифметично завжди виходить негативним, але це, з одного боку, лише свідчить про зміну знаку показника, що вивчається, і в той же час не перешкоджає реальній економічній інтерпретації темпу приросту [90, с. 181]. Темп приросту власного капіталу визначається за формулою (3.10).

$$ТПр = \frac{Зр - Бр}{Бр} * 100 \% \quad (3.10)$$

де ТПр – темп приросту;

Зр – власний капітал за звітний рік;

Бр – власний капітал за базовий рік.

Для проведення аналізу темпу приросту власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», в цілому та за його складовими, під поняттям базового року пропонується використати показники 2013 року.

Результати дослідження аналізу темпів приросту власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» узагальнено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Аналіз темпів приросту власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН»
за період з 2013 по 2017 рр., %**

Складова власного капіталу	2014 рік, %	2015 рік, %	2016 рік, %	2017 рік, %	Сер. темп приросту, %
Зареєстрований (пайовий) капітал	-	-	-	-	-
Додатковий капітал	-	100,00	100,00	100,00	100,00
Непокритий збиток	-15,10	-20,16	-56,55	-75,00	-41,70
Власний капітал	22,46	41,04	106,19	187,61	89,33

Як видно із таблиці 3.5, у середньому власний капітал досліджуваного підприємства у середньому за 5 років мав середній приріст – 89,33%, найбільший темп приросту було зафіксовано в 2017 році – 185,61%, найменший у 2014 році – 22,46%. Загалом за даними аналізу власного капіталу прослідковується тенденція

до щорічного зростання темпів приросту. Динаміка темпу приросту власного капіталу ТОВ «БУЛ-ЛАЙН» відображена на рис. 3.6.

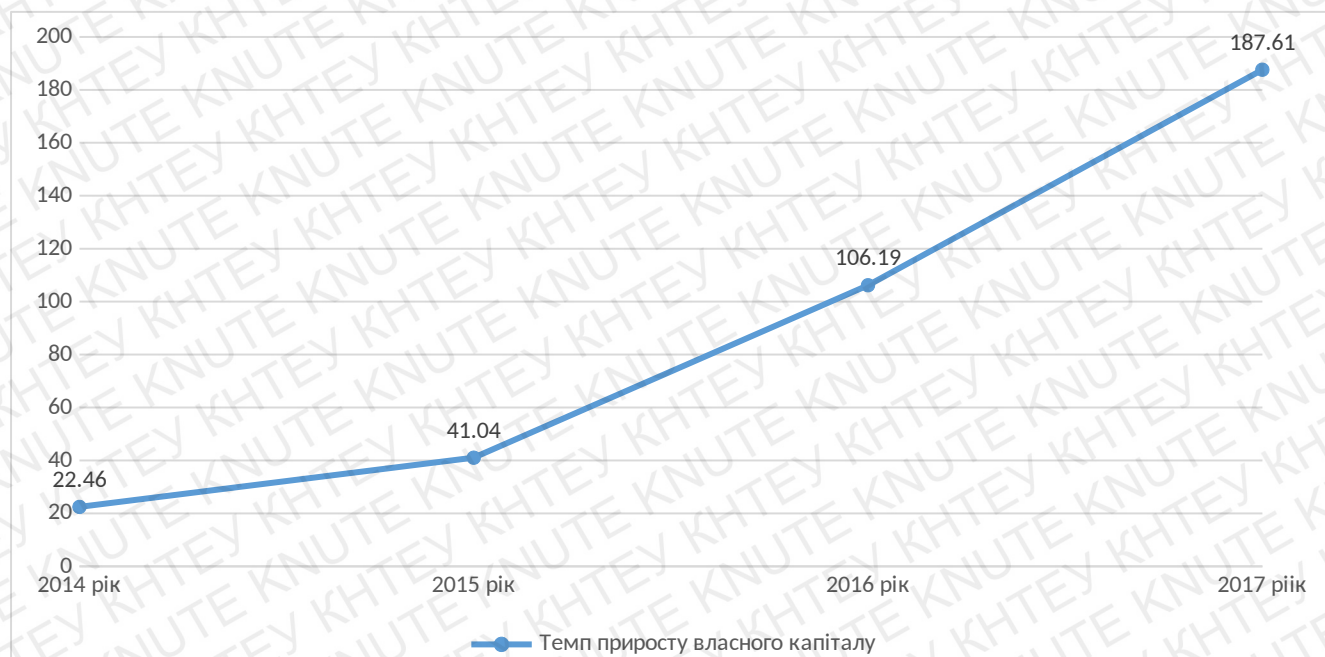

Рис. 3.6 Динаміка темпу приросту власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період з 2013 по 2017 рр., %

Аналіз темпів приросту за складовими власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» показав, що непокритий збиток мав середнє скорочення у -41,7%, найбільше скорочення темпу приросту видно у 2017 році – 75%, найменше у 2014 році – 15,10%, така тенденція до покриття непокритого збитку є безумовно позитивним чинником для досліджуваного підприємства.

В процесі дослідження темпів приросту власного капіталу об'єкту дослідження, доцільно розглянути динаміку темпів приросту або скорочення за структурою складових власного капіталу досліджуваного підприємства.

Динаміка темпу приросту та скорочення за складовими власного капіталу ТОВ «БУЛ-ЛАЙН» відображена на рис. 3.7.

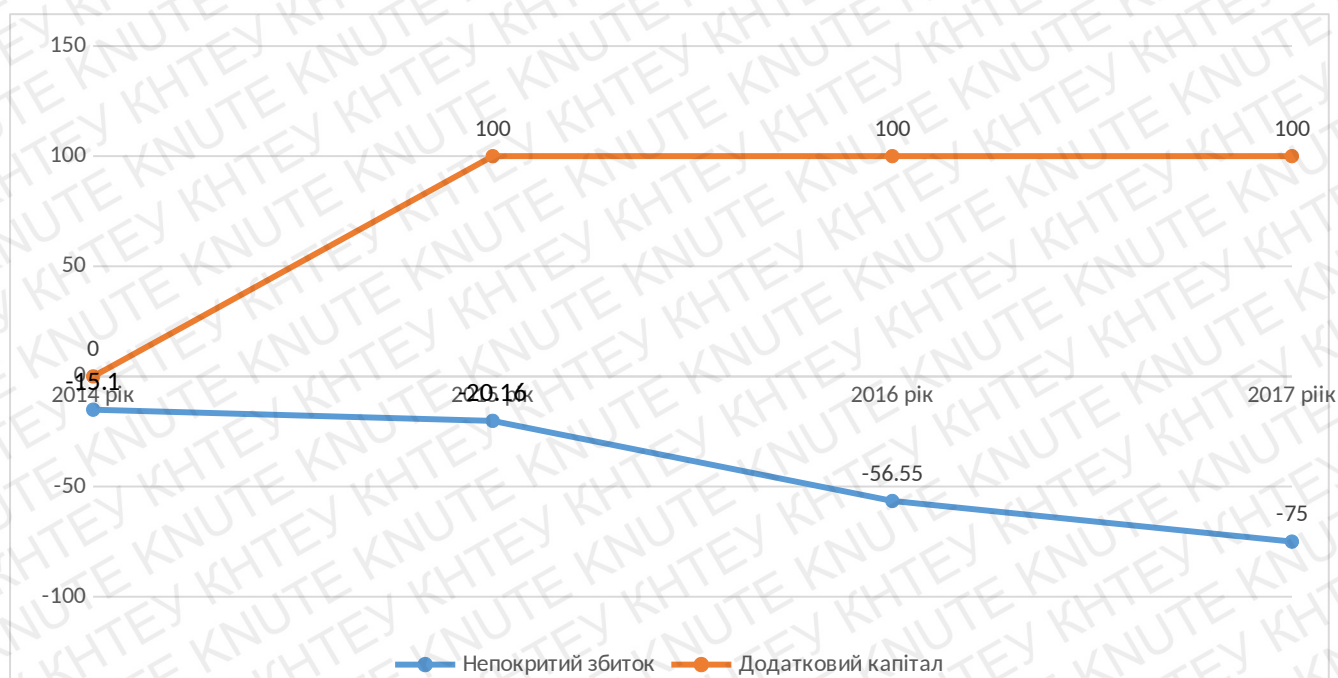

Рис. 3.7 Динаміка темпу приросту/скорочення складових власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 - 2017 рр., %

Фінансовий стан - найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових і інших відносин, а відтак є індикатором фінансової безпеки [101, с. 183]. Аналіз власного капіталу підприємства являє собою невід'ємну складову аналізу фінансового стану. Результати аналізу показників ефективності використання власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» узагальнено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Аналіз показників ефективності використання власного капіталу
ТОВ «БУД-ЛАЙН» за 2013 - 2017 рр.**

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-42,96	-18,66	-7,15	-196,30	86,34
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,45	-0,25	-0,11	-2,05	0,58

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Коефіцієнт автономії	-0,20	-0,17	-0,25	-0,01	0,01
Коефіцієнт маневреності власних коштів	1,01	1,03	1,13	-4,16	0,32
Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	0,23	-0,37	-0,16	10,71	0,38
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	-1,57	-1,84	-2,25	-95,70	129,96

Як видно з проведеного дослідження ефективності використання власного капіталу досліджуваного підприємства, коефіцієнт оборотності власного капіталу в період з 2013 року по 2016 рік мав від'ємне значення, що свідчить про неефективне використання капіталу, проте, у 2017 році підприємству вдалося значно покращити ситуацію. У 2017 році коефіцієнт склав 86,34, що безумовно є позитивним показником. Основними факторами, що сприяли збільшенню даного показника стали залучення додаткового капіталу та збільшення обсягів збуту продукції товариства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу об'єкту дослідження також мав негативну тенденцію до зменшення в період з 2013 року по 2016 рік. Це свідчить про те, що підприємство в основному використовувало кредитний капітал замість власного в якості джерел фінансування, та мало значні збитки попередніх періодів. Проте значне залучення додаткового капіталу власниками підприємства у 2017 році, надало змогу збільшити даний показник, хоча і рівень залучення зовнішнього кредитного капіталу залишається достатньо високим.

Також, коефіцієнт автономії, що є одним з основних показників фінансової стійкості для підприємства, за період дослідження мав занижкі значення. За нормативного показника коефіцієнту в 0,4 – 0,6, найвищим показником за період дослідження було – 0,01, у 2017 році, а за попередні роки дослідження значення

коефіцієнта мало від'ємні значення. Така ситуація свідчить про те, що ТОВ «БУД-ЛАЙН» має досить високий рівень ризику та низьку фінансову стійкість, що у разі не вирішення питань платоспроможності може призвести до банкрутства підприємства.

Аналізуючи коефіцієнт маневреності власних коштів ТОВ «БУД-ЛАЙН», видно, що в період з 2013 року по 2015 рік, показник перевищував нормативне значення - 1, що говорить про достатній рівень власних ресурсів для фінансування необоротних та частково оборотних активів підприємства, проте, у 2016 році було зафіксовано значне скорочення даного показника, що було пов'язано із збільшенням частки власних ресурсів фінансування. У 2017 році, ситуація значно покращилася, проте, показник все ще залишається менше нормативного значення, що свідчить про те що підприємство звертається до позикових джерел фінансування необоротних активів, що у свою чергу, веде до прямого зниження фінансової стійкості об'єкту дослідження.

Коефіцієнт ефективності використання власних коштів у продовж 2013 – 2015 рр. мав тенденцію до спаду, що свідчило про високий рівень залежності підприємства від зовнішнього фінансування та низьку прибутковість. Проте, у 2016 році, за рахунок прибутку та залученню додаткового капіталу, підприємству вдалося значно покращити свої показники, однак, уже в 2017 році можна побачити значний спад даного показнику. Зменшення коефіцієнту у 2017 році на пряму пов'язано із зменшенням прибутковості підприємства в цьому році.

Дослідження коефіцієнту співвідношення позикових і власних коштів ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період з 2013 року по 2017 рік, показало, що в період з 2013 року по 2016 рік, значення коефіцієнту мало від'ємні значення, становивши найменший показник у 2016 році - -95,7, що свідчить про високу залежність досліджуваного підприємства від зовнішнього кредитування. Однак, у 2017 році, показник мав стрімке збільшення, за рахунок оптимізації потоків фінансування підприємства, та поступового зростання прибутковості.

Підводячи підсумок дослідження методики економічного аналізу власного капіталу підприємства, варто виділити основні методологічні аспекти такої

складної, багатогранної системи показників.

При дослідженні динаміки абсолютних та відносних відхилень у структурі власного капіталу, темпів росту та приросту, при різнознакових рівнях ряду динаміки - абсолютний приріст обчислюється традиційним способом, при цьому мають реальний економічний зміст як його числова величина, так і знак, з яким він виходить, темп приросту обчислюється за класичною схемою, при цьому реальний економічний зміст має його числова величина, а знак, з яким він виходить, повинен ігноруватися (відкидатися) як такий, що не відображає напряму динаміки, висновок про напрям динаміки роблять, виходячи з візуальної її оцінки, темп зростання доцільно обчислювати оберненим способом, виходячи з темпу приросту, знак при темпі приросту не береться до уваги [100, с. 182].

Дослідження специфіки вимірювання й оцінювання складових загального власного капіталу дозволяє дійти висновку, що ключовим чинником його формування є ефективне поєднання матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів, за рахунок використання яких у виробничо-комерційній діяльності забезпечується конкурентоспроможність підприємства [103, с. 61].

Одним із найважливіших факторів успішного функціонування і розвитку підприємства в умовах ринкових відносин є його фінансовий стан. Актуалізація його ролі у діяльності підприємств України зумовлена високим ступенем невизначеності економічного зовнішнього середовища, недосконалістю механізму управління на макро- та мікрорівнях, посиленням конкурентної боротьби між господарюючими суб'єктами. Фінансово-економічна криза та її наслідки суттєво ускладнюють умови господарювання, погіршують фінансовий стан підприємств і приводять частину з них до банкрутства [104, с. 135].

Головним завданням успішного розвитку підприємства виступає ефективне управління його капіталом, за умови обґрунтування оптимальної величини власного капіталу відповідно до його обсягу, структури і змісту виробничої діяльності, вибір раціонального способу нарощування, урахування вартості і ризиків забезпечує стійке зростання ринкової вартості підприємства [105, с. 32].

Висновки за розділом 3

1. Проведене дослідження методики контролю власного капіталу підприємства надало змогу визначити ключові аспекти організації та впровадження системи внутрішнього господарського контролю на підприємстві, його цілі, мету, форми та механізми реалізації, роль власного капіталу в системі внутрішнього контролю, об'єкти та процедури контролю власного капіталу підприємства.

2. Дослідження організації та методології проведення економічного аналізу власного капіталу підприємства дало змогу визначити, що інформаційною базою для аналізу виступає фінансова звітність підприємства та дані бухгалтерського обліку. Із дослідження видно: економічний аналіз власного капіталу підприємства здійснюється шляхом формування, групування та аналізу динаміки складових власного капіталу, його структури, джерел формування та використання.

3. Встановлено, що власний капітал являє собою основу для проведення аналізу кредитоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Аналіз ефективності використання власного капіталу підприємства визначається рядом коефіцієнтів та в цілому характеризує рівень фінансової незалежності підприємства.

4. Аналіз складових та динаміки змін у структурі власного капіталу досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період з 2013 року по 2017 рік, надав змогу при дослідженні встановити, що протягом досліджуваного періоду підприємству вдалося покращити показники власного капіталу, за рахунок чистого прибутку та залучення додаткового капіталу, проте, на протязі досліджуваного періоду підприємству не вдалося повністю покрити непокритий збиток, отриманий у попередніх періодах, оскільки мало занижкий рівень прибутковості на протязі досліджуваного періоду.

5. Дослідження показників ефективності використання власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН», показало, що хоча за рахунок прибутковості та залученню додаткового капіталу в останні роки дослідження вдалося значно покращити

фінансову стійкість підприємства, показники все ще лишаються на низькому рівні, підприємство має високу залежність від зовнішнього кредитування, та низьку платоспроможність, що у разі відсутності залучення комплексу відповідних управлінських рішень, може обернутися для підприємства банкрутством.

ВИСНОВКИ

За сучасних умов господарювання, власний капітал підприємства відіграє основну роль в процесі господарської діяльності підприємства, а тому, вирішення питань, пов'язаних з економічною доцільністю та правильністю відображення в обліку та фінансовій звітності операцій, пов'язаних з формуванням та використанням власного капіталу, сьогодні є одним з найпріоритетніших завдань для підприємств реального сектору економіки України.

Головним завданням у випускній кваліфікаційній роботі є дослідження методології відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності операцій щодо формування та використання власного капіталу, його контроль та аналіз за матеріалами досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН».

В процесі дослідження було проаналізовано чинне законодавство, що регулює процес формування та використання складових власного капіталу, нормативно-правові акти з питань методології бухгалтерського обліку та відображення у фінансовій звітності власного капіталу підприємства. У роботі використані останні дослідження вітчизняних науковців та вчених, що у своїх наукових роботах досліджували питання обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства.

За результатами проведеного дослідження, сформовано наступні висновки:

1. Дослідження сутності поняття «власного капіталу підприємства», закріплене на законодавчому рівні та за дослідженнями провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, які у своїх роботах проводили дослідження такого економічного поняття, надало змогу визначити економічну сутність такого поняття, як необхідної складової при створенні підприємства, та у процесі його функціонування, за рахунок функцій, що виконує така економічна складова. Із дослідження видно, що науковці, що підійшли до дослідження власного капіталу з загальноекономічної точки зору, дещо по-різному інтерпретують його

сутність на відміну від науковців, що досліджували власний капітал з точки зору бухгалтерського обліку. Встановлено, що більшість авторів, що проводили дослідження з облікової точки зору, більш схильні до визначення власного капіталу як джерела формування активів підприємства, у той час, як науковці, що підійшли до дослідження з загальноекономічної точки зору виділяють, що власний капітал є об'єкт власності засновників у структурі підприємства.

2. Дослідження показало, що питання формування та використання власного капіталу підприємства регулюється достатнім обсягом нормативно-правових актів, вітчизняне законодавство регулювання з обліку власного капіталу у більшості своїх аспектах відповідає міжнародним стандартам, проте, як у вітчизняній так і міжнародній нормативно-правовій базі відсутній один уніфікований нормативний акт, який би був направлений цілком конкретно на регулювання питань формування, використання, оцінки та обліку власного капіталу підприємства.
3. Із дослідження методології бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства розкрито особливості документального забезпечення та обліку власного капіталу за різними організаційно-правовими формами підприємств в Україні. Встановлено особливості обліку формування та використання складових власного капіталу підприємства за матеріалами досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» та розглянуто методологію відображення операцій із власним капіталом у регістрах бухгалтерського обліку базисного підприємства.
4. Розглянуто особливості формування фінансової звітності за критеріями типів господарських підприємств, встановлено форми та методологію розкриття інформації про власний капітал та зміни у його структурі у фінансовій звітності за Національними та Міжнародними стандартами фінансової звітності. За матеріалами ТОВ «БУД-ЛАЙН» розглянуто методологію відображення власного капіталу у фінансовій звітності

малого підприємства у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29]. Встановлено, що спрощена форма фінансової звітності має наочність та відносну простоту складання, водночас, не надає можливості надати повної інформації для користувачів стосовно змін у структурі власного капіталу. У роботі пропонується доповнювати фінансову звітність складену у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], за наявності суттєвого руху та змін у структурі власного капіталу, додатковою управлінською звітністю, задля задоволення інформаційних потреб власників підприємства.

5. У роботі визначена сучасна організаційна система автоматизованого бухгалтерського обліку, проведено аналіз найбільш широко використовуваного програмного забезпечення, його ключові аспекти впровадження та використання. Проведено дослідження обліку власного капіталу підприємства за сучасних інформаційних систем на прикладі досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН», сформовано пропозиції що-до поліпшення організації автоматизованого обліку власного капіталу.
6. За результатами дослідження методології контролю власного капіталу підприємства визначено його роль, цілі, мету, форми та механізми реалізації. Досліджено ключові аспекти організації та впровадження системи внутрішнього господарського контролю на підприємстві. Проведено дослідження організації контролю власного капіталу досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН», охарактеризовано структуру організації, форму та контрольні процедури на підприємстві в процесі контролю власного капіталу. Встановлено, що належним чином організована система внутрішнього контролю підприємства надає можливість визначати проблеми та надавати інформацію для прийняття

управлінських рішень, що матимуть вплив на економічну безпеку підприємства в цілому.

7. У роботі розглянуто методологію економічного аналізу власного капіталу підприємства, із дослідження якої визначено, що економічний аналіз власного капіталу підприємства здійснюється шляхом формування, групування та аналізу динаміки складових власного капіталу, його структури, джерел формування та використання, інформаційними джерелами для аналізу виступає фінансова звітність підприємства та дані бухгалтерського обліку.
8. За результатами дослідження економічного аналізу власного капіталу, встановлено, що для визначення фінансової стійкості та аналізу кредитоспроможності підприємства, власний капітал виступає головним чинником. Встановлено, що фінансова незалежність підприємства, в цілому, визначається рядом досліджених у роботі показників, що визначають ефективність використання власного капіталу.
9. Проведений економічний аналіз власного капіталу досліджуваного підприємства ТОВ «БУД-ЛАЙН» за період з 2013 року по 2017 рік показав, що на протязі періоду проведення дослідження, попри значну суму непокритого збитку, понесеного у попередніх періодах, підприємству вдалося значно покращити показники власного капіталу, за рахунок чистого прибутку та залучення додаткового капіталу. Данні аналізу ефективності використання власного капіталу ТОВ «БУД-ЛАЙН» свідчать, що за рахунок прибутку та залученню додаткового капіталу в останні декілька років дослідження, підприємству вдалося значно покращити фінансову стійкість, проте, нажаль, показники все ще залишаються на низькому рівні, а підприємство має зависоку залежність від зовнішнього кредитування, та низьку платоспроможність. Додаткове залучення фінансових ресурсів у вигляді збільшення статутного або додаткового капіталу підприємства надало би змогу зменшити

залежність від зовнішніх запозичень та у свою чергу покращити платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чубка О. М., Політило М. П. Еволюція категорії капітал в економічній думці //Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2016. – №. 1 (1). – С. 427-431.
2. Артюх О. В. Облік власного капіталу / О. В. Артюх // Фінансовий облік - 2: навч. посіб. / за ред. Н. О. Лоханової. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – С. 173-209.
3. Помінова І.І. Політична економія : навч.-метод. посібник / І. І. Помінова. – Х. : MONOGRAF, 2016. – 268 с.
4. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013р. (в редакції від 14.03.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
7. Концептуальна основа фінансової звітності: Міжнародний документ - Концепція від 01.09.2010р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009
8. Рудик В.І. Теоретична сутність категорії «власний капітал підприємства» В.І. Рудик, Г.О. Сукрушева, Т.Ю. Гонтар // «Глобальні та національні проблеми економіки» Випуск 17, 2017. – С. 439-439.
9. Савчук А. Ю. Власний капітал підприємства і його формування. – ВНТУ, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream>

10. Шубенко Є. С. Власний капітал як об'єкт облікового дослідження в умовах реорганізації господарських товариств. – 2016, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/5753>
11. Кузнецова, С.О. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посібник / С.О. Кузнецова, І.Б. Чернікова; . – Харків: Лідер, 2016. – 318 с.
12. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік 2-е вид., перероб. і доп. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 424 с.
13. Зінченко О. В., Армаш Г. О. Економічна сутність та класифікація власного капіталу: обліковий аспект // Інфраструктура ринку. – 2017. – №5. – С. 200-205.
14. Є. Ю. Шара, І. Є. Соколовська-Гонтаренко Фінансовий облік II. Навчальний посібник. — К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. — 308 с.
15. Івченко Л. В. Власний капітал: сучасний погляд на його сутність та складові // Молодий вчений. – 2016. – №. 3. – С. 79-83.
16. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13>
17. Патута О. С. Особливості формування та використання капіталу підприємства / О. С. Патута «Глобальні та національні проблеми економіки» Випуск 11, 2016. – С. 461-465.
18. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України № 2275-VIII від 06.02.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
19. Цивільний кодекс України: № 435-IV від 16.01.2003 (Редакція від 17.06.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
20. Березовська О.Ю. Власний капітал та його класифікація у господарській діяльності підприємств // Науковий погляд в майбутнє, Випуск 9 . – 2017. – С. 60 -64.

21. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control>.
22. Івченко Л. В., Удовик Н. Л. Власний капітал: джерела формування та функції // Молодий вчений. – 2016. – №. 1 (1). – С. 55-59.
23. Господарський кодекс України: № 436-IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
24. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
26. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України № 851-IV від 22.05.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/851-15
27. Про електронний цифровий підпис: Закон України № 852-IV від 22.05.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/852-15>
28. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
29. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>
30. Директива Європейського Парламенту та Ради №2013/34/ЄС від 26 червня 2013р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/event/771-direktiva-2013-34-es>

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 – «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010
32. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств: Міжнародний документ від 01.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_063
33. Бугай Н.О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення // АГРОСВІТ. – 2016. – №21. – С. 19-25.
34. Вдовиченко К. М. Сутність власного капіталу та особливості його обліку на підприємстві //Науковий погляд в майбутнє. – 2016. – Т. 5. – №. 1. – С. 233-242.
35. Фальченко О. О. Облік власного капіталу за національними та міжнародними стандартами / Інфраструктура ринку. – 2017. - №12 – С. 196-200.
36. Податковий кодекс України: № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
37. Бочкарьова Т. О., Кулинич Р. О. Показники рентабельності підприємств різних галузей України та шляхи підвищення їх рівня // Економіка і суспільство, Випуск 10. – 2017. – С. 188 – 193.
38. Майборода О. Є. Косарева І. П. Лесняк А. О. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення // Глобальні та національні проблеми економіки, Випуск 18. – 2017. – С. 256 - 260.
39. Соколова Е. О., Чернявська Г. О Проблеми управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства // Збірник наукових праць ДЕТУТ - Серія «Економіка і управління», Випуск 35. – 2016. – С. 330 – 338.
40. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>
41. Демиденко Д. А., Ковальова Т. В. Теоретико-методичні аспекти обліку та аудиту власного капіталу //Сучасні напрямки розвитку економіки і

менеджменту на підприємствах України: Збірник матеріалів III всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – 2017. – С. 434-438.

42. Борзова А. В., Іваницька Т. Є. Удосконалення ведення обліку формування і змін власного капіталу ТОВ «Електровік–Сталь» // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – №. 6 (1). – С. 45-48.
43. Салука І. Я. Формування статутного капіталу в товаристві з обмеженою відповідальністю // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2016. – №. 5. – С. 437-440.
44. Мельник Т. Г., Димніч В. В. Особливості обліку власного капіталу в акціонерних товариствах // Молодий вчений. – 2018. – №. 3 (55). – С. 665-669.
45. Висіцька І. Генезис підприємства, або Як сформувати статутний капітал ТОВ // Головбух. – 2017. – №34 (1041) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://m.egolovbuh.mcfr.ua/587703>
46. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
47. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
48. Про формування статутного фонду ТОВ: Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 16.11.2004 р. № 8022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=02V0C6B51C>
49. Щодо грошової оцінки вкладу учасника: Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 26.12.2007 р. № 9705

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/basexw/ua-emeipt.htm>
50. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
 51. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
 52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
 53. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
 54. Про визнання операцій з внесення учасником підприємства до статутного капіталу основних засобів (обладнання) контрольованими: Лист Державної фіскальної служби України від 09.03.2017 № 5898/7/99-99-14-01-02-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/transfertnetsinoutvorenn/listi-rozyasnennya/print-71566.html>
 55. Поліщук І. Р., Ільчук В. В. Вплив облікового відображення переоцінки активів на фінансовий стан підприємства. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/4027?locale-attribute=uk>
 56. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://195.78.68.18/minfin/control>
 57. Фатенок-Ткачук А. О., Губей А. В. Особливості переоцінки основних засобів та наслідки її проведення: прикладні аспекти // Економіка і суспільство. – 2017. – №10. – С.810-814.

58. Шаблиста Л. М. Тенденції концентрації власного капіталу та механізми його зростання в реальному секторі економіки України // Економіка України. – 2016. – №. 5. – С. 40-54.
59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України № 193 від 10.08.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>
60. Непочатова В. С. Особливості обліку розрахунків з іноземними покупцями та замовниками // Науковий погляд в майбутнє. – 2016. – Т. 5. – №. 1. – С. 199-206.
61. Щодо відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць: Лист Міністерства фінансів України №31-08410-07-25/20605 від 20.08.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://195.78.68.18/minfin/control>
62. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 року № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.help/law/561/>
63. Стосовно оподаткування безоплатно отриманих основних засобів: Витяг з листа Головного управління ДФС у Житомирській області від 08.09.2016 № 889/6/06-30-12-03-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zt.sfs.gov.ua/baner/podatkovii-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib>
64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України № 137 від 28.05.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>
65. Мелень О. В. Особливості організації обліку власного капіталу підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Мелень, О. Д. Майструк // Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журн. – 2018. – Вип. 18. – С. 371-375.
66. Пантелеев В. П., Юрченко О. А., Курило Г. М., Безверхий К. В. Звітність підприємств: навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і оподаткування») / В. П. Пантелеев, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В.

- Безверхий ; за заг. редакцією д. е. н., проф. В. П. Пантелєєва. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. – 432 с.
67. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI (Редакція від 22.03.2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
 68. Макара О. В., Сафарова А. Т., Музика Ю. С. Узагальнення облікової інформації у фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2016. – №. 1. – С. 62-69.
 69. Безверхий К. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва / К. Безверхий, Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – № 11-12. – С. 40-50.
 70. Аугуст Є. М. Власний капітал як об'єкт фінансової звітності підприємства / Облік і оподаткування у господарській діяльності: Зб. наук. ст. студ. денної форми навч. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018.
 71. Адамик О. В. Розмежування понять «автоматизовані», «комп'ютерні» та «інформаційні» системи бухгалтерського обліку // Економічний аналіз. – 2016. – Т. 26. – № 1. – С. 163-169.
 72. Волошан І. Г. Процес документування та первісної обробки облікової інформації в умовах автоматизованих облікових систем // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 16. – С. 828-834.
 73. Черножукова А. М., Лободзинська Т. П. Порівняльний аналіз автоматизованих систем бухгалтерського обліку на підприємствах України // Ефективна економіка. – 2017. - № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5661>
 74. 1С:Бухгалтерія для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://1c.ua/ua/v8/RegionalSolutions_UA_BUH.php
 75. Грабчук І. Л., Ляхович Г. І. Програмне забезпечення для ведення обліку: проблеми вибору та використання в ході аутсорсингу // Проблеми теорії та

методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2017. – № 3 (38). – С. 32-36.

76. Мурашко Т. Хмарні програми як захист від кібератак / Т.Мурашко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/405362/taras-murashko-hmarni-programy-yak-zahyst-vid-kiberatak>.
77. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»: Указ Президента України №133/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850>
78. Матюх С. А. Особливості вибору програм для автоматизації обліку та складання звітності в Україні / С. А. Матюх, В. Г. Лопатовський // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 5. – С. 137-140.
79. Горбатюк О. В., Антонішин В. В. Шляхи удосконалення фінансового та управлінського обліку в умовах автоматизації // Наука й економіка. – 2016. – № 1. – С. 18-22.
80. Бондаренко Н. М., Сімон Г. С. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві //Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету - Серія: Економіка і менеджмент – 2017. - № 1. – Ч. 2. – С. 97-100.
81. Зянько В. В., Тесьолкіна А. О. Роль внутрішнього контролю в процесі управління підприємством //Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2016. – №. 1. – С. 39-43.
82. Артюх О. В. Проблеми та перспективи розвитку внутрішнього контролю на підприємстві / О. В. Артюх, О. І. Шаталіна // Сучасні міжнародні економічні відносини: становлення та розвиток: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (27-28 травня 2016 р.). – Київ: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2016. – Ч. 2.– С. 24-26.

83. Разборська О. О., Чопляк І. А. Внутрішній контроль як модель дослідження кругообігу капіталу підприємств // Фінанси, облік, банки – 2016. – №. 1. – С. 162-171.
84. Подмешальська Ю. В., Варварін Р. Ю. Внутрішній аудит як засіб удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості // Економіка і Суспільство – 2016. - № 7. – С. 963-966.
85. Ісаченко О. С. Незалежна аудиторська перевірка як складова частина прозорої діяльності підприємства / Ченшова Н. В., Іванюк Н. В., Ісаченко О. С. //Юридичний Вісник. – 2016. – С. 91-94.
86. Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві // Наукові Записки – 2017. - № 2(55). – С. 188-196.
87. Назаренко Т. П., Коберник І. В. Організація внутрішнього аудиту на виробничому підприємстві. Позитивні та негативні наслідки // Економіка і Суспільство – 2016. - № 7. – С. 952-956
88. Бондарчук Н. В., Васільєва Л. М. Роль обліку у забезпеченні економічної безпеки підприємства //Молодий вчений. – 2017. – Т. 49. – №. 9. - С. 489-493.
89. Макода С. Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2016. – №. 177. – С. 131-136.
90. Паламарчук Т. М., Русак О. П., Економічний аналіз та методологія його проведення //Вісник ЖНАУ – 2016. – № 2(57). - С. 43-53.
91. Єршова Н. Ю., Філяєва А. А., Зінченко М. С. Дослідження підходів до аналізу власного капіталу підприємств : дис. – НТУ" ХПІ", 2016. - С. 298-299.
92. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання //Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №. 5. – С. 53-58.
93. Варагян С. М. Аналіз діяльності та забезпеченості власним капіталом ТОВ «ТАХО-СЕРВІС» //X Всеукраїнська науково-практична конференція “Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України”. – Одеський національний політехнічний університет, 2016. – С. 20-22.

94. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз: навч. посібник. – Рівне : НУВГП, 2017. – 156 с.
95. Павленко О. П., Семиліт І. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування // Молодий вчений. – 2016. – №. 7. – С. 113-116.
96. Дрига С. Г., Міщенко І. Д. Диспропорції в структурі капіталу підприємства та їх вплив на фінансові показники роботи підприємства // Молодий вчений. – 2017. – Т. 48. – №. 8. – С. 441-445.
97. Давиденко Н. М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2016. – №. 1 (1). – С. 350-353.
98. Потапова Н. О., Брежнева Н. К. Обліково-аналітичні аспекти стратегічного управління власним капіталом промислового підприємства // Молодий вчений. – 2017. – Т. 47. – №. 7. – С. 450-453.
99. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. – Полтава: ПДАА, 2016. – 430 с.
100. Строчишин Ю. Ф., Цветкова Л. О. Динамічні порівняння різнознакових економічних показників // Финанси, облік, банки. – 2016. – №. 1. – С. 179-186.
101. Кубатко О. В. Методика оцінки рівня синхронізації та однорідності флуктуацій еколого-економічного розвитку // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2017. – № 2 (80). – С. 92–97.
102. Рожелюк В. М., Жук Н. Т. Експрес-діагностика фінансового стану в системі управління безпекою підприємства // Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 20 листопада 2017 р.). Том 1.–Тернопіль: ТНЕУ, 2017.–220 с. – 2017. – С. 181-184.

103. Ступнікер Г. Л., Дубицький Д. П. Вплив структури капіталу на формування вартості підприємства //Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2014. – №. 1. – С. 55-62.
104. Марченко О. І., Погріщук Г. Б. Фінансовий стан підприємства та напрямки його зміцнення //Світ фінансів. – 2017. – №. 4 (21). – С. 135-146.
105. Польова О. Л., М'яковська А. С. Оцінка ефективності управління власним капіталом підприємства //Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – №. 8. – С. 27-34.

Internet – ресурси

106. www.president.gov.ua – офіційний сайт Президента України
107. www.zakon.rada.gov.ua - офіційний веб-сайт Верховної Ради України
108. www.minfin.gov.ua - офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України
109. <http://sfs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України
110. www.drs.gov.ua - офіційний веб-сайт Державної регуляторної служби України
111. www.ukrstat.gov.ua/ - офіційний веб-сайт Державної служби статистики України
112. <http://1c.ua/ua/> - веб-сайт представництва компанії розробника програмного забезпечення «1С» в Україні
113. www.golovbukh.ua/ - веб-сайт газети «Головбукх»
114. www.buhgalteria.com.ua – веб-сайт газети «Бухгалтерія»
115. www.dtki.com.ua – веб-сайт газети «Дебет-Кредит»

ДОДАТКИ

Додаток А

Відомості Державної служби статистики України щодо власного капіталу підприємств за видами економічної діяльності за 2013 – 2017 рр.

